

ERHVERVS- OG BYGGESTYRELSEN

Iværksætterindeks 2009

– Vilkår for iværksættere i Danmark

November 2009

Iværksætterindeks 2009
– Vilkår for iværksættere i Danmark

Publikationen kan bestilles eller afhentes hos:

Rosendahls-Schultz Distribution
Herstedvang 10
2620 Albertslund

Telefon 43 22 73 00

Fax: 43 63 19 69

E-mail: Distribution@rosendahls-schultzgrafisk.dk

Hjemmeside: www.rosendahls-schultzgrafisk.dk

Publikationen kan også hentes på
Erhvervs- og Byggestyrelsens hjemmeside:
www.ebst.dk

Oplag

800 stk.

Pris

100,00 kr. inkl. moms

ISBN

978-87-92518-27-9 trykt udgave

978-87-92518-28-6 elektronisk udgave

ISSN

1901-7472 trykt udgave

1901-7480 elektronisk udgave

Design

Rosendahls-Schultz Grafisk

Trykt i Danmark, november 2009

Af Rosendahls-Schultz Grafisk

Erhvervs- og Byggestyrelsen

Dahlerups Pakhus

Langelinie Allé 17

2100 København Ø

Tlf. 35 46 60 00

Fax. 35 46 60 01

Forfattere:

Erhvervs- og Byggestyrelsen: Kristoffer Boye Astrup, Søren Fansher Holten Hansen, Morten Bo Isaksen, Lars Nordal Jensen, Dorte Høeg Koch, Nicki Brøchner Nielsen og Jes Ørberg Ratzer
FORA, Erhvervs- og Byggestyrelsen: Thomas Ebdrup, Henrik Lynge Hansen, Louise Lempel og Glenda Napier

Danmarks Statistik: Peter Bøegh Nielsen, Michael E. Nielsen og Zuzanna Tilewska

Iværksætterindeks 2009

– Vilkår for iværksættere i Danmark

Indholdsfortegnelse

	Forord	5
1.	Indledning	7
1.1.	Opbygning af rapporten	10
2	Krisens betydning for iværksætteri	11
2.1.	Nye virksomheder i Danmark 2001-2009	12
2.2.	Krisen og tilgangen af nye virksomheder	13
2.3.	Nye virksomheder i andre lande	17
2.4.	Nye virksomheder fordelt på brancher	18
2.5.	Nye virksomheder i regionerne	20
2.6.	Nye virksomheder, branche- og regionalt fordelt	22
2.7.	Vækstiværksættere	24
3.	Nye virksomheder i Danmark 2001-2006	27
3.1.	Perioden 2001-2006	27
3.2.	Ejerform i de nye virksomheder	28
3.3.	De nye virksomheders branche	29
3.4.	Den geografiske placering af de nye virksomheder	30
3.5.	Iværksætternes køn	35
3.6.	Iværksætternes alder	35
3.7.	Iværksætternes civilstatus	36
3.8.	Iværksætternes etniske herkomst	36
3.9.	Iværksætternes uddannelsesbaggrund	37
3.10.	Iværksætternes branchekendskab	39
3.11.	Iværksætternes erhvervs erfaring	40
3.12.	Iværksætteres bidrag til samfundsøkonomien	41
4.	Iværksætteraktivitet	43
4.1.	Internationale sammenligninger af opstart af nye virksomheder	44
4.2.	International sammenligning af vækstiværksættere	50
4.3.	International sammenligning af vækstvirksomheder	53
4.4.	Opsummering	56
5.	Virksomheders vækst	57
5.1.	De hurtigst voksende virksomheder	58
5.2.	Vækstvirksomheder og deres betydning for jobskabelsen	59

5.3.	Vækstvirksomhedernes størrelse	63
5.4.	Hvor langt er Danmark fra USA?	64
5.5.	Vækstvirksomhedernes alder	65
5.6.	Andelen af yngre virksomheder blandt de 100 største virksomheder	67
6.	Iværksætternes rammebetingelser	69
6.1.	Faktorer der påvirker iværksætteri	70
6.2.	Politikområder med betydning for iværksætteraktiviteten	72
6.3.	Ændringer i den nye rammevilkårsmodel	74
6.4.	Danmarks samlede placering i 2009	76
6.5.	Danmarks samlede placering i forhold til top 4-landene	80
6.6.	Danmark sammenlignet med de nordiske lande og Storbritannien	83
6.7.	Danmark og top 4-landene på de enkelte politikområder	85
6.8.	Udviklingen på udvalgte politikområder siden 2004	87
Appendiks 1	Normalisering af data for rammebetingelser	91
Appendiks 2	Beskrivelse af indikatorer for rammebetingelser	93
Appendiks 3	Beskrivelse af nye indikatorer for iværksætteri	149
	Litteraturliste	153

Forord

Den økonomiske krise har sat sine tydelige spor – også blandt iværksætterne. Samtidigt viser tallene, at regeringens målrettede indsats for de danske iværksættere har båret frugt. Målt på antallet af vækstiværksættere står vi – på trods af krisen – væsentligt stærkere, end da vi begyndte at måle i 2004.

Færre personer har i løbet af det seneste år startet en ny virksomhed. Helt ny statistik viser, at niveauet for opstart ved udgangen af 2. kvartal 2009 er det laveste i 10 år. Foreløbige tal viser, at andre lande også oplever fald i opstartsraten – om end ikke helt så kraftige som de danske.

Regeringen har sat målet ind for at afbøde krisen. Blandt andet med bank- og kreditpakkerne – og senest med erhvervspakken, hvor der afsættes en ramme på godt 4 mia. kr. målrettet små og mellemstore virksomheder. Erhvervspakken giver virksomhederne bedre mulighed for at eksportere, optage lån og få adgang til risikovillig kapital.

Den positive nyhed er, at andelen af vækstiværksættere ikke falder nær så meget som andelen af nye virksomheder. Trods et lille fald fra 2007 til 2008 har Danmark fortsat over dobbelt så mange vækstiværksættere, som vi havde i 2004.

Væksten fra iværksætterne er afgørende for, at Danmark kommer godt ud af krisen. Iværksætterne skaber knap en tredjedel af alle nye job i Danmark. Særligt den lille gruppe af vækstiværksættere er vigtige for jobskabelsen. De skaber næsten 10 gange flere job pr. virksomhed i de første fem leveår end andre iværksættere. Deres produktivitet er også højere. Flere vækstiværksætterne kan derfor være et vigtigt bidrag til, at Danmark kommer tilbage på vækstsporet.

Regeringen har fortsat fokus på de mere langsigtede initiativer, der er nødvendige for, at Danmark kan komme ud på den anden side af krisen med gode rammebetingelser for vækstiværksættere. Den årlige analyse viser, at Danmark igen i år har forbedret rammebetingelserne, og vi fortsætter med at nærme os de bedste lande. Men det sidste stykke kræver en fokuseret indsats, hvor vi alle står sammen om at maksimere Danmarks potentiale.

God læselyst!

Lene Espersen
Økonomi- og erhvervsminister
November 2009

1. Indledning

Mange danskere tager hvert år springet og starter ny virksomhed. I gennemsnit etableres mere end 18.000 nye danske virksomheder årligt. De nye virksomheder bidrager bl.a. til Danmarks vækst og konkurrenceevne. Iværksætterne skaber knap en tredjedel af alle nye job i Danmark. Det svarede gennemsnitligt til 86.000 nye job om året i perioden 2003 til 2006. Særligt den lille gruppe af vækstiværksættere er vigtige for jobskabelsen. Vækstiværksætterne skaber næsten 10 gange flere job pr. virksomhed i deres første fem leveår end andre iværksættere. Desuden har vækstiværksættere en produktivitet, der ligger væsentligt højere end andre virksomheder.

Regeringen har sat sig to ambitiøse mål for dansk iværksætteri. For det første skal Danmark fortsat være blandt de europæiske lande, hvor der hvert år startes flest nye virksomheder. For det andet skal Danmark i 2015 være blandt de lande i verden, hvor der er flest vækstiværksættere.

Erhvervs- og Byggestyrelsen offentliggør hvert år Iværksætterindekset for at følge op på regeringens mål.

De seneste internationalt sammenlignelige data fra 2006 viser, at Danmark er blandt de bedste lande, når det gælder opstart af nye virksomheder. Krisen kan imidlertid have ændret på Danmarks placering, da foreløbige tal for den allernyeste udvikling viser et kraftigt fald i opstarterne i Danmark end i andre lande. Det danske udgangspunkt er imidlertid så godt, at det må forventes, at Danmark stadig ligger pænt på opstart i forhold til de andre europæiske lande. Det første af regeringens mål forventes derfor stadig opfyldt.

Danmark klarer sig mindre godt, når det gælder vækstiværksættere. Årets måling er baseret på nyudviklede data fra OECD og Eurostat. De nye data viser, at Danmark ligger i midterfeltet i den internationale sammenligning af vækstiværksættere. Data dækker imidlertid kun to år og er kun tilgængelige for et begrænset antal lande. En konkret vurdering af afstanden til de bedste lande er derfor vanskelig. For at skabe et bedre grundlag for vurderingen suppleres med en international sammenligning af *vækstvirksomheder*. Disse data bekræfter konklusionen fra målingen af vækstiværksættere. Danmark er således fortsat et stykke fra at være blandt de lande, hvor der er flest vækstiværksættere. Hvis regeringens målsætning for vækstiværksættere skal nås, er der derfor behov for at forbedre den danske andel af vækstiværksættere mere, end de andre lande forbedrer sig.

Iværksætteri og den økonomiske krise

To nye indikatorer fra Danmarks Statistik belyser krisens effekt på iværksætteri. Indikatorerne viser, at både antallet af nye virksomheder og andelen af vækstiværksættere har været støt stigende frem til 2007. Den udvikling vendte med den økonomiske krise fra fjerde kvartal 2007. Faldet i antallet af nye virksomheder fortsatte igennem 2008 og accelererede yderligere i de to første kvartaler af 2009. Det nuværende niveau for opstarter er det laveste i 10 år.

Foreløbige tal fra andre lande viser samme tendens. De foreløbige tal indikerer dog, at faldet i opstart i Danmark og USA er større end i andre lande.

Der viser sig ikke et tilsvarende drastisk fald i de nyeste danske tal for antallet af vækstiværksættere. Efter at være steget til mere end det dobbelte niveau fra 158 i 2004 til 340 i 2007 sker der et mindre fald i antallet på 13 vækstiværksættere (4 pct.) fra 2007 til 2008.

Det markante fald i den danske opstartsrate i 2009 varierer fra branche-gruppe til branchegruppe. *Bygge og anlæg* oplever således et markant større og hurtigere fald end branchegruppen *Erhvervsservice*. Til gengæld fordeler faldet i antallet af nye virksomheder sig nogenlunde ens over de fem regioner. Region Sjælland er dog en anelse hårdere ramt end de resterende regioner.

Gode rammebetingelser sikrer iværksætteraktiviteten på langt sigt

De økonomiske konjunkturer har betydning for udsving i iværksætteraktiviteten, mens de generelle niveauforskelle mellem landes opstarts-rater og andele af vækstiværksættere kan forklares med rammebetin-gelserne for iværksætteri i de forskellige lande. Tidligere indeks har vist, at eksempelvis nem adgang til kapital, fornuftig regulering og en god iværksætterinfrastruktur fremmer landes iværksætterpræstationer. Iværksætterindekset sammenligner derfor hvert år de danske rammebe-tingelser med de bedste landes.

Iværksætterindekset har siden sidste år været under grundig revision. Indeksets målinger af rammebetingelserne for opstart og vækst er for-nyet og mere end 30 nye indikatorer er medtaget i år. Årets indeks viser, at Danmark samlet set placerer sig på en sjettedeplads blandt de undersøgte lande. Det er tre placeringer bedre end sidste år. Landene ligger dog så tæt, at selv små forbedringer i rammebetingelserne ændrer landenes indbyrdes placering.

Iværksætterindekset viser også, at Danmark kun har opnået en lille forbedring af rammebetingelserne siden 2008. Den udvikling er ikke overraskende i betragtning af, at Danmark, i lighed med mange andre lande, i årets løb først og fremmest har koncentreret sig om at afbøde effekterne af den aktuelle økonomiske krise. Landene med de bedste rammebetingelser har fx oplevet en lille forværring af deres rammebetingelser.

Siden det første iværksætterindeks i 2004 har Danmark forbedret sine rammebetingelser for iværksætteri markant. I dag ligger Danmark foran lande som fx Sverige og Norge, som lå langt foran Danmark ved de første målinger. De førende iværksætterlande har imidlertid også forbedret niveauet over tid og ligger fortsat foran Danmark, men Danmark har hentet ind på dem.

De gode danske rammebetingelser afspejles i det høje danske opstarts-niveau, men ikke i andelen af vækstiværksættere, der på trods af en stigning endnu ikke er på niveau med de bedste lande. Det skyldes bl.a., at der går et stykke tid før gode rammebetingelser resulterer i flere vækstiværksættere. Ændringer i fx lovgivning skal ikke bare nå at have en effekt på de nye virksomheder, men derefter vil der gå op til fem år fra virksomhederne er etableret, til de kan figurere i statistikken som vækstiværksættere. Der er med andre ord et timelag fra en ændring i en af rammebetingelserne slår igennem på iværksætterpræstationerne.

Hvem er iværksætterne?

Året indeks introducerer som noget nyt også et statistisk portræt af de nye danske virksomheder. Portrættet viser blandt andet, at den typiske iværksætter er karakteriseret ved at have en erhvervsfaglig uddannelse og mindst fem års erhvervs erfaring. Han er 38 år, gift, etnisk dansker, kommer fra et lønmodtagerjob og har ikke umiddelbart erfaring fra den branche, han starter virksomhed i.

Internationale sammenligning af vækstvirksomheder

Som et særligt tema går årets indeks i dybden med internationale sammenligninger af vækstvirksomheders betydning for økonomien. Disse analyser viser, at de 10 pct. af de danske virksomheder med mere end 10 ansatte, og som voksede hurtigst i 2002-2005, bidrog med over 50 pct. af brutto-jobskabelsen i samme periode. Men de viser også, at det tilsvarende bidrag til job-skabelsen var endnu højere i andre lande såsom Italien, Nederlandene, Spanien og USA.

Samtidig viser analysen, at Italien, Spanien, Nederlandene, Østrig, Canada, USA og Danmark, har mellem 3 og 6 pct. vækstvirksomheder, højest i USA og lavest i Østrig. Der var i alt 601 vækstvirksomheder i

Danmark i perioden 2002-2005. Det svarer til 4 pct. af de danske virksomheder med mere end 10 ansatte.

For at Danmark skal komme op på niveau med USA, skal antallet af vækstvirksomheder forøges med 290 virksomheder. Men de danske vækstvirksomheder vokser også mindre end i de bedste lande, så den enkelte vækstvirksomheds vækst (i beskæftigelse) skal i gennemsnit øges med 47 pct., for at Danmark når på niveau med USA.

1.1. Opbygning af rapporten

Kapitel 2 præsenterer de nyeste data som også dækker krisen – herunder nyudviklede indikatorer fra Danmarks Statistik for henholdsvis udviklingen i opstart og vækstiværksættere. Antallet af opstarter er opdateret helt frem til 2. kvartal 2009. Vækstiværksætterdata er opdateret frem til 2008. I kapitlet præsenteres desuden ledende indikatorer for opstart i en række OECD-lande med data frem til medio 2009.

Som noget nyt i Iværksætterindekset er der i kapitel 3 et generelt statistisk portræt af iværksættere og nye virksomheder – i hele landet og fordelt på regioner. Analysen bygger på statistik for perioden 2001-2006.

Kapitel 4 sammenligner den danske iværksætteraktivitet med en række lande. Det sker på grundlag af nye data fra OECD/Eurostat.

I kapitel 5 udvides fokus fra iværksættere til vækstvirksomheder for at illustrere nogle af Danmarks udfordringer med at skabe vækst og job.

Kapitel 6 sammenligner de danske rammevilkår for iværksætteri med top 4-landene USA, Korea, Canada og Irland.

Appendiks 1 forklarer, hvordan data normaliseres, således at de samlede rammebetingelser og præstationer kan måles.

Appendiks 2 gennemgår alle politikområderne i den nye model for rammebetingelser for iværksætteri.

Appendiks 3 beskriver, hvordan Danmarks Statistiks nye indikatorer er konstrueret.

2 Krisens betydning for iværksætteri

Danmark og resten af verden er i øjeblikket ramt af en økonomisk krise, der har skabt den kraftigste lavkonjunktur i flere årtier. Det danske erhvervsliv er påvirket af nedgangen i den internationale og nationale efterspørgsel, hvilket betyder faldende beskæftigelse, negativ økonomisk vækst og dermed fald i velstanden.

Årets iværksætterindeks undersøger, hvad den økonomiske krise har betydet for danskernes lyst til at starte egen virksomhed. Analysen tager udgangspunkt i et helt nyt datamateriale udarbejdet af Danmarks Statistik. Der er dels tale om nye kvartalsvise data for antallet af nye virksomheder, dels nye årsdata for antallet af vækstiværksættere. De nye tal gør det muligt at følge tilgangen af nye virksomheder helt frem til 2. kvartal 2009 og antallet af vækstiværksættere frem til og med 2008.

Det nye statistiske materiale viser, at nedgangen i nyetableringer allerede sætter ind i fjerde kvartal 2007. Faldet indtræffer efter flere år med betydelig stigning i antallet af nye virksomheder. Nedgangen indtræffer i en periode, hvor ledigheden stadig er rekordlav – og før de negative vækstrater i BNP. Men samtidig med at dels ejendomsmarkedet vender – udtrykt ved ejendomspriser og friværdier – dels at renteniveauet stiger fra starten af 2006.

Faldet i antallet af nye virksomheder fordeler sig næsten ens i de fem regioner. Kun Region Sjælland er en anelse hårdere ramt end de øvrige regioner.

Et tilsvarende billede ses i andre lande. OECD har indsamlet tidlige indikatorer for opstarter fra en række lande. I samtlige lande ses et fald fra 2007. Faldet i de andre lande ser dog ikke umiddelbart ud til at være helt så kraftigt som det danske fald.

Krisen har ikke i samme omfang påvirket andelen af vækstiværksættere. Antallet af vækstiværksættere er ikke faldet nævneværdigt, men antallet af job, som de skaber, er faldet med en tredjedel.

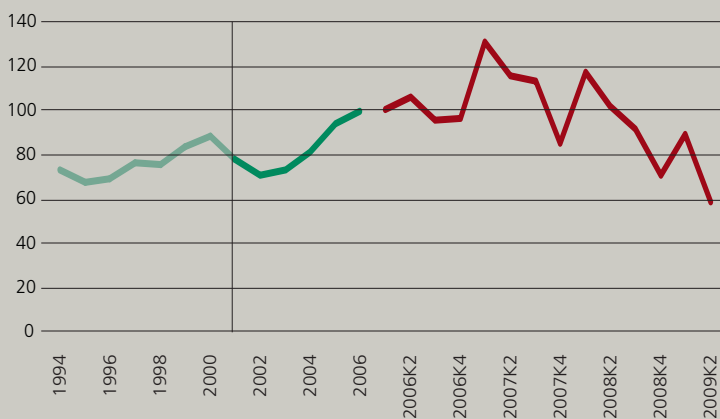
2.1. Nye virksomheder i Danmark 2001-2009

Den årlige statistik over tilgangen af nye virksomheder viser, at stadigt flere iværksættere har etableret egen virksomhed siden begyndelsen af dette årtusind, jf. figur 2.1. Ud over et fald i forbindelse med den såkaldte it-boble i 2002, svarende til 8 procents fald i forhold til året før, har tilgangen af nystartede virksomheder været støt stigende i perioden frem til tredje kvartal 2007.

Derefter satte et vedvarende fald i tilgangen af nye virksomheder ind i den resterende periode frem til 2. kvartal 2009. Faldet bliver kraftigere, efter at finanskrisen for alvor sætter ind i tredje kvartal 2008.

Antallet af nye virksomheder falder med 42 pct. mellem 2. kvartal 2008 og 2. kvartal 2009. Sammenlignes med 2. kvartal 2007 er der næsten sket en halvering. Antallet af opstarter medio 2009 er samtidig på det laveste niveau siden 1994.

Figur 2.1. Indeks for tilgangen af nye virksomheder 1994-2009, 2. kv.

Anm.: Figuren indeholder to databrud. Data for 1994 til 2001 er opgjort på grundlag af den gamle iværksætterdatabase. Data er kædet sammen med den nye iværksætterdatabase i 2001. Data fra 2001 til 2006 er baseret på opgørelsen af nye virksomheder i den årlige Erhvervsdemografi. Her udgør 2006 indeks 100. Dertil kommer de nye kvartalstal, se opgørelsesmetode i appendiks 3. I grafen repræsenterer kvartalsgennemsnittet for 2006 indeks 100.

Kilde: Danmarks Statistik

Boks 2.1. Den kvartalsvise og årlige opgørelse over tilgangen af nye virksomheder

Metode:

De nye data er udviklet af Danmarks Statistik til belysning af den kvartalsvise tilgang af nye virksomheder. Opgørelsen er et supplement til den årlige statistik over tilgangen af nye virksomheder, som kendes fra den årlige Erhvervsdemografi. Da den kvartalsvise opgørelse sker tidligere, dannes den på lidt andre præmisser end den årlige opgørelse.

Den statistiske metode svarer til den internationalt standardiserede metode til dannelsen af årlige erhvervsdemografiske opgørelser, hvor virksomheders identitet følges over tid. Flere forhold indgår som kriterier i forbindelse med den kvartalsvise opgørelse: Startdato, demografi-relationer og bagatelgrænse, se appendiks 2.

Sæson:

De nye data viser tydelige sæsonudsving. Antallet af opstarter er høje i første kvartal og lave i sidste kvartal. Det er endnu ikke muligt at sæsonkorrigere dem, da det kræver en længere årrække. Derfor sammenlignes udviklingen mellem et kvartal, det ene år til det samme kvartal i det følgende år – fx. udviklingen mellem 1. kvartal 2006 og 1. kvartal 2007.

Sæsonudsvingene gør det vanskeligere at aflæse den underliggende udvikling. Det kan fx være svært at se af figuren, hvornår udviklingen vender. Men sammenlignes antallet af opstarter i hvert af kvartalerne i 2007 med de tilsvarende kvartaler i 2006, ses det, at antallet stiger i de tre første kvartaler af 2007 i forhold til 2006, mens antallet af opstarter i 4. kvartal 2007 ligger lavere end i 4. kvartal 2006.

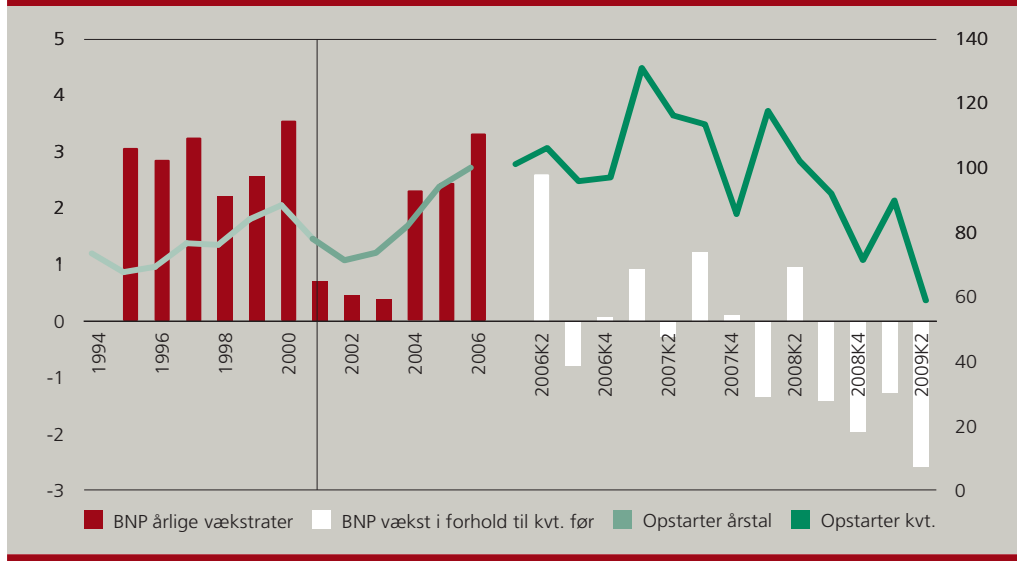
2.2. Krisen og tilgangen af nye virksomheder

De nye kvartalsvise tal for antallet af opstarter gør det muligt at vurdere, hvorvidt den økonomiske nedgang har påvirket etableringen af nye virksomheder i Danmark.

I 2007 stagnerer den økonomiske vækst, målt ved bruttonationalproduktet (BNP), sammenholdt med den foregående periode 2004-2006, som var kendetegnet ved relativt høje vækstrater. Det første større fald i BNP sker i første kvartal 2008. Fra 2. kvartal ses ret markante negative vækstrater i BNP.

Sammenholdes denne udvikling i BNP med udviklingen i antallet af nystartede virksomheder, ses det, at udviklingen i iværksætteraktiviteten i Danmark er korreleret med de økonomiske konjunkturer. En sammenhæng som også er vist i tidligere analyser (Det Økonomiske Råd: Dansk Økonomi Forår 2003). Det vil sige, at antallet af nystartede virksomheder stiger i perioder med gunstige konjunkturer og vice versa i perioder med stagnation og tilbagegang. Niveaueet for opstarten er dermed bestemt af rammebetingelserne for iværksætteri.

Figur 2.2. Bruttonationalproduktet 1994-2006 og 2006 (1.kvt.) – 2009 (2. kv.) og udviklingen i opstarter

Anm.: Bruttonationalproduktet er sæsonkorrigeret og opgjort i 2000-priser, kædede værdier. Iværksætterstatistikken indeholder to databrud. Data for 1994 til 2001 er opgjort på grundlag af den gamle iværksætterdatabase. Data er kædet sammen med den nye iværksætterdatabase i 2001. Data fra 2001 til 2006 er baseret på opgørelsen af nye virksomheder i den årlige Erhvervsdemografi. 2006 er indeks 100. Dertil kommer de nye kvartalstal, se opgørelsesmetode i appendiks 3. I grafen repræsenterer kvartalsgennemsnittet for 2006 indeks 100. Det er ikke muligt at sæsonkorrigere den nye ledende indikator for antallet af opstarter, mens den kvartalsvis BNP-vækst er sæsonkorrigeret.

Kilde: Danmarks Statistik

Nedgangen i antallet af opstarter rammer tidligere end den negative vækst i BNP, der først sætter ind i løbet af 2008.

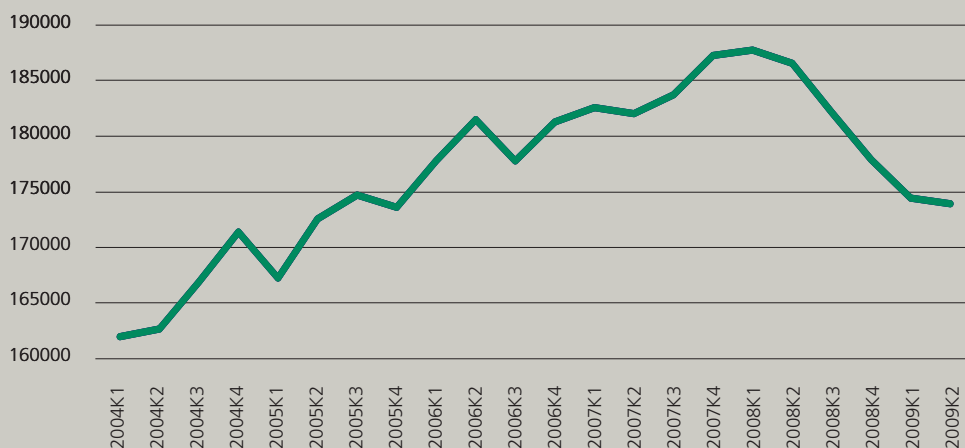
Det kan have flere forklaringer. En af dem kan være det begyndende fald i friværdien for ejerlejligheder i 3. kvartal 2006 og for en-families huse i 2. kvartal 2007. Da iværksættere ofte optager lån til etablering af nye virksomheder på baggrund af mulighedsrummet i deres privatøkonomi (Danmarks Statistik, 2003), kan nedgangen på boligmarkedet samt et

stigende renteniveau fra midten af 2006 således bidrage til at forklare den tidlige nedgang i antallet af nye virksomheder.

En anden forklaring kan være iværksætternes generelle forventninger til udviklingen i økonomien – fx udtrykt ved forbrugerforventningerne – som må antages at spille en rolle for lysten til at starte virksomhed. I det omfang signalerne om negative økonomiske forventninger spredte sig tidligere end den reale nedgang, bidrager det også til at forklare det tidligere fald.

En tredje forklaring er et brat fald i det private forbrug efter andet halvår 2008, hvor også den generelle økonomiske nedgang er sat ind. Det bidrager til at forklare det yderligere fald i potentielle iværksætters lyst til at starte egen virksomhed, jf. figur 2.3.

Figur 2.3. Private forbrug 2004 (1. kv.) – 2009 (2. kv.), mio. kr.

Anm.: Det private forbrug er sæsonkorrigeret og opgjort i 2000-priser, kædede værdier.

Kilde: Danmarks Statistik

Boks 2.2. Ledighed og iværksætteri – "nødvendigheds- eller "muligheds-effekt"?

Når antallet af nye virksomheder svinger i takt med den økonomiske udvikling, er det et udtryk for, at entreprenante personer ser en mulighed for at få succes med egen virksomhed, når konjunkturerne er gunstige. En sådan sammenhæng kaldes en *muligheds-effekt*: Udsigterne til at etablere en bæredygtig virksomhed under gode konjunkturforhold giver således flere opstarter.

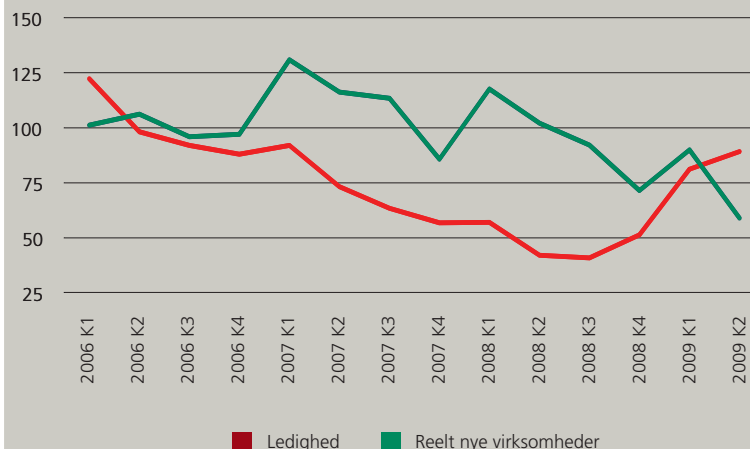
Omvendt viser undersøgelser af iværksætteri i Danmark i starten og midten af 1990'erne, at en forholdsvis stor andel af de personer, der startede ny virksomhed, var ledige forud for etableringen af egen virksomhed (Erhvervsfremme Styrelsen, Erhvervsministeriet 1996). Således kan økonomiske nedgangstider med stigende ledighed antages at fremme tilgangen af nye virksomheder. I så tilfælde tales om en *nødvendigheds-effekt*, hvor ledige personer reagerer på deres situation ved at etablere en virksomhed.

Spørgsmålet er, om man på nuværende tidspunkt kan se, at nyetableringer påvirkes af den stigende ledighed?

Figur 2.4 viser udviklingen siden 2006 for både ledigheden og nyetableringer. Ledigheden i Danmark falder støt i perioden frem til fjerde kvartal 2008. Herefter vender udviklingen, og ledigheden stiger frem til 2. kvartal 2009. I den periode ville en evt. *nødvendigheds-effekt* skulle vise sig i flere nyetableringer. Men det er ikke tilfældet. Tværtimod falder antallet af nyetableringer støt også i 2. kvartal 2009. På det grundlag synes den stigende ledighed ikke – endnu – at have resulteret i en egentlig *nødvendigheds-effekt* med flere nye virksomheder til følge.

Boks 2.2. Fortsat

Figur 2.4. Ledighed og nye virksomheder, indeks

Anm.: Kvartalsgennemsnit for 2006 udgør indeks 100. Ledigheden er opgjort kvartalsvist, ikke sæsonkorrigeret. Se appendiks 3 for en gennemgang af beregningen af reelt nye virksomheder. Kilde: Danmarks Statistik

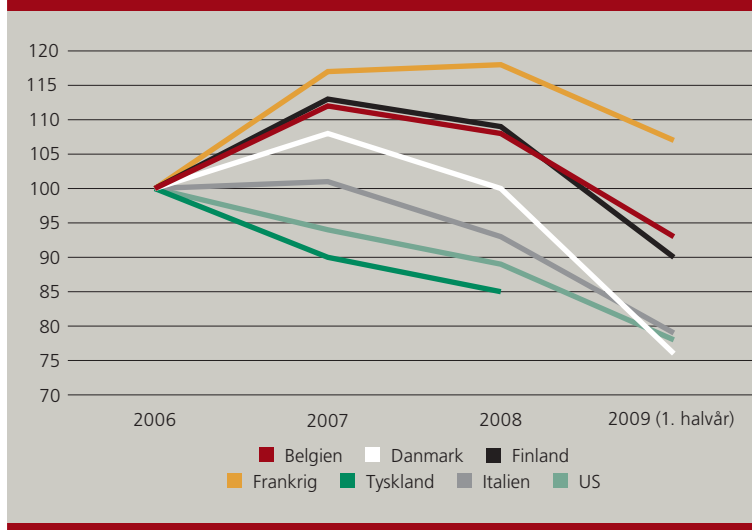
Når der på nuværende tidspunkt ikke kan konstateres en egentlig *nødvendigheds-effekt*, kan en delvis forklaring være ændringer i iværksætterpolitikken. 1990'ernes iværksætterpolitik blev brugt som et redskab i arbejdsløshedspolitikken. Der blev fx givet tilskud til ledige, når de oprettede egen virksomhed. Den politiske linie ændrede sig fra slutningen af 1990'erne, hvorefter politikken primært har fokuseret på den positive samfundsmæssige virkning af nye virksomheder og derfor på at skabe de bedste rammevilkår for iværksættere. En anden mulig forklaring er, at evt. positive effekter, skabt af den stigende ledighed overskygges af negative effekter fra de generelt faldende konjunkturer. Det er derfor formentlig for tidligt helt at udelukke, at man på sigt vil se en mere markant *nødvendigheds-effekt*.

2.3. Nye virksomheder i andre lande

Krisen har ramt globalt. Derfor kan krisetegnene også ses af andre landes nøgletal – herunder også på antallet af nye iværksættere. Det gælder ligeledes i de lande, vi normalt sammenligner os med.

Internationale opgørelser for opstartsrate, er ikke tilgængelige længere frem end til 2006. OECD har imidlertid indsamlet tidlige indikatorer for opstarter fra udvalgte lande (OECD (2009), Measuring Entrepreneurship). Tallene har ikke den samme sammenlignelighed som tallene i kapitel 4, men de giver en indikation af krisens betydning. Tallene viser, at faldet i nyetableringer i USA og Tyskland allerede sætter ind i 2006, mens det for de øvrige opgjorte lande begynder fra 2007. Samtidig viser tallene, at faldet i danske nyetableringer i 2008 og særligt i første halvår af 2009 er noget kraftigere, end det kan observeres i flere af de øvrige tilgængelige lande. Det er dog bemærkelsesværdigt, at USA ender på et næsten lige så lavt niveau som Danmark i 1. halvår 2009.

Figur 2.5. Tidlige indikatorer for udviklingen i antallet af nye virksomheder i udvalgte lande.

Anm.: Ikke samme definitioner i landene. De danske tal er baseret på nyregistreringer hos Erhvervs- og Selskabsstyrelsen

Kilde: OECD Measuring Entrepreneurship, 2009

2.4. Nye virksomheder fordelt på brancher

De fleste nystartede danske virksomheder i 2006 – og dermed før den økonomiske krise – befandt sig inden for branchegruppen *Handel og transport mv.* (29 pct.). Branchegruppen omfatter engroshandel, detailhandel og transport. Knap en fjerdedel af iværksætterne beskæftigede sig med *Erhvervsservice* (24 pct.), mens brancherne *Bygge og anlæg* og *Information og kommunikation* udgjorde henholdsvis 19 og 7 procent af alle nystartede virksomheder.

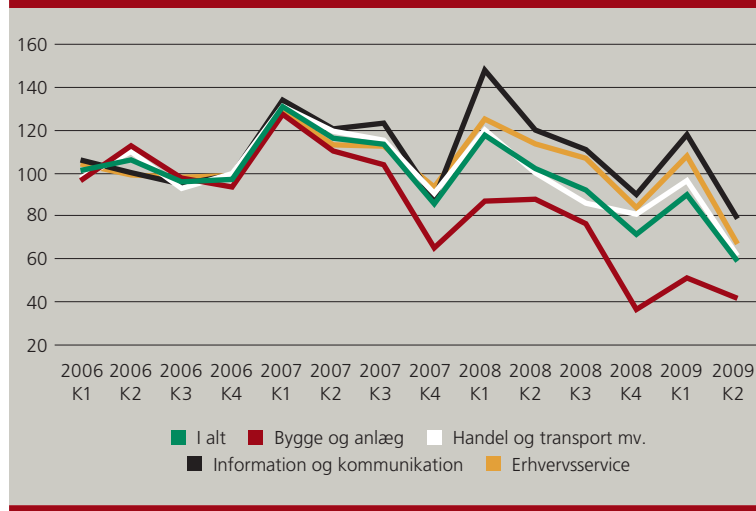
Med henblik på at forstå den økonomiske krises betydning for iværksætterier, må de nye virksomheders branchefordeling analyseres, da der er stor forskel på, hvor konjunkturfølsomme brancherne er.

Udviklingen inden for *Bygge og anlæg*, som er en yderst konjunkturfølsom branche, afviger fra det samlede billede, jf. figur 4. Inden for *Bygge og anlæg* er tilgangen af nye virksomheder allerede i slutningen af 2007 under 2006-niveau. Derefter ses et vedvarende fald i antallet af nye virksomheder i branchegruppen. Faldet fortsætter i både første og andet kvartal 2009.

Antallet af nye virksomheder inden for *Information og kommunikation* samt *Erhvervsservice* faldt også i løbet af 2008, men først i fjerde kvartal 2008 kommer antallet i disse branchegrupper under 2006-niveau. Antallet ligger på et lavere niveau i både første og andet kvartal 2009 sammenholdt med de samme kvartaler i årene før. Dette fald er dog relativt mindre end faldet i tilgangen af nye virksomheder inden for *Bygge og anlæg*.

Inden for *Handel og transport mv.*, hvor næsten hver tredje af de nystartede virksomheder i hele perioden etableres, ses ligeledes et fald fra fjerde kvartal 2007. Dette fald forstærkes igennem 2008. Krisens betydning kan ses af, at antallet af nye virksomheder inden for handel og transport i 2. kvartal 2009 var 61 pct. lavere end i 2. kvartal 2008.

Figur 2.6. Indeks for tilgangen af nye virksomheder, udvalgte branchegrupper

Anm.: Kvartalsgennemsnit for 2006 udgør indeks 100. Se appendiks 3 for yderligere forklaring af data.
Kilde: Danmarks Statistik

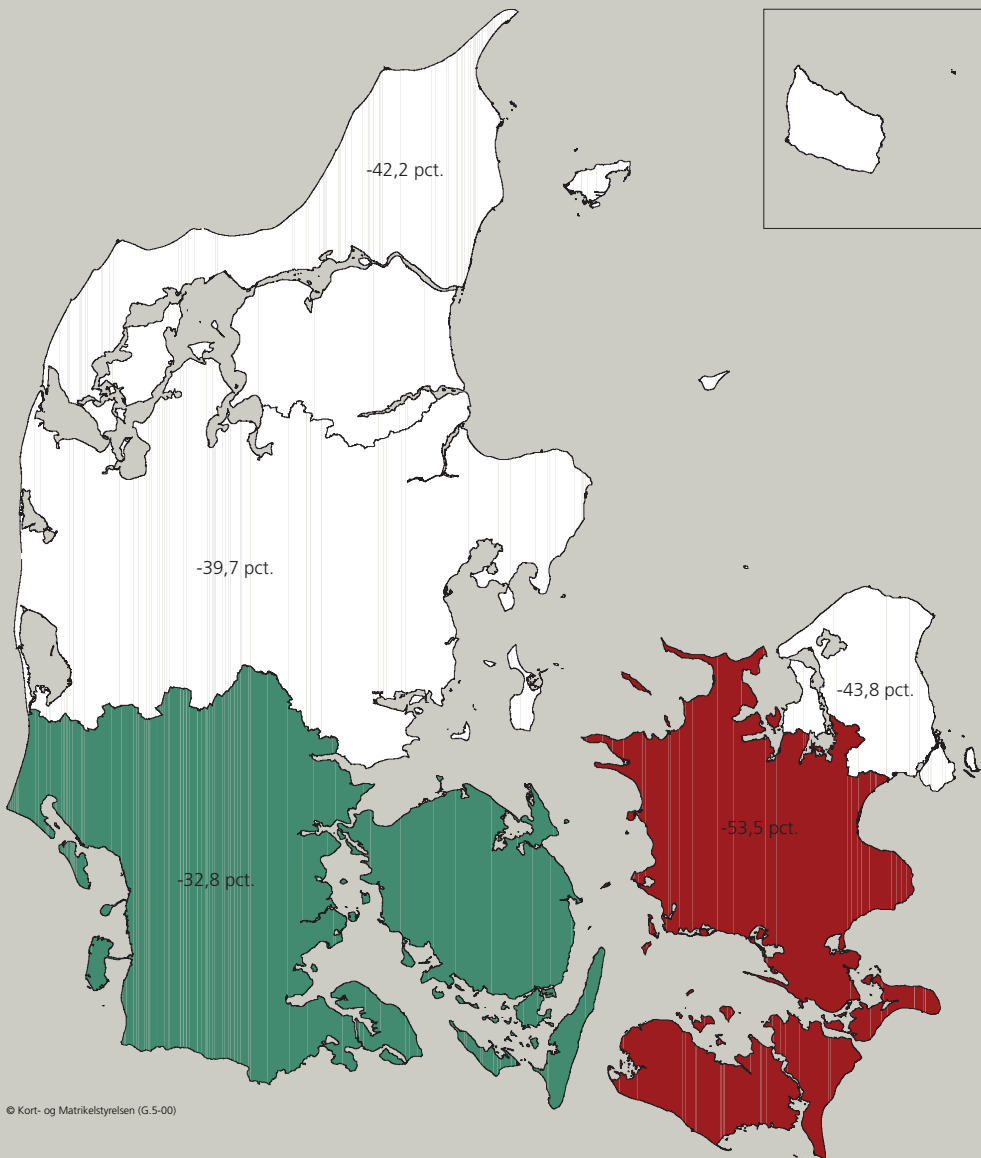
2.5. Nye virksomheder i regionerne

Langt størstedelen af nye virksomheder startes i Region Hovedstaden. I 2006 – og dermed før den økonomiske krise – etableredes godt 37 pct. af samtlige nye virksomheder i Region Hovedstaden, mens 20 pct. blev etableret i Region Midtjylland og 19 pct. i Region Syddanmark. Region Sjælland og Region Nordjylland tegnede sig i samme periode for henholdsvis 15 pct. og 10 pct. af de nystartede virksomheder.

De nye kvartalsvise tal viser, at der i de første tre kvartaler af 2007 blev skabt flere virksomheder i alle regionerne, end det gennemsnitligt var tilfældet i 2006, jf. figur 2.8. Især i Region Midtjylland blev der i de første tre kvartaler af 2007 skabt markant flere nye virksomheder. I Region Nordjylland er stigningen i de tre første kvartaler af 2007 mere moderat i forhold til 2006-niveau end i de øvrige regioner.

I løbet af 2008 og ind i 2009 falder antallet af nye virksomheder i samtlige regioner. I andet kvartal 2009 er Region Sjælland den region, der er hårdest ramt. Antallet af nye virksomheder i regionen falder med 53 pct. i forhold til andet kvartal 2008. I Region Nordjylland og Region Midtjylland falder antallet ligeledes markant (40 pct.). I Region Syddanmark falder tilgangen med 33 pct. i 2. kvartal 2009 i forhold til samme kvartal året før.

Figur 2.7. Faldet i tilgangen af nye virksomheder fra 2. kvartal 2008 til 2. kvartal 2009, fordelt på regioner

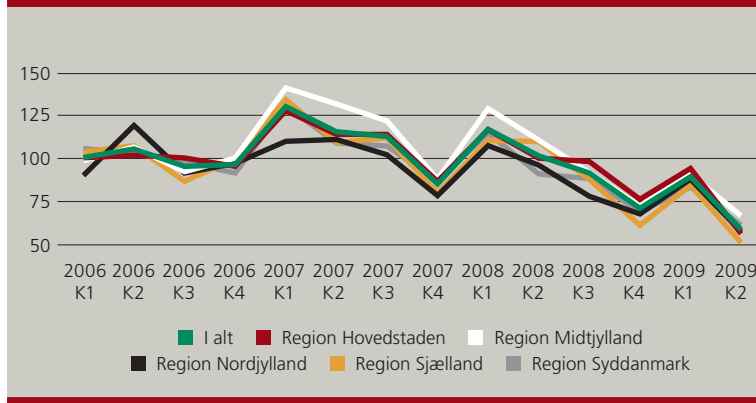

Fald i nye virksomheder fra 2008 (2. kv.) til 2009 (2. kv.) i pct.

■ Mindst fald (-39,6 - -32,8) ■ Medium fald (-53,4 - -39,7) ■ Størst fald (-53,5)

Også i Region Hovedstaden, der som nævnt lægger hus til flere nye virksomheder end nogen af de øvrige regioner, falder tilgangen af nye virksomheder drastisk igennem 2008 og begyndelsen af 2009. Der blev således etableret 44 pct. færre nye virksomheder i Region Hovedstaden i 2. kvartal 2009 i forhold til samme kvartal året før.

Figur 2.8. Tilgangen af nye virksomheder i de danske regioner, indeks

Anm.: Kvartalsgennemsnit for 2006 udgør indeks 100. Se appendiks 3 for yderligere forklaring af data.
Kilde: Danmarks Statistik

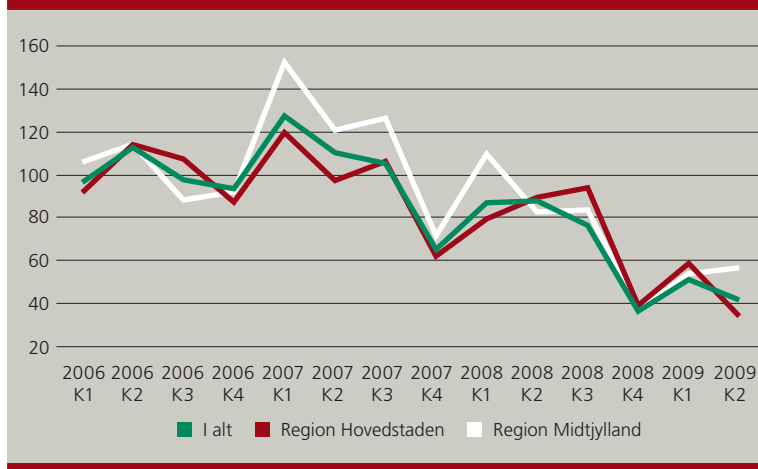
2.6. Nye virksomheder, branche- og regionalt fordelt

Branchen *Bygge og anlæg* er konjunkturfølsom jf. figur 2.6. Ser man nærmere på den regionale udvikling inden for *Bygge og anlæg* fremgår det, at to regioner skiller sig ud. Dels er der sket en stigning i antallet af nye virksomheder i de første tre kvartaler af 2007 i Region Midtjylland, jf. figur 2.9. En stigning der var højere end på landsplan. Dels faldt antallet af nye virksomheder i branchen allerede i andet kvartal af 2007 i Region Hovedstaden sammenholdt med samme kvartal året før.

Det er først i fjerde kvartal 2007, at udviklingen i branchen vender i Region Midtjylland. Fra andet kvartal 2008 og frem til og med første kvartal 2009 faldt antallet af nye virksomheder i regionen betydeligt mere, end det var tilfældet på landsplan. I Region Hovedstaden, faldt antallet af nye virksomheder derimod mindre end landsgennemsnittet i denne periode.

Udviklingen i andet kvartal 2009 er anderledes end for de tidligere kvartaler, jf. figur 2.9. Mens antallet af nye virksomheder i begge regioner og i hele landet var markant lavere end niveauet for andet kvartal 2008, var faldet i Region Midtjylland mindre end landsgennemsnittet. I Region Hovedstaden faldt tilgangen af nye virksomheder inden for bygge og anlæg med hele 55 indkspoint sammenholdt med andet kvartal 2008.

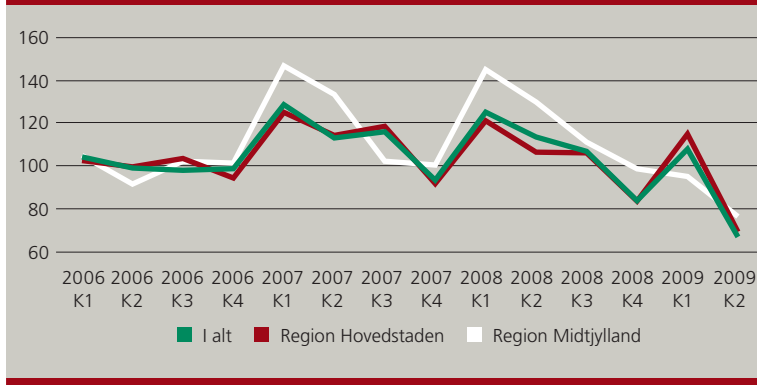
Figur 2.9. Tilgangen af nye virksomheder inden for Bygge og anlæg. Indeks for udvalgte regioner

Anm.: Kvartalsgennemsnit for 2006 er lig 100. Se appendiks 3 for yderligere forklaring af data.
Kilde: Danmarks Statistik

Også i *Erhvervsservice* var der regionale forskelle i udviklingen. I Region Midtjylland fortsætter stigningen i antallet af nye virksomheder helt indtil 2008, hvor der til gengæld sker et relativt drastisk fald, jf. figur 2.10. En udvikling som er markant anderledes end i Region Hovedstaden.

Figur 2.10. Tilgangen af nye virksomheder inden for Erhvervsservice. Indeks for udvalgte regioner

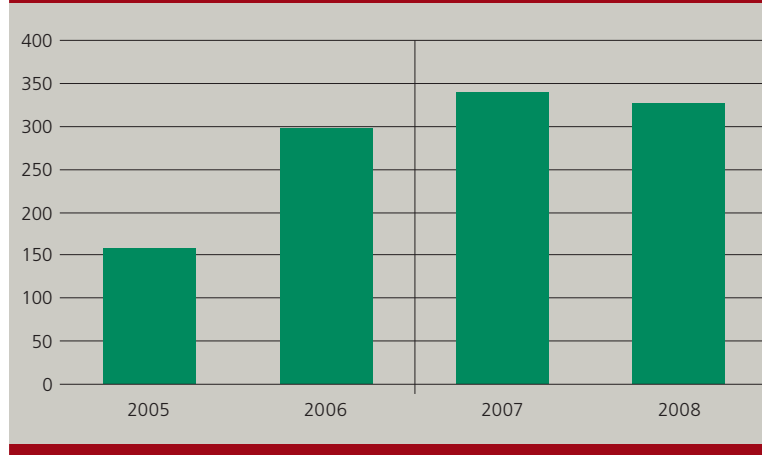
Anm.: Kvartalsgennemsnit for 2006 er lig 100. Se appendiks 3 for yderligere forklaring af data.
Kilde: Danmarks Statistik

2.7. Vækstiværksættere

Danmarks Statistik har udviklet en ny tidlig indikator for antallet af vækstiværksættere. Data går derfor nu frem til og med 2008. Det giver mulighed for at følge udviklingen i antallet af vækstiværksættere med mindre forsinkelse, end det har været tilfældet med den årlige iværksætterdatabase. Vækstiværksættere er her defineret som 1-2 årige virksomheder, der har 5 ansatte eller flere i vækstperiodens start. De skal over en treårig periode opnå en vækst i antallet af ansatte på gennemsnitligt 20 pct. om året.

Selvom udviklingen i antallet af vækstiværksættere ligeledes må forventes i en vis grad at være konjunkturafhængig, har krisen endnu ikke præget udviklingen så markant. Efter at være steget støt frem til 2007 skete der et mindre fald i antallet fra 2007 til 2008 på 4 pct. Samtidig er antallet af vækstiværksættere i 2008 mere end dobbelt så stort som i 2005.

Figur 2.11. Antallet af vækstiværksættere 2005-2008

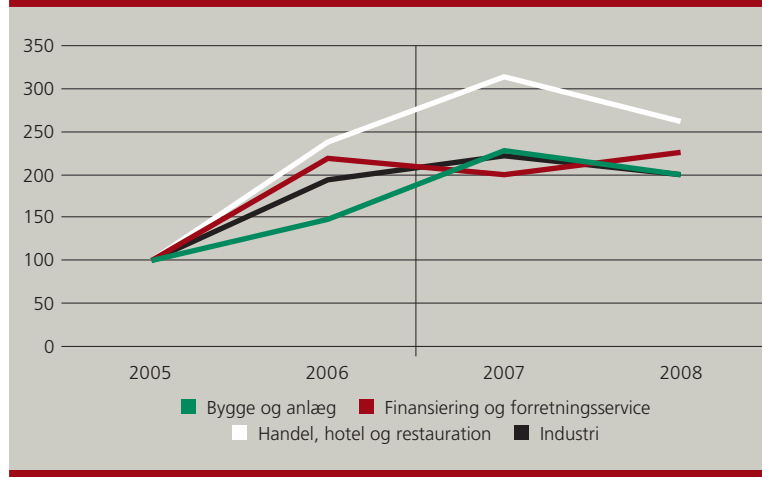

Anm.: Opgørelsen af vækstiværksættere i 2005 og 2006 baserer sig på en årlig opgørelse på baggrund af strukturdata, mens opgørelsen i 2007 og 2008 er den fremskyndede opgørelse med grundlag i ATP-beskæftigelsesstatistikken. Se appendiks 3 for yderligere forklaring af data.

Kilde: Danmarks Statistik

Den mest markante udvikling er sket inden for *Handel, hotel og restauration*, som tredoblede antallet af vækstiværksættere i løbet af de første år og derefter oplevede et fald på 16 pct. i 2008. Samtidig har *Finansiering og forretningsservice* oplevet en stigning i 2008 på 13 pct., jf. figur 2.12.

Figur 2.12. Udviklingen i antallet af vækstiværksættere 2005-2008, indekseret

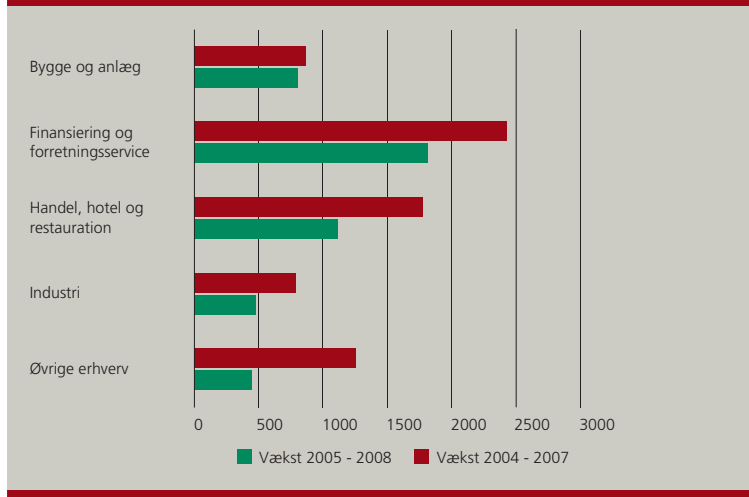

Anm.: 2005 er lig 100. Opgørelse er både baseret på strukturdata samt de nye data for hhv. 2007 og 2008 baseret på ATP-beskæftigelsesstatistikken. Se appendiks 3 for yderligere forklaring af data.

Kilde: Danmarks Statistik

Vækstiværksætterne skaber stadig nye job og vækst i Danmark i 2008. Om end i mindre omfang end tidligere. Samlet set skabte de 340 vækstiværksættere i 2007 mere end 7.100 yderligere nye job fra 2004-2007. I 2008 var antallet faldet, således at vækstiværksættere her skabte en tredjedel færre – dvs. 4.600 nye job fra 2005-2008. Flest job bliver skabt inden for finansiering og forretningservice i perioden fra 2004-2007, hvor de 108 vækstiværksættere skabte yderligere knap 2.500 job, jf. figur 2.13. Det skal dog bemærkes, at vækstdefinitionen er delvist tilbageskuende, idet væksten beregnes over tre år. Dermed reflekterer tallene for vækstiværksættere for 2008 også de gode konjunkturer i perioden 2005-2007.

Figur 2.13. Nye job skabt af vækstiværksættere i henholdsvis 2007 og 2008 fordelt på brancher

Anm.: Den grønne farve angiver nye job skabt af vækstiværksættere fra 2004 til 2007, mens den røde farver angiver tilsvarende opgørelse fra 2005 til 2008. Se appendiks 3 for yderligere forklaring af data.
Kilde: Danmarks Statistik

3. Nye virksomheder i Danmark 2001-2006

I årene 2001-2006 startede der årligt mellem 16.000 og 24.000 nye virksomheder i Danmark. Fra det laveste antal i 2002 til det højeste antal i 2006, hvor højkonjunktoren toppede, skete der en stigning på 40 pct. i antallet af nyetableringer i hele landet.

Langt de flest nye virksomheder i 2006 etableredes som en personligt ejet virksomhed inden for bygge og anlæg i Hovedstadsregionen.

De fleste af virksomhederne startes af mænd i 30'erne. Den typiske iværksætter er karakteriseret ved at have en erhvervsfaglig uddannelse og mindst fem års erhvervs erfaring. Han er 38 år, gift, etnisk dansker, kommer fra et lønmodtagerjob og har ikke umiddelbart kendskab til den branche, han starter virksomhed i. De samme karakteristika gør sig gældende for kvindelige iværksættere. Der er blot færre af dem.

Der er en stigning i antallet af iværksættere med en lang videregående uddannelse i perioden – særlig blandt iværksættere over 40 år.

Iværksættere, og i særdeleshed vækstiværksættere, er vigtige for Danmarks vej tilbage på vækstsporet, fordi de hvert år skaber mange nye job. Beregninger viser, at nye virksomheder skaber ca. 86.000 job om året eller knap en tredjedel af alle de nye job, der opstår i løbet af et år. Den lille gruppe af vækstiværksættere er særligt vigtige. En gennemsnitlig vækstiværksætter skaber næsten 10 gange så mange job gennem deres første fem leveår som andre iværksættere.

3.1. Perioden 2001-2006

Kapitlet præsenterer en række nøgletal for iværksætteri og nye virksomheder i Danmark 2001-2006. I perioden steg antallet af nye virksomheder til det hidtil højeste niveau i 2006. Udviklingen kan ses af figur 2.1 i kapitel 2.

Formålet er at tegne et billede af, hvem de nye iværksættere er og dermed bidrage med ny viden med relevans for de aktører i samfundet, som arbejder med iværksætterpolitik. Grundlaget for nøgletallene er store administrative registre, der har en lang produktionstid. Derfor er de nyeste

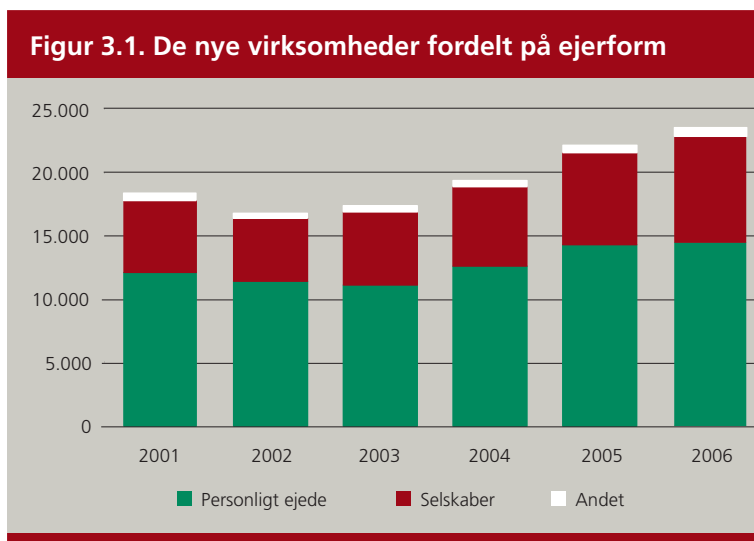
tal for 2006. Disse tal tager derfor ikke højde for den igangværende økonomiske krise.

3.2. Ejerform i de nye virksomheder

De fleste nye virksomheder i 2006 er personligt ejede, ca. 60 pct. i 2006. Det skyldes, at der er fordele forbundet med at starte en personligt ejet virksomhed. Desuden er der omkostninger ved at starte virksomhed i selskabsform. En del iværksættere starter deres virksomhed som personligt ejet og omdanner den senere til selskabsform – det vil sige anparts- eller aktieselskab.

Analyser viser, at virksomheder, der etableres i selskabsform, opnår højere omsætning, flere ansatte, højere overlevelse og mere vækst (Erhvervs- og Byggestyrelsen, 2006; Danmarks Statistik, 2003).

Tendensen op gennem 1990'erne og i perioden 2001-2006 har været, at der startes relativt flere virksomheder op i selskabsform (Erhvervs- og Byggestyrelsen, 2003). I den seksårige periode sker der således et lille fald i andelen vedr. oprettelse af personligt ejede virksomheder – enkeltmandsvirksomheder og interessentselskaber – på 4,1 pct. Faldet er modsvaret af en lille stigning i oprettelsen af aktie- og anpartsselskaber på 4,2 pct.

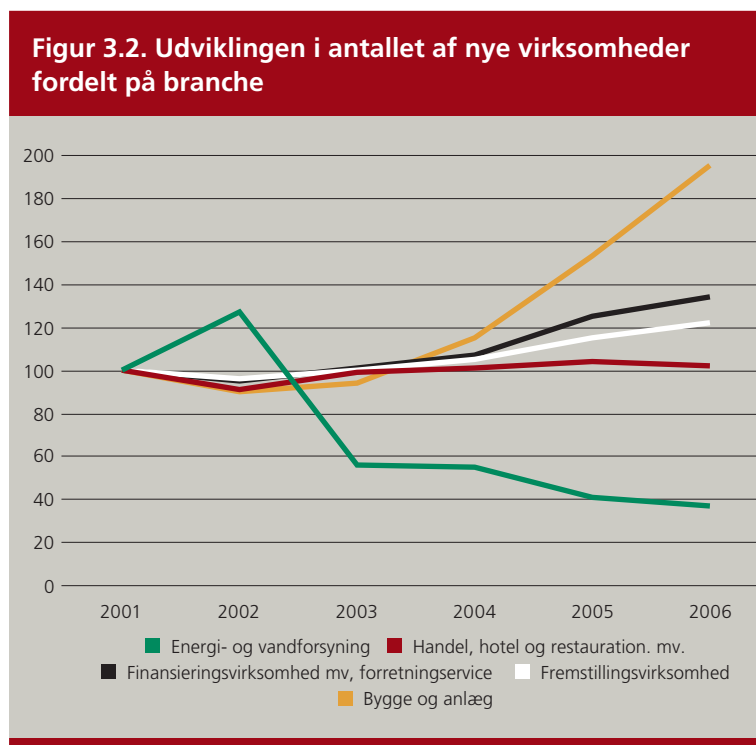
Kilde: Egne beregninger på data fra Danmarks Statistik.

3.3. De nye virksomheders branche

De fleste nye virksomheder startes op inden for finansieringsvirksomhed og forretningservice, men iværksættere indenfor handel-, hotel- og restaurationsbranchen samt bygge- og anlægsbranchen udgør også en stor andel.

Der er kun sket en svag stigning på 2 pct. i antallet af nye virksomheder inden for handel-, hotel- og restaurationsbranchen i årene 2001-2006.

Figur 3.2 viser udviklingen inden for seks branchegrupper siden 2001. Det fremgår, at bygge- og anlægsområdet er det område, der har oplevet den største stigning i antallet af iværksættere. Energi- og vandforsyningsbranchen har oplevet et markant fald i antallet af iværksættere i den angivne periode – 37 pct. fra 2001 til 2006. Elsektoren blev liberaliseret 1. januar 2003. Liberaliseringen førte til, at en række kommuner frasolgte deres kommunalt ejede elselskaber (Sørensen og Larsen, 2006). Faldet i antallet af nyetableringer hænger formodentlig sammen med, at etableringerne af de nye selskaber skete i tiden op til liberaliseringen.

Kilde: Egne beregninger på data fra Danmarks Statistik.

Tabel 3.1 viser, hvordan opstartsrateerne er i ni branchegrupper. Det ses, at der er flest opstarter – relativt set – i brancherne bygge og anlæg samt finansieringsvirksomhed og forretningsservice. Opstartsrateerne udgør henholdsvis 14 pct. og 12 pct. i 2006. I løbet af de seks år sker der en markant stigning i antallet af iværksættere inden for bygge- og anlægsbranchen.

Tabel 3.1. Nye virksomheder fordelt på branchegrupper, procentvis fordeling

Opstartsrate	2001	2002	2003	2004	2005	2006
Bygge og anlæg	8,6	7,8	8,1	9,6	11,9	14,0
Energi- og vandforsyning	3,9	5,0	2,5	2,5	2,4	2,3
Finansieringsvirksomhed mv, forretningsservice	10,6	9,8	10,4	10,5	11,6	12,0
Fremstillingsvirksomhed	5,2	5,2	5,5	5,8	6,4	6,8
Handel, hotel og rest. mv.	8,6	8,0	8,6	8,7	8,9	8,7
Personlige tjensteyd.	9,3	7,9	6,8	9,8	11,2	9,8
Transport, post og telekom.	8,1	6,8	6,5	7,2	8,5	9,5
Total	8,8	8,1	8,4	9,1	10,1	10,5

Kilde: Egne beregninger på data fra Danmarks Statistik.

3.4. Den geografiske placering af de nye virksomheder

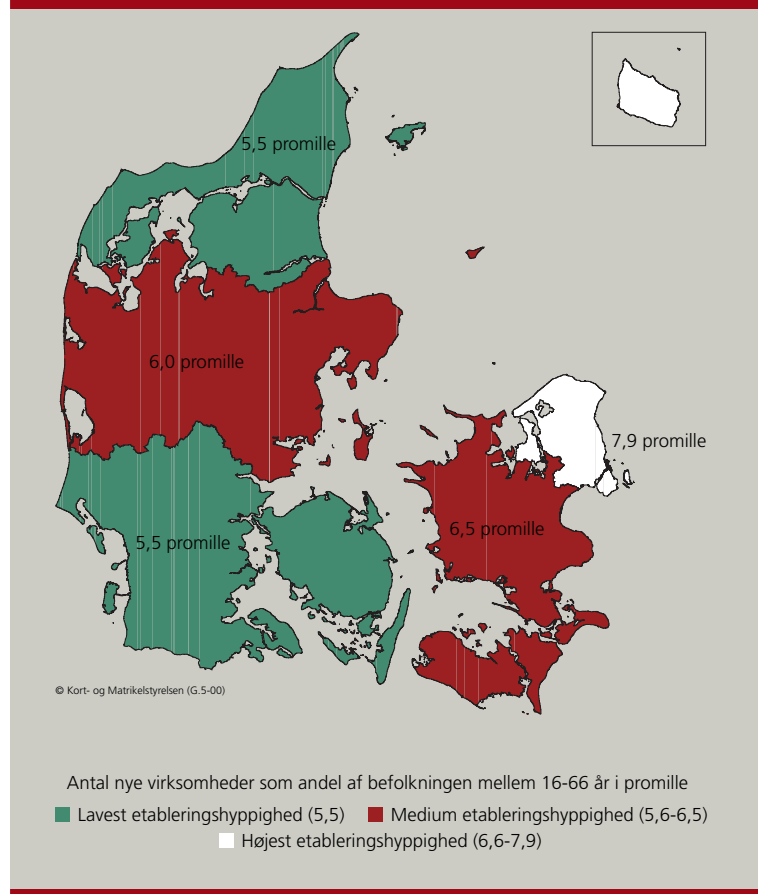
Langt størstedelen af nyetableringerne ligger i Region Hovedstaden med 37,5 pct. af alle opstarter i 2006. Herefter følger Midtjylland, Syddanmark og Sjælland. Nordjylland er den region, hvor der startes færrest nye virksomheder.

Antallet af opstarter følger i nogen grad befolkningsgrundlaget. Det gælder både, hvis man ser på hele befolkningen, og hvis man fokuserer på de 16-66 årige, som er aldersgruppen, der står for den største del af opstarterne.

Næsten en tredjedel af den danske befolkning boede i 2006 i Hovedstadsregionen (30 pct.). Herefter følger Region Midtjylland og Region Syddanmark, som er stort set lige store med 22 pct. af befolkning boende i begge regioner. Region Nordjylland og Region Sjælland har færrest indbyggere.

Men sættes antallet af opstarter i forhold til den del af befolkningen, der er 16-66 år, er Sjællands etableringshyppighed større end Nordjyllands. Ligeledes ses det, at Hovedstaden ligger klart over de øvrige regioner. Gennemsnittet for hele landet er på 6,5 nye virksomheder pr. 1000 indbyggere mellem 16 og 66 år.

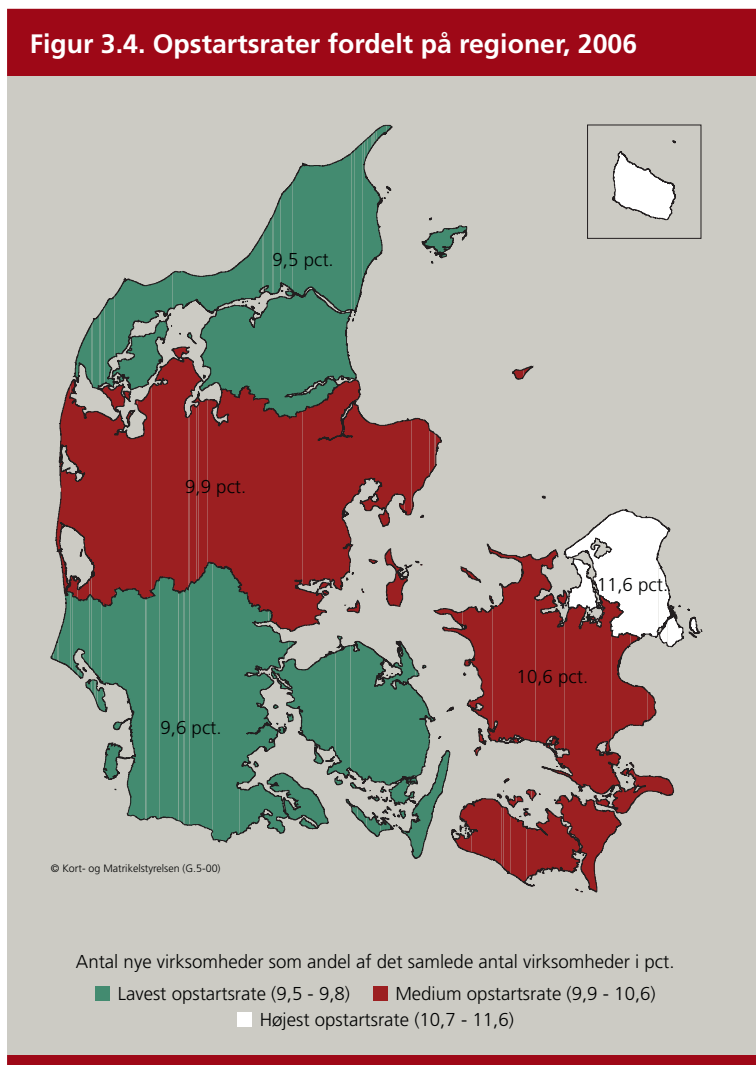
Figur 3.3. Etableringshyppigheden fordelt på regioner, 2006

Anm.: Figuren tager ikke hensyn til erhvervsstrukturen i regionerne.
 Kilde: Egne beregninger på data fra Danmarks Statistik, Kort- & Matrikelstyrelsen.

Hvis man ser på, hvordan den samlede bestand af virksomheder fordeles sig i landet, svarer det til, hvor befolkningen er bosat. Det er Region Hovedstaden, Midtjylland og Syddanmark, der har flest virksomheder. Men lidt overraskende har Sjælland flere virksomheder end Nordjylland, som derfor kommer på en sidsteplads.

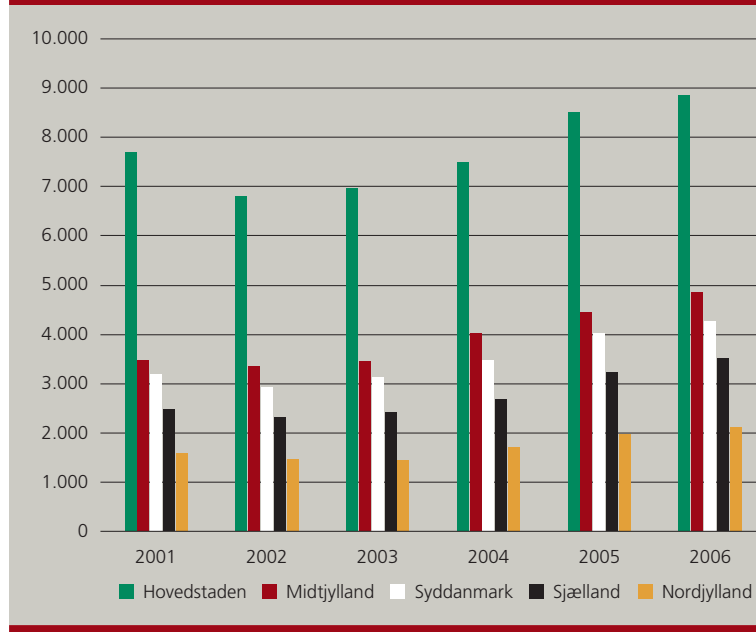
Hvis antallet af opstarter sættes i forhold til bestanden af virksomheder i regionerne (den såkaldte opstartsrate), rykker Sjælland op på en andenplads – efter Region Hovedstaden, som ligger noget højere end det øvrige land, jf. figur 3.4.

Kilde: Egne beregninger på data fra Danmarks Statistik, Kort- og Matrikelstyrelsen.

I perioden 2001-2006 er det netop Region Sjælland, der har haft den største fremgang i antallet af opstarter med en stigning på mere end 40 pct. Region Hovedstaden har kun haft en fremgang på 15 pct.

Figur 3.5. Antallet af nye virksomheder fordelt på regioner

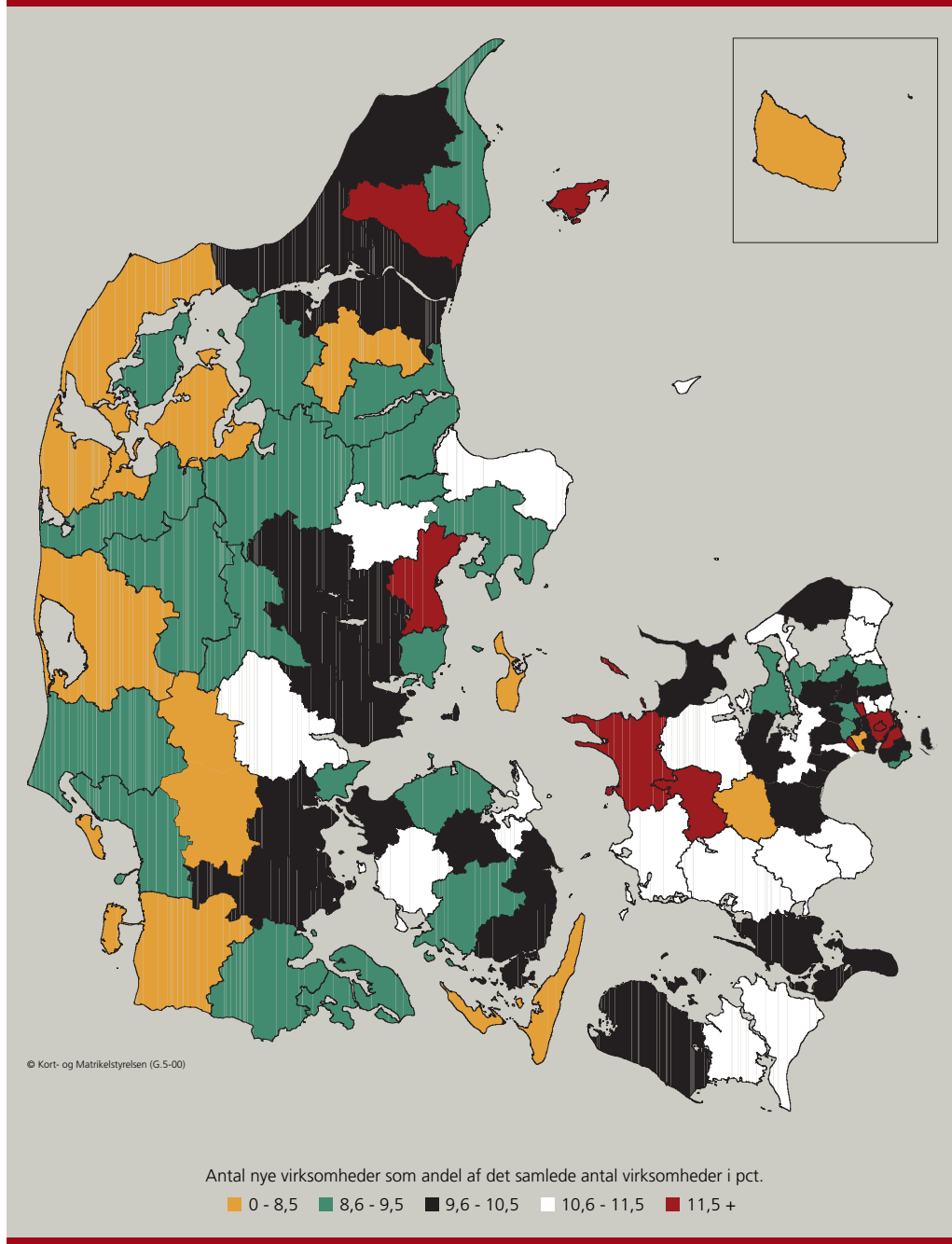
Anm.: Nye virksomheder er defineret som alle nye virksomheder startet i året.

Kilde: Egne beregninger på data fra Danmarks Statistiks iværksætterdatabase.

Kommuneinddelingen understreger, at det er i storbyerne København, Århus, Aalborg og Odense, at langt størstedelen af opstarterne foregår. Københavns nabokommuner Frederiksberg og Gentofte følger lige efter. Af de fire storbyer København, Århus, Aalborg og Odense er det Århus, som har oplevet den største stigning i antallet af iværksættere i perioden 2001-2006 med en fremgang på 35 pct. Derefter følger Odense og Århus med stigninger på henholdsvis 28 pct. og 23 pct. København følger et stykke efter med en stigning på 12 pct.

Højdespringerne på landsplan er Sorø og Fanø, som gennem perioden har oplevet mere end en fordobling i antallet af nye virksomheder. Det er dog værd at bemærke, at mindre samfund som regel har relativt få iværksættere. Det betyder, at selv små udsving i antallet giver store procentvise stigninger. Vestegnskommunerne Hvidovre og Albertslund oplever en nedgang i antallet af iværksættere fra 2001 til 2006. De seks nederst rangerende kommuner i absolutte tal er øsamfundene Christiansø, Læsø, Fanø, Samsø, Ærø og Langeland.

Figur 3.6. Opstartsrate fordelt på kommuner, 2006

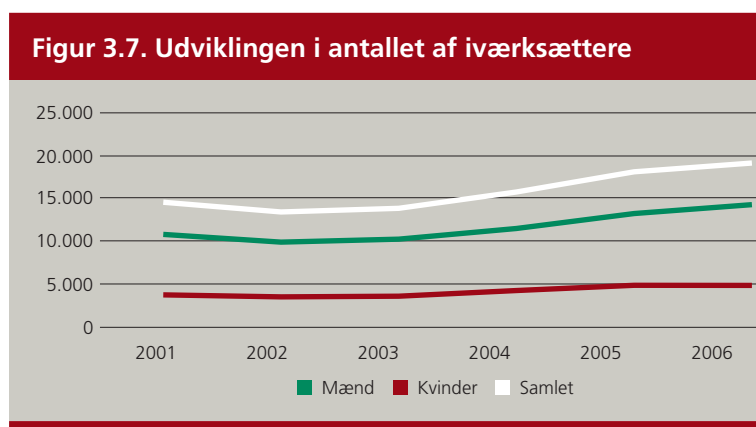

Kilde: Egne beregninger på data fra Danmarks Statistik, Kort- og Matrikelstyrelsen.

3.5. Iværksætternes køn

Det er statistisk muligt at finde frem til langt de fleste af de personer – iværksættere – som har etableret de nye virksomheder. Ud af 23.578 nye virksomheder i 2006 kan personerne findes i de 19.100 tilfælde. Det gør det muligt at tegne et billede af, hvem der starter virksomheder i Danmark.

Størstedelen af de nye virksomheder er startet af mænd. Mandlige iværksættere stod bag knap 75 pct. af de nye virksomheder i hele perioden. Stigningen i antallet af nye virksomheder fra 2002-2006 var også primært drevet af mænd, jf. figur 3.7. (Erhvervs- og Byggestyrelsen, 2008b).

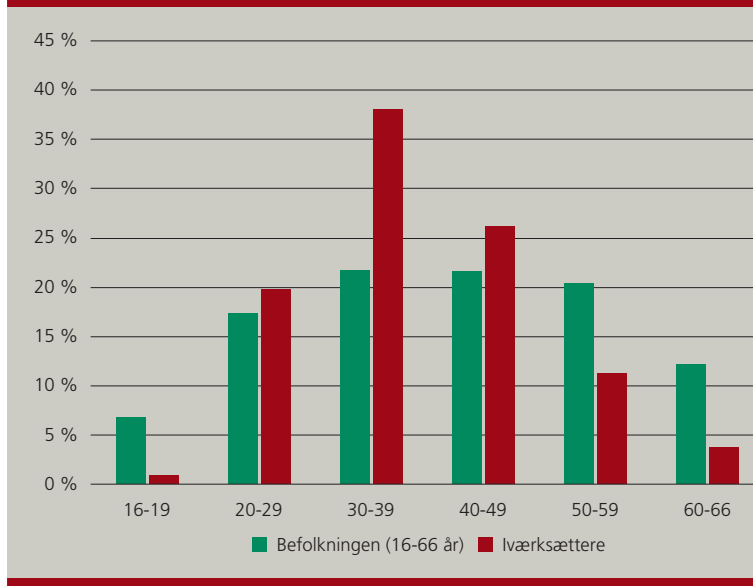
Anm.: For ca. 4.000 af de nye virksomheder er det ikke statistisk muligt at finde den person, der har startet virksomheden.

Kilde: Egne beregninger på data fra Danmarks Statistik.

3.6. Iværksætternes alder

De 30-49 årige udgør langt størstedelen af iværksætterne, og det er også den aldersgruppe, som har oplevet den største absolutte vækst i perioden. Gruppen af personer over 60 år, som etablerer nye virksomheder, er steget med mere end 75 pct. i perioden, men gruppen udgør kun en lille del af den samlede population af iværksættere, jf. figur 3.8. Den gennemsnitlige iværksætter er 38 år.

Figur 3.8. Iværksætternes alder, 2006

Kilde: Egne beregninger på data fra Danmarks Statistik.

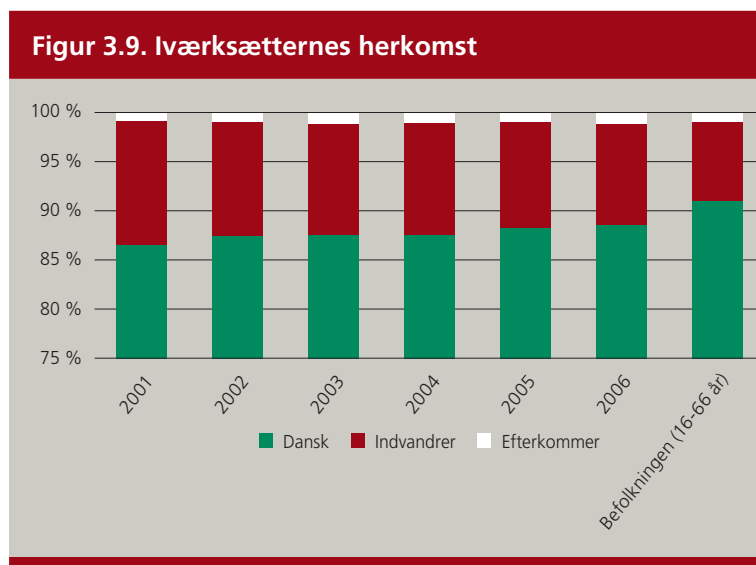
3.7. Iværksætternes civilstatus

Hovedparten af iværksætterne er gift eller samboende, når de etablerer deres virksomhed. Andelen, der er på omkring 70 pct. af iværksætterpopulationen, ligger ret stabilt over årene. I befolkningen som helhed er 65 pct. af de 16-66 årige gift eller samboende og 35 pct. er enlige. En større andel af iværksætterne end befolkningen generelt er altså gift eller samboende.

3.8. Iværksætternes etniske herkomst

Langt størstedelen af iværksætterne i perioden 2001-2006 er etniske danskere. Andelen af iværksættere, der er indvandrere, og som har startet egen virksomhed, er faldet igennem perioden fra 13 pct. til 10 pct., jf. figur 3.9. (Erhvervs- og Byggestyrelsen, 2009). Indvandrere mellem 16 og 66 år udgør kun 8 pct. af befolkningen. Det viser, at indvandrere har en lidt højere tendens til at blive iværksættere end etniske danskere. Det kan for nogle indvandrere hænge sammen med en stærkere iværksætterkultur i oprindelseslandet. Men forklaringen kan også være vanskeligheder med at finde job i Danmark.

Antallet af iværksættere med udenlandsk baggrund er ikke steget i samme grad som antallet af iværksættere med dansk baggrund. Det kan skyldes, at højkonjunktoren også har givet indvandrere og efterkommere bedre mulighed for at få fodfæste på arbejdsmarkedet.

Anm.: Data tager ikke hensyn til alderssammensætningen i de tre grupper. Befolkningstal er fra 2006. Kilde: Egne beregninger på data fra Danmarks Statistik.

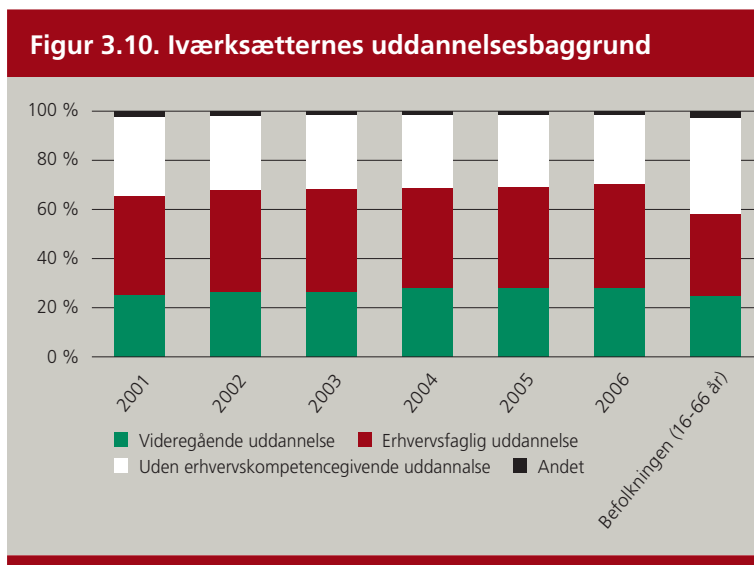
3.9. Iværksætternes uddannelsesbaggrund

Iværksætternes uddannelsesbaggrund har betydning for typen af virksomhed, der startes. Iværksættere med erhvervsfaglige uddannelser, fx håndværkere og frisører, starter således som oftest virksomheder, der er tæt relateret til deres uddannelsesmæssige baggrund. I tråd hermed er der en mangeårig iværksættertradition inden for erhvervsfaglige uddannelser og en stor del af iværksætterne (42 pct.) har netop en erhvervsfaglig uddannelse, jf. figur 3.10.

Nogle analyser peger på, at iværksættere med længere videregående uddannelser har højere sandsynlighed for at starte en virksomhed, der kommer ind i et solidt vækstforløb (Ernest & Young, 2009).

Den største stigning i perioden er sket blandt grupperne af iværksættere med henholdsvis erhvervsfaglige og videregående uddannelser, mens iværksættere uden en erhvervskompetencegivende uddannelse er vokset mindst. Iværksætterne er mere veluddannede end befolkningen generelt. Blandt iværksætterne har 70 pct. en erhvervskompetencegivende

uddannelse, mens det kun er tilfældet for 58 pct. i befolkningen mellem 16-66 år.

Anm.: Data tager ikke hensyn til alderssammensætningen og køn. Befolkningstal er fra 2006.
Kilde: Egne beregninger på data fra Danmarks Statistik.

Det er især antallet af iværksættere med en bachelorgrad, der er steget i årene 2001-2006 – med 56,4 pct. Antallet af iværksættere med en kort videregående uddannelse, en lang videregående uddannelse og mellem-lang videregående uddannelse er steget med henholdsvis 49,7 pct., 42,2 pct. og 41,5 pct. Iværksættere med erhvervsfaglige uddannelser er steget med 39 pct. og iværksættere, der har taget en ph.d.-grad er steget med 34,5 pct.

De to grupper af iværksættere, for hvem der enten ikke er oplyst en uddannelse (Andet), eller som ikke har gennemført en egentlig erhvervskompetencegivende uddannelse, er antallet vokset med henholdsvis 13,9 pct. og 3,2 pct., jf. tabel 3.2.

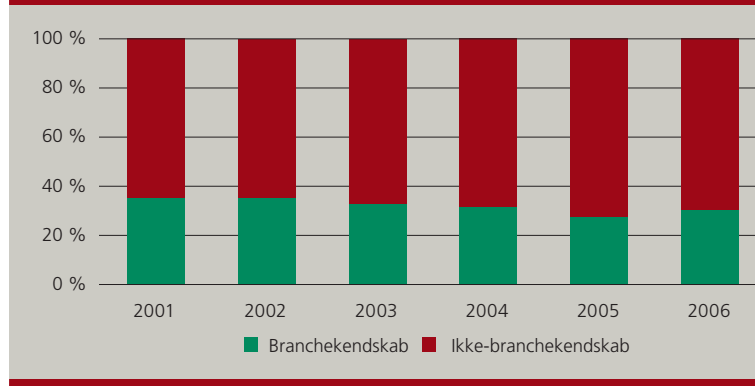
Tabel 3.2. Udviklingen i iværksætternes uddannelsesbaggrund

	2001	2002	2003	2004	2005	2006	Stigning 2001-2006
1. Erhvervsfaglig uddannelse	5821	5529	5820	6428	7456	8091	39,0
2. Kort videregående uddannelse	899	905	928	1054	1219	1346	49,7
3. Mellemlang videregående udd.	1355	1332	1354	1710	1847	1917	41,5
4. Bachelor	225	201	246	277	313	352	56,4
5. Længere videregående udd.	1127	1044	1052	1301	1549	1603	42,2
6. Ph.d	55	62	45	53	71	74	34,5
7. Uden erhv.komp.giv. udd.	4704	4070	4103	4628	5302	5358	13,9
8. Andet	348	258	278	277	322	359	3,2

Kilde: Egne beregninger på data fra Danmarks Statistik.

3.10. Iværksætternes branchekendskab

Analyser har vist, at hvis iværksættere starter virksomhed i en branche, de i forvejen har kendskab til – fx fordi de tidligere har haft job i branchen – klarer de sig bedre (Erhvervs- og Byggestyrelsen, 2003). Men langt hovedparten af de personer, 70 pct., der starter en personligt ejet virksomhed, gør det i en branche, de ikke umiddelbart har kendskab til, jf. figur 3.11.

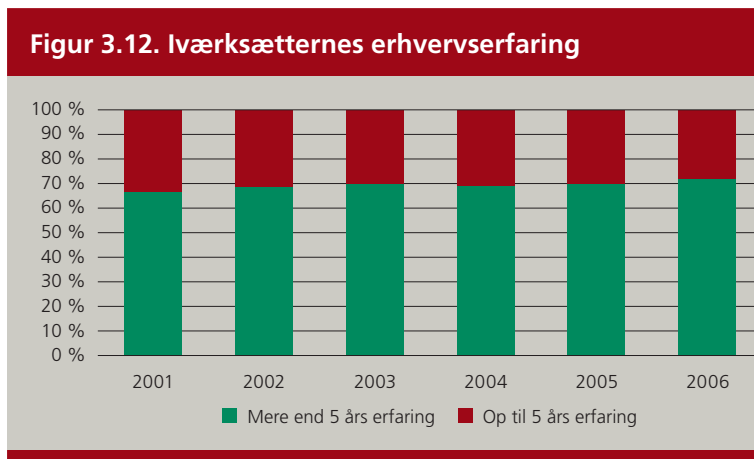
Figur 3.11. Iværksætternes brancheerfaring

Anm.: Figuren dækker kun personerne bag de personligt ejede virksomheder – dvs. ca. 60 pct. af iværksætterne.

Kilde: Egne beregninger på data fra Danmarks Statistik.

3.11. Iværksætternes erhvervs erfaring

Det er mange udfordringer forbundet med opstart af virksomhed. Analyser viser, at det er en fordel at have erhvervs erfaring fra en eller flere andre virksomheder, inden man starter op for sig selv (Erhvervs- og Byggestyrelsen, 2003). 2/3 af alle iværksættere i 2001 havde mere end fem års erfaring. I 2006 var denne andel steget til 72 pct. Der er således en lille stigning i antallet af iværksættere med erhvervs erfaring, jf. figur 3.12.

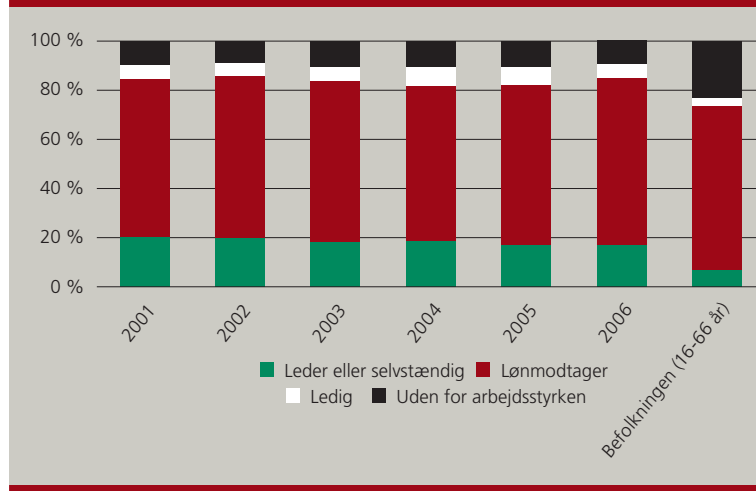

Kilde: Egne beregninger på data fra Danmarks Statistik.

Iværksætterens stilling før etableringen af virksomheden har betydning for, hvilken type af erhvervs erfaring, iværksætteren har. Sammenlignet med befolkningen generelt har en relativ stor del af iværksætterne været ledere eller selvstændige med en anden virksomhed året før opstart.

Langt den største gruppe af iværksætterne har været beskæftigede – især i lønmodtagerstillinger. Sammenholdt med befolkningens fordeling er der relativt få iværksættere, der kommer fra ledighed eller fra en position ”uden for arbejdsstyrken”, fx direkte fra en uddannelse, jf. figur 3.13.

Figur 3.13. Iværksætternes stilling før opstart

Anm.: Befolkningsstatistik er fra 2006.

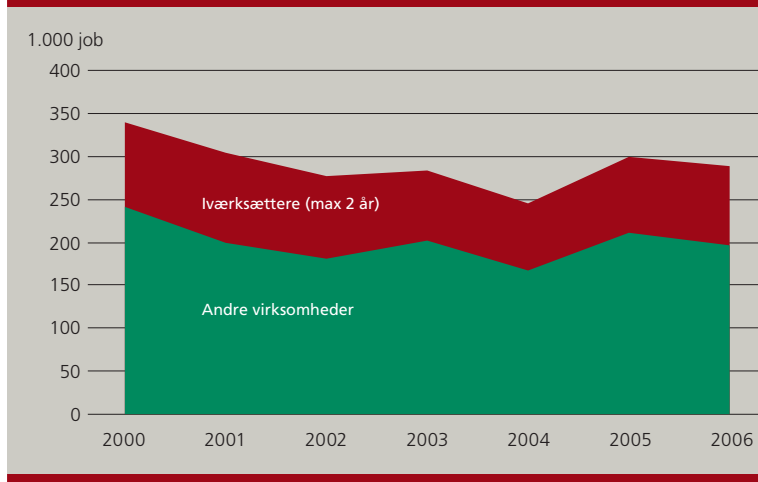
Kilde: Egne beregninger på data fra Danmarks Statistik.

3.12. Iværksætteres bidrag til samfundsøkonomien

Hvert år skabes mange nye job, og der nedlægges mange job. Der sker således en relativt stor bruttobevægelse af stillinger – og bevægelsen sker primært fra nedlagte eller ældre virksomheder til nye virksomheder. Den dynamik, som rotationen af job skaber, kan være med til at fremme innovation og virksomhedernes konkurrenceevne generelt.

Nye virksomheder bidrager positivt til samfundsøkonomien ved at skabe en stor andel af de nye arbejdspladser, der opstår. Det er således knap en tredjedel af de nye job i de private virksomheder, der skabes i virksomheder, der er under to år gamle. En fordeling, der stort set er uændret i perioden fra 2000 til 2006, hvor den samlede jobskabelse har varieret noget, jf. figur 3.14. Iværksættere har i perioden fra 2003 til 2006 skabt 86.000 arbejdspladser i gennemsnit om året.

Figur 3.14. Skabte job i private virksomheder

Anm.: Figuren viser antallet af skabte job på virksomhedsniveau, dvs. beskæftigelsesfremgangen år-til-år i de virksomheder, der har udvidet beskæftigelse (novemberbeskæftigelsen). Den registerbaserede opgørelse tager ikke højde for ansatte, der har flere job. Iværksættere er virksomheder, der er højest to år gamle, og som ligger inden for de markedsmæssige erhverv. Da afgrænsningen foretages på cvr-nummer, vil en del af de nye virksomheder reelt være filialer til eksisterende virksomheder, hvorfor virksomheder, der i etableringsåret har flere end 50 ansatte, ikke bliver kategoriseret som iværksættere.

Kilde: Egne beregninger på data fra Danmarks Statistik.

Der er dog også iværksættere, der lukker deres virksomhed. Netto bidrog iværksætterne med ca. 71.000 arbejdspladser om året. Og der er stor forskel på, hvordan iværksættere klarer sig efter de første leveår. Mens der sker en tilbagemang i beskæftigelsen for de fleste iværksættere, stiger antallet af beskæftigede i vækstiværksætternes virksomheder. En gennemsnitlig vækstiværksætter skaber næsten 10 gange så mange job gennem deres første fem leveår som andre iværksættere og står for omtrent 15 pct. af alle job skabt af iværksættere over en femårig periode, jf. tabel 3.3. Se i øvrigt kapitel 2 for nyere data om vækstiværksættere og deres jobskabelse.

Tabel 3.3. Job skabt af iværksættere og vækstiværksættere etableret i 2001 eller 2002

	Beskæftigede i startåret (2001/2002)	Beskæftigede i 2006	Gennemsnitligt antal ansatte pr. virksomhed i 2006.
Andre iværksættere	20.200	49.900	3
Vækstiværksættere	600	7.900	27

Anm.: Vækstiværksættere er virksomheder, som i 2003 har mindst fem årsværk, og hvor beskæftigelsen vokser fra 2003 til 2006 med et årligt gennemsnit på 20 pct.

Kilde: Egne beregninger på virksomhedsdatabasen.

4. Iværksætteraktivitet

Regeringen har to målsætninger for iværksætteri. Danmark skal fortsat være blandt de europæiske lande, hvor der hvert år startes flest nye virksomheder, og Danmark skal i 2015 være blandt de lande i verden, hvor der er flest vækstiværksættere.

Kapitel 2 viser, at antallet af nye virksomheder i Danmark steg frem til 2007 for derefter at falde. Antallet af vækstiværksættere ligger derimod fortsat på et højt niveau efter et marginalt fald i 2008. I dette kapitel sammenlignes Danmark med de øvrige OECD-lande for at give en status på regeringens målsætninger.

I de senere år er der gennemført et stort arbejde med at skabe bedre indikatorer for målingerne. I år tager indekset for første gang de nye OECD-Eurostat tal i brug for at måle vækstiværksætteraktiviteten i forskellige lande samt andelen af nye arbejdsgivere, som supplement til opstartsrate. De nye data er langt mere sammenlignelige på tværs af lande end de tidligere anvendte, men desværre er de nyeste tal fra 2006. De tilgængelige internationale data er derfor ikke tidssvarende nok til at kunne fange effekterne af den økonomiske krise. Der vil blive arbejdet med at forbedre datagrundlaget yderligere i de kommende år.

Tallene i dette kapitel viser, at Danmark – før krisen – havde en opstartsrate, der placerede os blandt de bedste lande. Kapitel 2 viste, at antallet af nyetableringer er faldet meget i Danmark og endda lidt mere end i de fleste andre OECD-lande. Danmarks høje udgangspunkt bør dog være nok til, at Danmark stadig ligger pænt sammenlignet med andre lande, når det gælder opstart af nye virksomheder.

De nye vækstiværksætterdata i dette kapitel viser, at Danmark ligger i midterfeltet. Men dels dækker data kun to år og et begrænset antal lande, dels får landenes erhvervsstruktur betydning for landenes indbyrdes rangorden. Med henblik på at kunne vurdere regeringens målsætning bedst muligt suppleres derfor med en international sammenligning af vækstvirksomheder. Det er imidlertid klart at landenes rangorden på antallet af vækstvirksomheder ikke direkte kan anvendes til at vurdere landenes rangorden på vækstiværksættere, men andelen af vækstvirksomheder kan fungere som et pejlemærke, da vækstiværksættere er en ægte delmængde af vækstvirksomhederne.

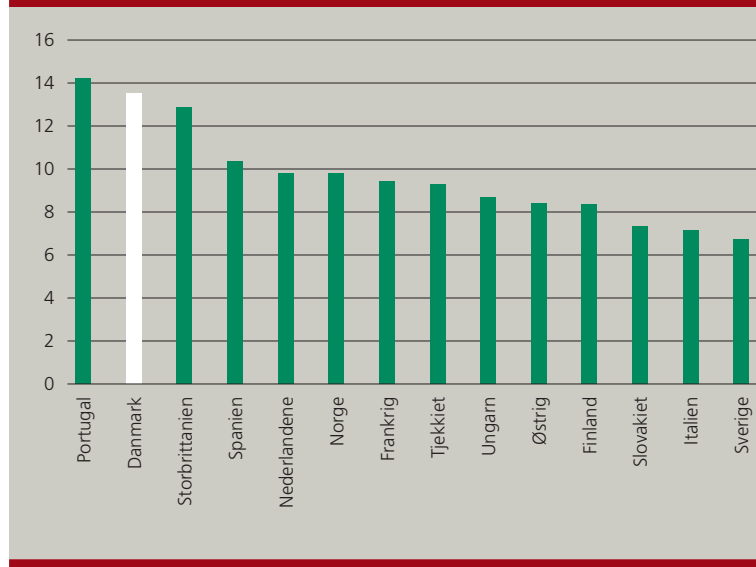
Sammenligningen af vækstvirksomhederne viser, at Danmark ligger noget efter de bedste lande. Dette bekræfter altså konklusionen fra vækstiværksætter målingen. Samlet set vurderes det derfor, at Danmark stadig er et stykke fra at nå regeringens målsætning om at være blandt de lande i verden, hvor der er flest vækstiværksættere.

4.1. Internationale sammenligninger af opstart af nye virksomheder

Det er godt, at folk har muligheden for at realisere deres ideer og drømme gennem virksomhedsopstart. Tilmed bidrager iværksætteri også positivt til samfundsøkonomien. Analyser peger på, at nettotilgangen af virksomheder bidrager med knap 17 pct. af den årlige gennemsnitlige vækst i produktiviteten (Jensen og Treppendahl, 2003). Nye virksomheder udfordrer de eksisterende virksomheder og bidrager dermed til konkurrence og vækst. De nye virksomheder skaber arbejdspladser, som afløser dem, der bliver nedlagt. Det er ekstra vigtigt i en krisetid, hvor mange virksomheder er tvunget til at afskedige folk, og hvor ekstraordinært mange virksomheder lukker. En række studier tyder også på, at iværksættere er med til at trække økonomier ud af kriser netop gennem deres evne til at skabe job (Koellinger og Thurik, 2009).

Danmark er placeret på en andenplads efter Portugal, når det gælder opstartsrate, defineret som *andelen af nye virksomheder ud af det samlede antal aktive virksomheder* i et givent år, jf. figur 4.1. Det betyder, at regeringens mål om, at Danmark fortsat skal være blandt de europæiske lande, hvor der starter flest nye virksomheder, er realiseret.

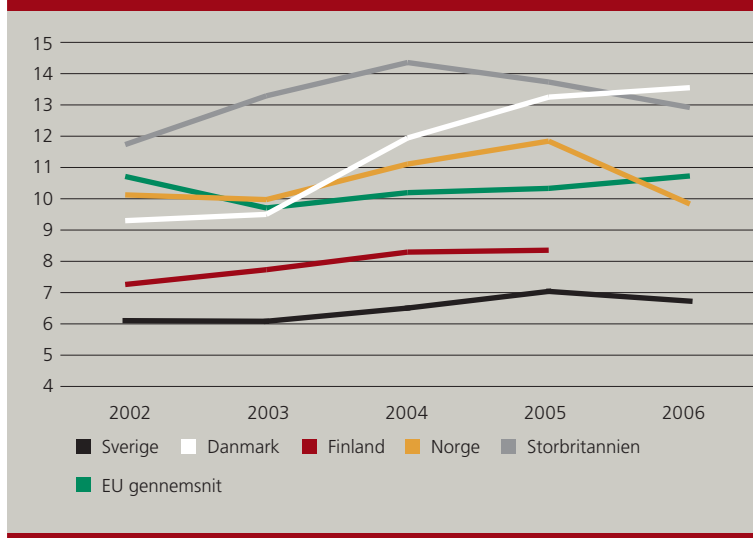
Figur 4.1. Opstartsrate, 2006

Anm.: Antal nye virksomheder i pct. af samtlige virksomheder. Nye virksomheder har været aktive i under et år. Aktive virksomheder er karakteriseret ved at have ansatte eller en minimumsomsætning. Nederlandene, Slovakiet og Finland er 2005 data.
Kilde: Eurostat og Danmarks Statistik.

Danmark er et af de vesteuropæiske lande, der har den højeste opstartsrate. Hvis man sammenligner udviklingen mellem 2002 og 2006 ser man, at Danmark er blandt de lande, der har oplevet den højeste stigning, jf. figur 4.2.

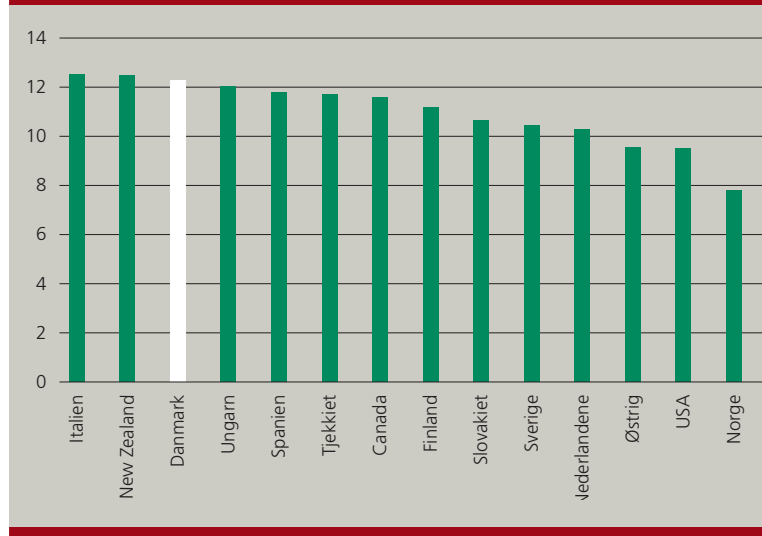
Figur 4.2. Udvikling i opstartsrate i udvalgte lande i de seneste fem år

Anm.: Antal nye virksomheder i pct. af samtlige virksomheder. Nye virksomheder har været aktive i under et år. Aktive virksomheder er karakteriseret ved at have ansatte eller en minimumsomsætning. Kilde: Eurostat

Opstartsrate er baseret på en metode udviklet af Eurostat. Lande uden for EU følger ikke samme metode, men sammenligninger med disse lande er mulige, hvis man ser på andelen af nye arbejdsgivere. Danmark er placeret på en tredjeplads blandt de lande, der opgør andelen af nye arbejdsgivere, jf. figur 4.3. Danmarks placering i denne sammenligning viser, at Danmark ikke kun er godt med i et bredt europæisk felt. Det gælder også i forhold til de angelsaksiske lande. Tabellen afliver også myten om, at der starter mange flere nye virksomheder i Nordamerika end i Europa (se boks 4.1. for en redegørelse for målinger af iværksætteraktiviteten).

Figur 4.3. Nye arbejdsgivere, 2006

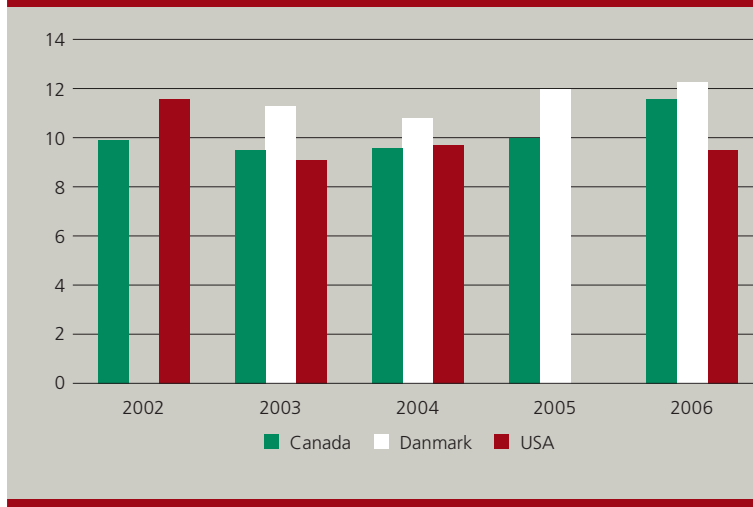
Anm.: Nye arbejdsgivere er dels nye virksomheder som i opstartsåret har mindst én ansat i 2006, dels virksomheder, som fik deres første ansatte i 2006 – set i forhold til den samlede mængde af arbejdsgivere. Nederlandene, Tjekkiet er 2005 data.

Kilde: OECD og Eurostat.

Der er en række lande, der scorer forskelligt på målingen af opstartsrate og andelen af nye arbejdsgivere. Mest markant er Italien, der er på en førsteplads målt på andelen af nye arbejdsgivere, men på en næstsidsteplads målt på andelen af nye virksomheder. Variationen skyldes, at Italien, sammenholdt med fx Danmark, har et meget højt antal selvstændige uden ansatte. Italien har tre gange så mange selvstændige uden ansatte som arbejdsgivere, mens der kun er dobbelt så mange uden ansatte i Danmark.

Danmark ligger relativt stabilt på andelen af nye arbejdsgivere – ca. 11-12 pct. i årene 2003-2005. Den højere grad af stabilitet sammenlignet med opstartsrate kan skyldes, at andelen af nye arbejdsgivere måler virksomheder senere i iværksætterprocessen. Danmark ligger på niveau med Canada og USA – også målt over tid, jf. figur 4.4.

Figur 4.4. Udvikling i andel af nye arbejdsgivere

Anm.: Nye arbejdsgivere er dels nye virksomheder som i opstartsåret har mindst én ansat dels virksomheder der fik deres første ansatte i opgørelsesåret – set i forhold til den samlede mængde af arbejdsgivere. Data for Danmark i 2002 og USA i 2005 mangler.

Kilde: OECD.

Både for høje og for lave opstartsrate kan tolkes som et problem. Et vist niveau er nødvendigt for at opretholde populationen af virksomheder samt skabe konkurrence og innovation. Men et meget højt niveau kan have en samfundsøkonomisk slagside, da der vil være et tab af aktiver forbundet med lukning af virksomheder.¹ Når Danmark sammenlignes med lande som de vesteuropæiske, der har nogenlunde samme udviklingsniveau, er en høj opstartsrate positiv.

1 For diskussion af det optimale niveau for – og økonomiske gevinster ved – opstart af virksomhed se fx Vækstregørelse 2007, Malchow-Møller, Schjerning og Sørensen (2009) Entrepreneurship, job creation and wage growth og Van Stel og Storey (2004) The Link Between Firm Births and Job Creation: Is there a Upas Tree Effect.

Boks 4.1. Forskellige mål for iværksætteraktiviteten

Iværksætteri er en proces, hvor der ofte er meget langt fra ideen – over registrering og opstart af virksomheden – til ansættelse af den første og de følgende medarbejdere. Der er derfor også mange måder at måle iværksætteri på – alt efter på hvilket stadie man ønsker at opgøre iværksætteraktiviteten.

The Global Entrepreneurship Monitor (GEM) gennemfører en årlig survey, hvor de spørger omkring 2000 danskere, hvorvidt de planlægger, er i gang med eller har startet virksomhed inden for de seneste tre år. Det er en meget personbåren tilgang til måling af iværksætteraktiviteten. Da mange af de mennesker, der påtænker at starte en virksomhed ikke realiserer deres drøm, kan data fra GEM ses som en meget tidlig indikator for iværksætterkulturen og -aktiviteten i et land.

En anden udbredt metode til måling af iværksætteraktivitet er opstartsraten – det vil sige andelen af nye virksomheder ud af den samlede bestand af eksisterende virksomheder. Denne tilgang bygger ofte på erhvervsregistre, og er derfor fokuseret på virksomheder og faktisk opstart af virksomhed. Iværksætterindekset har hidtil brugt denne metode til at opgøre iværksætteraktiviteten.

I år er opstartsraten suppleret med en international opgørelse af andelen af nye arbejdsgivere ud af den samlede gruppe af arbejdsgivere. Målingen af nye arbejdsgivere fanger iværksættere, der er længere fremme i processen for deres virksomhedsudvikling. Nye arbejdsgivere medtager ikke selvstændige, der aldrig får ansatte. Fordelen ved at måle nye arbejdsgivere er, at det fanger de iværksættere, der bidrager til jobskabelse og økonomisk vækst. Samtidig er nye arbejdsgivere en fordel i visse internationale sammenligninger. For i mange lande har man gode registre over arbejdsgivere, da disse skal betale sociale bidrag og skatter. Forholdet mellem antallet af nye virksomheder og nye arbejdsgivere varierer lidt, men i 2005 var der eksempelvis ca. 27.000 nye virksomheder og ca. 11.600 nye arbejdsgivere i Danmark.

4.2. International sammenligning af vækstiværksættere

En relativt stor andel af virksomheder, der kommer ind i solide vækstforløb, er nye virksomheder – dvs. vækstiværksættere.² Mange af vækstiværksætterne klarer sig bedre end de øvrige virksomheder, fordi de differentierer sig på produkter, services eller processer. De er med andre ord innovative.

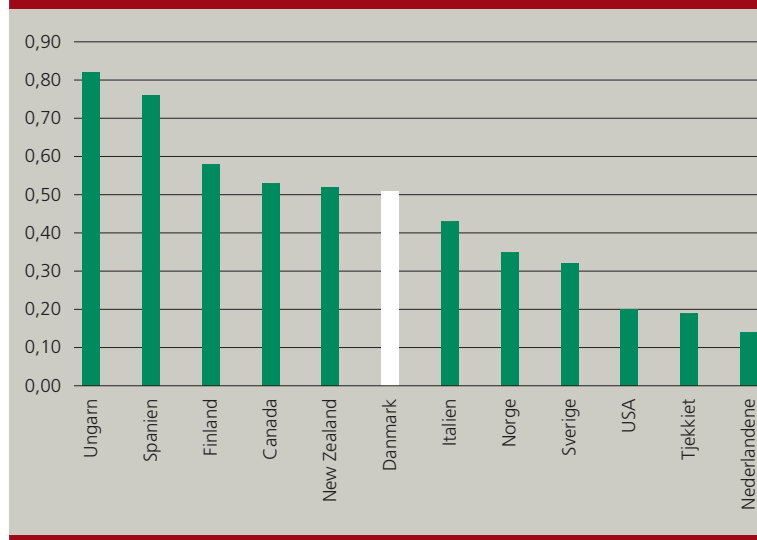
For at skabe internationalt sammenlignelige data har OECD og Eurostat, med støtte fra bl.a. Danmark, udviklet en definition af vækstiværksættere og indsamlet data fra en række lande, jf. boks 4.2 om den internationale definition af vækstiværksættere.

Målingerne af vækstiværksættere er stadig under udvikling. Den nuværende definition fra Eurostat er ikke specielt velegnet til at vurdere regeringens målsætning, men er den eneste internationalt sammenlignelige. Definitionen er ikke dækkende for, hvordan nye virksomheder bidrager til væksten i økonomien. Definitionen skal derimod ses som en måde at sammenligne iværksætterpræstationerne i OECD-landene på. Det vil fx være mere retvisende at måle bidraget til værditilvæksten fra nye virksomheder i de respektive lande.

Danmark ligger i det internationale midterfelt, når man sammenligner andelen af vækstiværksættere målt på vækst i antal ansatte i de lande, hvor OECD og Eurostat har indsamlet data for, jf. figur 4.5.

2 Analyser har peget på, at op mod en tredjedel af alle vækstvirksomheder er unge virksomheder, se Iværksætterindeks 2008 og kapitel 5 i dette års Iværksætterindeks.

Figur 4.5. Vækstiværksættere målt på vækst i antal ansatte, 2006

Anm.: Figuren viser antallet af nye virksomheder med 10 eller flere ansatte i 2002 med en gennemsnitlig årlig vækst i antal ansatte på mere end 20 pct. i perioden 2003 til 2006, i forhold til alle virksomheder med 10 eller flere ansatte (se boks 4.2). Tjekkiet og Nederlandene er 2005 data, New Zealand er 2007 data. USA's andel er halveret fra 2005, hvor den var 0,4.

Kilde: OECD og Eurostat.

Iværksætterindekset har i de seneste år vist, at USA er det bedste iværksætterland – baseret på høje andele af vækstiværksættere. USA klarer sig ikke specielt godt i de nye OECD tal. Faktisk ligger USA meget lavere end Danmark.

Forklaringen på USA's lave andel ligger i OECD's definition. Vækstiværksættere skal være højst to år gamle i starten af vækstperioden, og ses i forhold til den samlede population af virksomheder med mere end 10 ansatte. Definitionen betyder, at lande som USA, der har mange virksomheder med over 10 ansatte får en lavere andel vækstiværksættere.

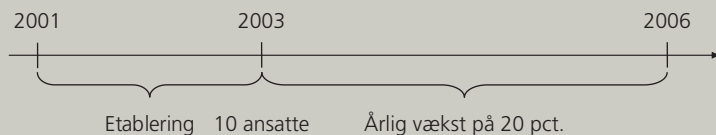
Når antallet af vækstiværksættere ses i forhold til den samlede population af virksomheder med minimum 10 ansatte, vil lande som USA med forholdsvis mange store virksomheder komme ud med en dårlig score.

Denne skævhed kan opvejes på to måder. Enten ved at vækstiværksætterne måtte være ældre ved vækstperiodens start, da dette ville fange flere af de iværksættere, der faktisk når 10 ansatte og får vækst. Eller ved at se vækstiværksætterne i forhold til antallet af op til to år gamle virk-

somheder med minimum 10 ansatte. Det ville opveje det høje antal eksisterende virksomheder med mere end 10 ansatte. Ingen af disse data-sæt er tilgængelige i dag.

Boks 4.2. International sammenligning af vækstiværksættere

Anvendelsen af vækstiværksættere i Iværksætterindekset 2009 modsvarer OECD's og Eurostats betegnelse "gazelles". For at kunne betegnes som vækstiværksættere skal nye virksomheder inden for deres to første leveår have 10 eller flere ansatte. Virksomhederne skal i de efterfølgende tre år have en gennemsnitlig årlig vækst på 20 pct. i antallet af ansatte. Betegnelsen vækstiværksættere omfatter dermed kun de vækstvirksomheder, som er højst fem år gamle.

Andelen af vækstiværksættere beregnes i forhold til det samlede antal virksomheder med 10 eller flere ansatte.

Opgørelsen af vækstiværksættere er baseret på oplysninger fra landenes officielle statistiskbureauer. Dermed er den nye statistik mere valid og giver bedre muligheder for at sammenligne på tværs af lande end tidligere. Ændringerne betyder, at årets måling ikke er sammenlignelig med målingerne i tidligere års Iværksætterindeks.

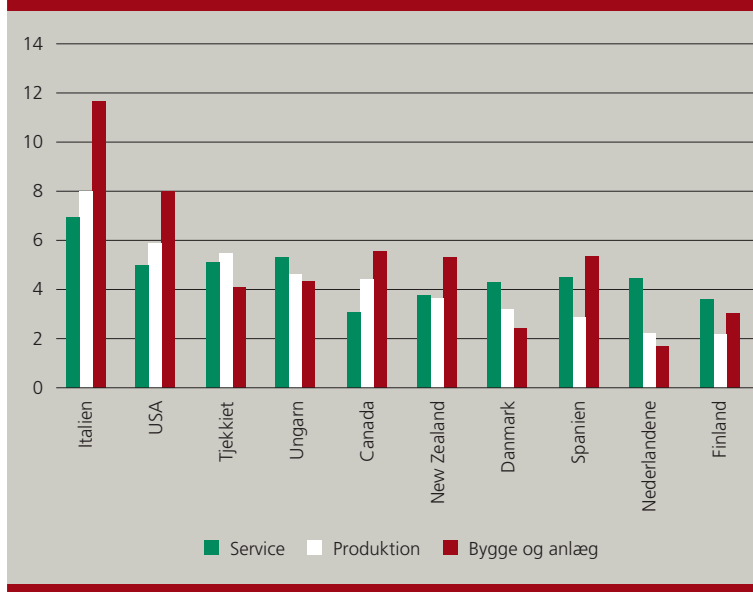
4.3. International sammenligning af vækstvirksomheder

Iværksætterindekset måler i udgangspunktet vækstiværksættere. Men de nye OECD-Eurostat data giver som forklaret ovenfor et upræcist billede af status på regeringens målsætning for vækstiværksættere. Dette afsnit sammenligner derfor Danmarks andel af vækstvirksomheder – dvs. både nye og ældre virksomheder – med en række OECD lande. Disse definitioner er mere veludviklede. Det skal bidrage til at sætte dataene om vækstiværksættere i perspektiv. Sammenholdt med vækstiværksætterdataene tegnes der et samlet billede af, at der er et stykke vej igen, før Danmark når op på niveau med de bedste lande.

Vækstvirksomheder og i særdeleshed vækstiværksættere, som er en ægte delmængde af vækstvirksomhederne, bidrager meget til vækst og jobskabelse (Acts et. al, 2008). Det er disse virksomheder, der skaber mange af de job, der går tabt andre steder i økonomien, når virksomheder skærrer ned eller lukker.

Lidt over 4 pct. af de danske servicevirksomheder med mere end 10 ansatte i 2003 oplevede en gennemsnitlig årlig vækst på mindst 20 pct. om året målt i antal ansatte frem til 2006. Det samme gjaldt for lidt omkring 3 pct. af produktionsvirksomhederne. Det er en noget lavere andel end i mange andre lande, jf. figur 4.6.

Figur 4.6. Andel vækstvirksomheder målt på vækst i antal ansatte, 2006

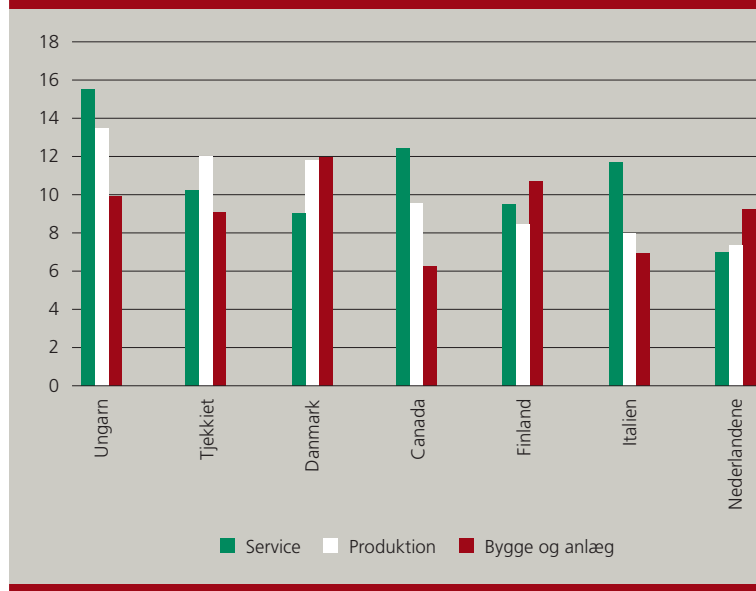

Anm.: Andel af vækstvirksomheder i Bygge og anlæg (ISIC kode 45), Produktion (ISIC kode 10-41) og Service (ISIC kode 50-74), ud af det samlede antal virksomheder med mere end 10 ansatte i de respektive brancher. Tjekkiet 2005 data, bygge og anlæg data for Danmark og Finland er 2005 data, produktion samt bygge og anlæg for Canada er 2005 data. Italien har flyttet sig meget fra 2005 til 2006. Italien andele af vækstvirksomheder lå på mellem 2 og 4 pct. i 2005.

Kilde: OECD og Eurostat.

Målt på vækst i omsætning er det omkring 12 pct. af de danske servicevirksomheder med mere end 10 ansatte, der oplevede høj vækst i perioden 2003-2006. Det samme gjaldt en tilsvarende andel af produktionsvirksomhederne. Danmark klarer sig lidt bedre i sammenligningen med de øvrige lande, når det gælder vækst i omsætningen end vækst målt i antal ansatte, jf. figur 4.7.

Figur 4.7. Andel vækstvirksomheder målt på vækst i omsætning, 2006

Anm.: Andel af vækstvirksomheder i Bygge og anlæg (ISIC kode 45), Produktion (ISIC kode 10-41) og Service (ISIC kode 50-74), ud af det samlede antal virksomheder med mere end 10 ansatte i de respektive brancher. Nederlandene, Tjekkiet og Canada er 2005 data Danske og finske bygge og anlæg data er fra 2005. Der er færre lande i denne figur, fordi det ikke er alle lande, der indsamler data om omsætning i virksomheder.

Kilde: OECD.

Det er flere forklaringer på, hvorfor andelen af vækstvirksomheder målt på omsætning generelt er noget højere end andelen målt på vækst i antal ansatte. Omsætningen inden for handel og service kan fx øges via prisstigninger eller ved at skifte til dyrere produkter. Og industrivirksomheder kan øge omsætningen via brug af maskiner, uden at der ansættes nye medarbejdere.

4.4. Opsummering

Hvis regeringens målsætning for vækstiværksættere skal nås, er der behov for at forbedre den danske andel af vækstiværksættere. Baseret på både data om vækstiværksættere suppleret med data om vækstvirksomheder vurderes det, at der endnu er et stykke vej op til de bedste lande.

Den økonomiske krise vil sandsynligvis føre til et fald i antallet af både vækstvirksomheder og vækstiværksættere i stort set alle lande. Det ændrer dog næppe på udfordringen i at nå regeringens målsætning, da landene sandsynligvis vil holde samme indbyrdes rangorden. Samtidig forstærker krisen behovet for yderligere vækst i nye og mindre virksomheder, da de historisk set har bidraget betydeligt til jobskabelse – og endda med job med højere lønninger end gennemsnittet i erhvervslivet. Flere vækstiværksættere er med andre ord én af vejene ud af krisen.

5. Virksomheders vækst

De 10 pct. af de danske virksomheder med mere end 10 ansatte, der voksede hurtigst i årene 2002-2005, bidrog til over 50 pct. af bruttojobskabelsen i perioden. De tilsvarende virksomheders bidrag til jobskabelsen var endnu højere i Italien, Nederlandene, Spanien og USA¹. Det viser betydningen af vækstvirksomheder, og hvorfor Iværksætterindekset for andet år i træk medtager et kapitel, der ikke bare omhandler iværksættere og vækstiværksættere men også sætter fokus på *vækstvirksomheder*. Kapitlet sætter således de øvrige kapitlers analyser af iværksættere og vækstiværksættere i perspektiv ved at se på alle vækstvirksomheder – uanset alder.

Ud over de hurtigst voksende virksomheders bidrag til jobskabelsen viser kapitlet, at Italien, Spanien, Nederlandene, Østrig, Canada, USA og Danmark, har mellem 3 og 6 pct. vækstvirksomheder. USA udmærker sig ved at have det højeste antal, mens Østrig har det laveste blandt de inkluderede lande.

Der var 601 vækstvirksomheder i Danmark i perioden 2002-2005. Det svarer til 4 pct. af de danske virksomheder med mere end 10 ansatte. For at Danmark skal komme op på niveau med USA, skal antallet af vækstvirksomheder øges med 290 virksomheder. Ud over at udgøre en lavere andel vokser de danske vækstvirksomheder også mindre end i de bedste lande. Hvis Danmark skal på niveau med USA, skal den enkelte vækstvirksomheds vækst i beskæftigelse i gennemsnit øges med 47 pct.

Sidst, men ikke mindst, analyserer kapitlet vækstvirksomhedernes alder. Det vises, at ca. en tredjedel af vækstvirksomhederne er nye virksomheder. Derudover sammenlignes alderen på de største virksomheder i Californien og Danmark. Gennemgangen viser, at blandt de største virksomheder i Californien er der 13 gange så mange, der er under 30 år, end der er blandt de største i Danmark. Det illustrerer, at Danmark ikke bare har en udfordring med at skabe vækstiværksættere, men også med at skabe nye virksomheder, der kommer op i den absolutte elite.

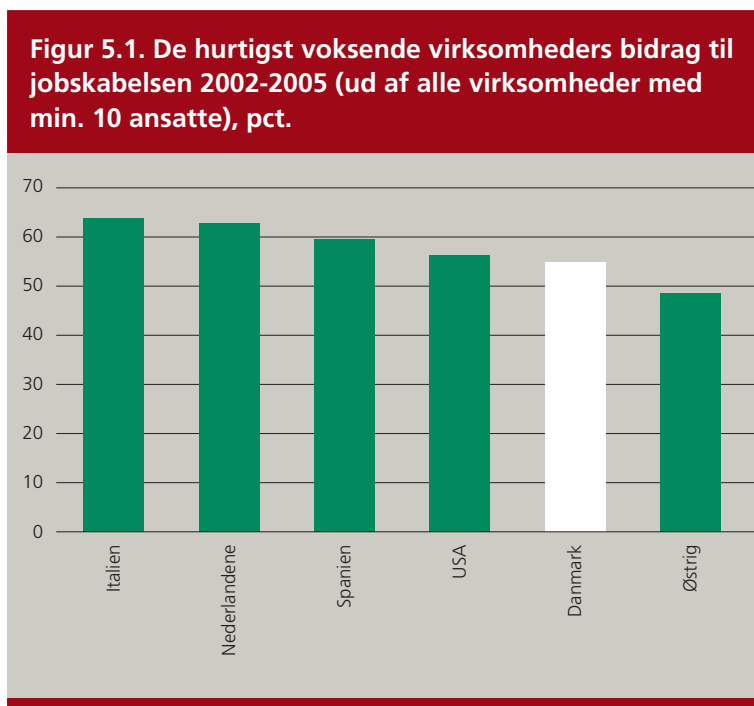
Kapitlet er baseret på helt nye internationalt sammenlignelige data for fordelingen af virksomheders vækst i beskæftigelsen. De internationale data sammenlignes med danske data for at undersøge muligheder og udfordringer i forbindelse med at øge antallet af vækstvirksomheder i

¹ Med forbehold for effekterne af indbyrdes forskelle i landenes konjunkturer.

Danmark. Datagrundlaget er produceret i samarbejde med det internationale iværksætterkonsortium (ICE) og det britiske analyseinstitut NESTA².

5.1. De hurtigst voksende virksomheder

I Iværksætterindekset opgøres vækstiværksættere og vækstvirksomheder som regel som virksomheder, der lever op til et givet vækstkrav i en given periode, jf. boks 5.1. En alternativ opgørelsesmåde er at se på de hurtigst voksende virksomheder og deres bidrag til væksten i jobskabelsen. I Danmark bidrager de 10 pct. hurtigst voksende virksomheder til over halvdelen (55 pct.) af bruttojobskabelsen fra 2002 til 2005. I Nederlandene og Italien er tallene endnu højere, idet de bidrager til over 60 pct. af jobskabelsen, jf. figur 5.1.

Kilde: FORA og NESTA, 2009.

De 10 pct. hurtigst voksende virksomheder i Danmark har oplevet en vækst i beskæftigelse på mindst 10 pct. om året i perioden fra 2002 til 2005. Det samme gør sig gældende for de øvrige lande i sammenligningen.

2 NESTA; National Endowment for Science, Technology and the Arts.

Boks 5.1. Definitioner af vækstvirksomheder og bruttojobskabelse

Vækst kan måles på antallet af ansatte eller omsætning. For alle definitioner gælder, at virksomhederne skal have mindst 10 ansatte ved vækstperiodens begyndelse.

De hurtigst voksende virksomheder

Defineres som de 10 pct. hurtigst voksende – eller den øvre decil – af alle virksomheder. Den øvre decil betyder, at 10 pct. af virksomhederne har en vækst, der er højere end de øvrige 90 pct. af virksomhederne.

De langsomt voksende virksomheder

Defineres som de 10 pct. langsomt voksende – eller den nedre decil – af alle virksomheder. Den nedre decil betyder, at 90 pct. af virksomhederne har en vækst, der er højere, end de 10 pct. af virksomhederne, der har den laveste vækst.

OECD/Eurostats definition af vækstvirksomheder

Defineres som alle virksomheder med en gennemsnitlig årlig vækst på over 20 pct. over en treårig periode.

Vækstiværksættere er en ægte delmængde af vækstvirksomhederne. De må højst være 2 år ved vækstperiodens begyndelse og skal have +10 ansatte.

Mellemvækstvirksomheder

Defineres som alle virksomheder med en gennemsnitlig årlig vækst på mellem 5 og 20 pct. over en treårig periode.

Lavvækstvirksomheder

Defineres som alle virksomheder med en gennemsnitlig årlig vækst på mellem 1 og 5 pct. over en treårig periode.

Bruttojobskabelse

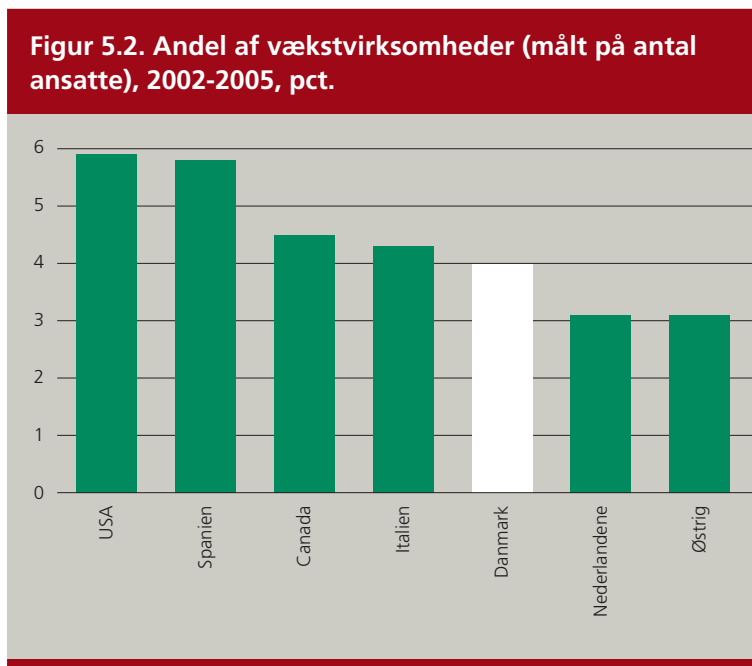
Bruttojobskabelsen er alle de job, som skabes af virksomheder med positiv vækst. Således tages virksomheder, som nedlægger arbejdspladser ikke med.

5.2. Vækstvirksomheder og deres betydning for jobskabelsen

Vækstvirksomheder er alle de virksomheder, som har haft en gennemsnitlig årlig vækst på 20 pct. i en treårig periode. De udgør en mindre

gruppe af virksomheder end de 10 pct. med den højeste vækst. Analyser har vist, at de virksomheder, der vokser mest, har en stor effekt på jobskabelsen (Acs, Parsons og Tracy, 2008; Erhvervs- og Byggestyrelsen, 2008; Økonomi- og Erhvervsministeriet, 2007).

Vækstvirksomheder udgør mellem 3 og 6 pct. af den samlede mængde af virksomheder med flere end 10 ansatte i de lande, der indgår i analysen. Overordnet kan landene inddeles i tre grupper: USA og Spanien skiller sig ud med en andel af vækstvirksomheder på knap 6 pct. Midtergruppen består af Canada, Italien og Danmark, der alle ligger på omkring 4 pct. Nederlandene og Østrig ligger lavest med andele på lidt over 3 pct. Det vil sige omtrent halvt så mange som i de bedste lande, jf. figur 5.2.

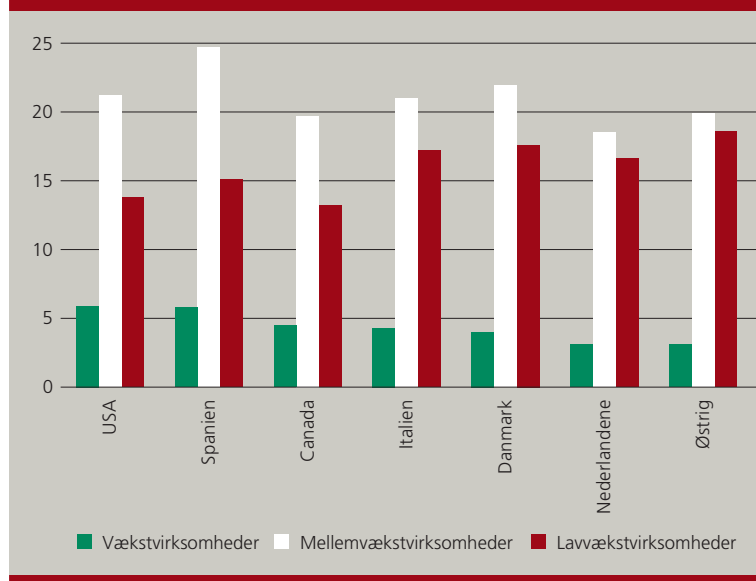

Anm.: Andelen er beregnet som vækstvirksomheder ud af den samlede gruppe af virksomheder med mere end 10 ansatte.

Kilde: FORA og NESTA, 2009.

For at illustrere betydningen af vækstvirksomhederne sammenlignes data for vækstiværksættere med de såkaldte lavvækst- og mellemvækstvirksomheder. I alle undersøgelsens lande udgør lav- og mellemvækstvirksomhederne en større andel af virksomhedsbestanden end vækstvirksomhederne, jf. figur 5.3.

Figur 5.3. Andelen af lav- og mellemvækstvirksomheder (målt på antal ansatte), 2002-2005, pct.

Anm.: Intervallet med mellemvækstvirksomheder (virksomheder med 5-20 pct. vækst) er større end lavvækstvirksomhedsintervallet (virksomheder med 1-5 pct. vækst).

Kilde: FORA og NESTA, 2009.

Selvom vækstvirksomhederne udgør langt den mindste gruppe af virksomhederne, så har de væsentlig større betydning for jobskabelsen end virksomheder med lav eller moderat vækst. I USA, Spanien, Italien og Canada bidrog vækstvirksomhederne med over 40 pct. af de job, som virksomheder med mindst 10 ansatte skabte i perioden 2002-2005. Danmark ligger her på højde med Nederlandene, hvor vækstvirksomhedernes jobskabelse udgør omkring 37 pct. Østrig skiller sig ud med kun en fjerdedel af jobskabelsen fra vækstvirksomhederne, jf. tabel 5.1.

Tabel 5.1. Vækstvirksomhedernes bidrag til bruttojobskabelse, 2002-2005, pct.

	Vækstvirksomheder	Mellemvækst	Lavvækst
USA	46	42	12
Spanien	46	44	10
Italien	45	44	11
Canada	44	47	9
Danmark	37	48	14
Holland	37	46	17
Østrig	26	57	18

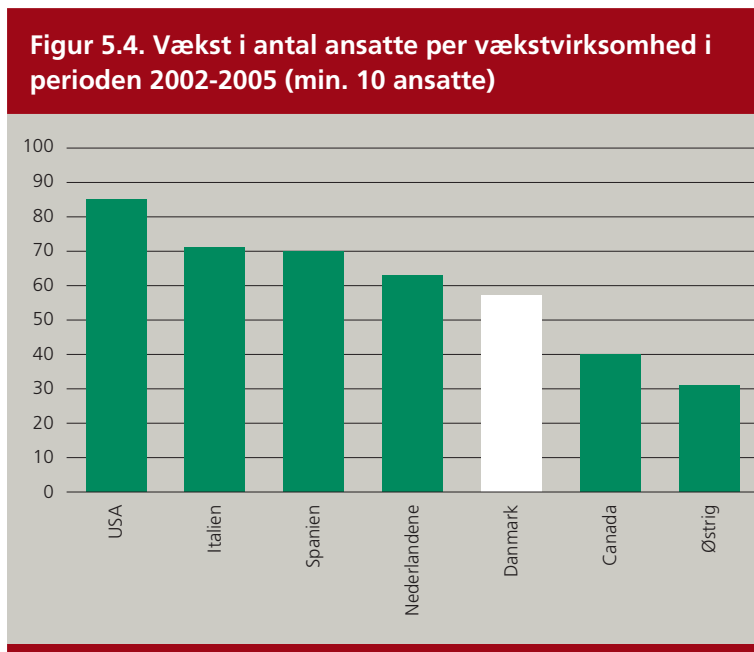
Kilde: FORA og NESTA, 2009.

For virksomheder med mindre vækstrater ser billedet dog noget anderledes ud. I Østrig, Danmark, Canada og Nederlandene bidrager mellemvækstvirksomhederne relativt set mere til bruttojobskabelsen end vækstvirksomhederne.

Lavvækstvirksomheder har kun oplevet en gennemsnitlig årlig vækst i antal ansatte på mellem 1 og 5 procent, hvilket også resulterer i en beskeden effekt på bruttojobskabelsen i landene. Den relative betydning af lavvækst er størst i Nederlandene og Østrig.

Danmark har relativt få vækstvirksomheder i forhold til lande som USA og Spanien. Og samtidig er deres betydning for bruttojobskabelsen mindre end i de fleste andre lande. Det kunne tyde på, at de danske vækstvirksomheder vokser for lidt sammenholdt med de øvrige lande.

Hvis den gennemsnitlige vækst per vækstvirksomhed sammenlignes på tværs af landene, ses det, at en amerikansk vækstvirksomhed i gennemsnit bidrager med 87 nye ansatte i perioden 2002-2005. Det tilsvarende tal for Danmark er på 59. Det er kun vækstvirksomhederne i Østrig, der bidrager med et lavere antal nye ansatte end de danske vækstvirksomheder, jf. figur 5.4.

Kilde: FORA og NESTA, 2009.

5.3. Vækstvirksomhedernes størrelse

En umiddelbar forklaring på vækstvirksomhedernes større bidrag til jobskabelsen i de førende lande er, at der er flere vækstvirksomheder med mere end 250 ansatte. Fordelingen på små, mellemstore og store vækstvirksomheder er imidlertid temmelig ens på tværs af alle landene, jf. tabel 5.2. Der er således ikke relativt flere store vækstvirksomheder i USA, Spanien og Italien.

Tabel 5.2. Vækstvirksomheder fordelt på størrelse, 2002-2005, pct.

	Små (10-49 ansatte)	Mellemstore (50-250 ansatte)	Store (250+ ansatte)
Italien	86,8	11,4	1,7
USA	83,9	14,0	2,1
Spanien	85,5	12,6	1,9
Danmark	84,7	13,3	2,0
Østrig	85,9	13,2	0,9
Holland	85,5	12,7	1,8
Canada	89,2	10,8	N/A

Kilde: FORA og NESTA, 2009.

Forskellen kommer tydeligere frem, når den gennemsnitlige jobskabelse beregnes for de tre størrelsesgrupper (små, mellemstore og store virksomheder). Væksten per vækstvirksomhed for de store virksomheder (dvs. 250+ ansatte) er markant højere for virksomhederne i Italien, USA og Spanien end i Danmark, Østrig og Holland, jf. tabel 5.3.

I USA bidrager store vækstvirksomheder hver i gennemsnit med 1416 nye ansatte i perioden, mens tallet er 463 for Danmark. Forskellen mellem de enkelte virksomheders bidrag begynder allerede at vokse i gruppen af mellemstore virksomheder. De mellemstore virksomheder klarer sig bedre i USA, idet de bidrager med 196 nye arbejdspladser sammenlignet med 154 i Danmark. Mens de små vækstvirksomheder bidrager lige meget pr. virksomhed i Danmark, USA og Spanien, nemlig med 33 nye ansatte per virksomhed i perioden 2002-2005.

De større vækstvirksomheder kan således forklare forskellene mellem vækstvirksomhedernes gennemsnitlige vækstbidrag i landene. De førende lande har ikke relativt flere store vækstvirksomheder. Forskellen ligger derimod i, at de store vækstvirksomheder har en væsentlig højere vækst i beskæftigelsen.

Table 5.3. Growth in number of employees per growth activity, 2002-2005

	Small (10-49 employees)	Medium-sized (50-250 employees)	Large (250+ employees)
Italy	31	151	1545
USA	33	196	1416
Spain	33	153	1153
Denmark	33	154	463
Austria	29	119	419
Netherlands	29	158	305
Canada	29	125	N.A

Source: FORA and NESTA, 2009.

The much larger job creation in the large growth activities in Italy, USA and Spain can probably be explained by the size of the respective national markets. In many industries there is simply not enough room for such a large increase in job creation on a smaller market as in the Danish, Dutch or Austrian. For example, Jysk in the later years expanded in Denmark, Sweden, Norway and several other countries, so Jysk's job creation does not only occur in Denmark, but is spread over a larger number of countries. If Jysk had been an American company, it could have achieved the same expansion in the home market and thus contributed with more jobs. One can therefore explain a part of the missing job creation with a high degree of internationalization and outsourcing among the Danish large growth activities (Danmarks Statistik, 2008). When it is said, so are there also companies with many employees, which are concentrated on a smaller geographical area in USA, for example Google.

5.4. How far is Denmark from USA?

If Denmark is to be on a par with USA, the Danish share of growth activities must increase from 4 to 6 percent. This means that Denmark must increase the number of growth activities from 601 to 891. This would mean that Denmark must create 290 additional growth activities annually.

American growth activities contribute on average with 87 new employees in the period 2002-2005, while the corresponding figure for Denmark is only 59. For the Danish growth activities to reach the level of the average growth activity in USA, the number of new employees must therefore increase by 47 percent.

Kapitlet viser, at det særligt er de helt store vækstvirksomheder med mere end 250 ansatte, som bidrager markant til væksten. Kategorien af store virksomheder dækker imidlertid over mange virksomheder. Hvis man underinddeler gruppen af store vækstvirksomheder og sammenligner de helt store vækstvirksomheder med mere end 500 ansatte, så ses der store forskelle.

I USA er der 391 vækstvirksomheder med mere end 500 ansatte, svarende til knap 1 pct. af alle vækstvirksomhederne. Disse store vækstvirksomheder bidrager med ca. 1 million nye job i 2002-2005, hvilket svarer til 12,6 pct. af den samlede bruttojobskabelse skabt af virksomheder med minimum 10 ansatte.

I Danmark er ca. 0,5 pct. af vækstvirksomhederne store virksomheder med mere end 500 ansatte. De bidrager med ca. 1900 nye arbejdspladser svarende til ca. 2 pct. af den samlede bruttojobskabelse.

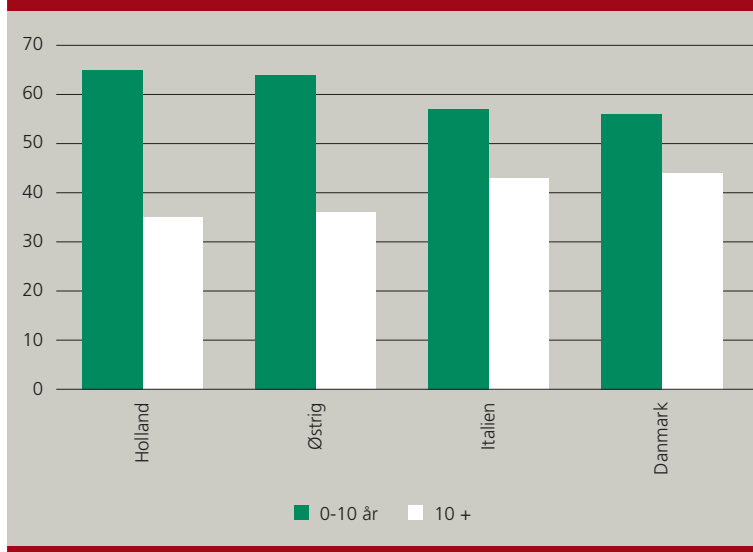
Det kunne således tyde på, at Danmark halter bagefter, hvad angår bidraget fra helt store vækstvirksomheder. For at komme op på niveau med USA i forhold til de store virksomheder, skal Danmark skabe yderligere 5 vækstvirksomheder med minimum 500 ansatte. Som nævnt ovenfor er dette næppe muligt at realisere grundet størrelsen af det danske marked. Derimod viser tallene, at der er behov for endnu flere små og mellemstore vækstvirksomheder, som skal vokse tilsvarende mere, hvis de skal bidrage lige så meget som de amerikanske vækstvirksomheder.

5.5. Vækstvirksomhedernes alder

Regeringens målsætning er, at Danmark i 2015 skal være blandt de lande i verden, hvor der er flest vækstiværksættere. Baggrunden for dette mål er, at nye virksomheder, der kommer ind i solide vækstforløb, bidrager meget til vækst og innovation. Analysen af vækstvirksomhederne bekræfter, at denne gruppe er særdeles vigtig, da en meget stor andel af vækstvirksomhederne er relativt unge. Således er 56 pct. af de danske vækstvirksomheder under 10 år gamle, jf. figur 5.5.

Aldersfordelingen er meget ens på tværs af landene, så der er ikke de store forskelle mellem vækstvirksomhedernes alder i undersøgelsens lande. Vækstvirksomhederne er overvejende yngre virksomheder. Således er 50-60 pct. af landenes vækstvirksomheder højst 10 år, jf. figur 5.5.

Figur 5.5. Fordeling af vækstvirksomheders alder (målt på antal ansatte), pct.

Anm.: Data indeholder fusioner og opkøb i perioden. Det har desværre ikke været muligt at få amerikanske, spanske eller canadiske data på virksomhedernes alder, hvorfor analysen ikke inkluderer disse lande.

Kilde: FORA og NESTA, 2009.

Det har ikke været muligt at sammenligne andelen af vækstiværksættere ud af den samlede gruppe vækstvirksomheder, hvis man skal benytte OECD's nye definition. Hvis man i stedet anvender den definition, der tidligere har været anvendt i Iværksætterindekset, hvor virksomhederne må være op til fem år gamle i vækstperiodens start, bliver det muligt at gennemføre sammenligningen. Den danske andel af vækstiværksættere ud af vækstvirksomheder er her opgjort til 37 pct. Det er noget lavere end Nederlandene, hvor andelen af vækstiværksættere udgør næsten 46 pct. af vækstvirksomhederne, jf. tabel 5.4.

Tabel 5.4. Vækstiværksættere 2002-2005

	Vækstiværksættere som andel af vækstvirksomheder	Antal
Holland	45,9	821
Italien	37,8	2153
Danmark	37,1	223
Østrig	32,9	301

Anm.: Vækstiværksættere er defineret som virksomheder med minimum 10 ansatte og en alder på maksimum 5 år i 2002. Det er ikke muligt at lave tilsvarende for virksomheder med minimum 10 ansatte og maksimum 2 år gammel i 2002.

Kilde: FORA og NESTA, 2009.

5.6. Andelen af yngre virksomheder blandt de 100 største virksomheder

Iværksætterindekset har i de foregående år vist, at Danmark har en udfordring i at skabe flere vækstiværksættere. Kapitlet har vist en anden udfordring i, at de danske vækstvirksomheder ikke vokser nok. Disse udfordringer kan illustreres ved at sammenligne alderen på de største virksomheder i Danmark og Californien.

Af de 100 største virksomheder i Californien er de 39 grundlagt inden for de sidste 30 år. Det er verdenskendte virksomheder såsom Google og eBay, jf. tabel 5.5. Sådanne succesvirksomheder bidrager med lige så mange job som mange små opstartsvirksomheder. Det betyder, at hvis relativt få unge virksomheder får denne grad af succes, kan det opveje, at der er færre nye virksomheder, der kommer ind i solide vækstforløb.

Sammenlignet med Californien er det imidlertid ikke særligt mange af de største danske virksomheder, der er unge. I Danmark er tre af de hundrede største virksomheder under 30 år gamle. Opgjort på denne måde har Californien altså 13 gange flere succesfulde vækstiværksættere end Danmark.

De tre virksomheder blandt de 100 største danske virksomheder, der er under 30 år, er: Jysk, stiftet af Lars Larsen i 1979, samt to vindmølleproducenter, Bonus Energi A/S, stiftet af Palle Nørsgaard i 1981, samt Vestas, der i 1987 ændrede fokus til at have vindmølleproduktion. Bonus Energi er siden blevet købt af Siemens og hedder i dag Siemens Wind Power.

Optællingen af virksomheder, der er etableret inden for de seneste 30 år, har taget udgangspunkt i henholdsvis den årlige oversigt i Dagbladet Børsen over de største danske virksomheder og Fortune500 for Californien. I Danmark er virksomheder optalt efter nettoomsætning, mens de i USA er opgjort efter indtjening.

Der skal tages visse forbehold for tallene, da man ideelt set burde sammenligne Danmark med alle regioner i USA; herunder også de svagere iværksætterregioner. I Californien vil Silicon Valley givetvis trække antallet af yngre virksomheder op. Området tiltrækker iværksættertalenter fra hele verden, hvorfor det ikke er helt retvisende at sammenligne Danmark med Californien. Omvendt er det lettere for en ung virksomhed at blive blandt de 100 største virksomheder i et lille land som Danmark end i Californien.

Tabel 5.5. De unge virksomheder i top 100 i Californien og Danmark

Danmarks nye virksomheder			
<i>Navn</i>	<i>Etableringsår</i>	<i>Navn</i>	<i>Etableringsår</i>
Vestas (11)	1898	Jysk (54)	1979
Siemens Wind Power (32)	1981		
Californiens 39 nye virksomheder			
<i>Navn</i>	<i>Etableringsår</i>	<i>Navn</i>	<i>Etableringsår</i>
Cisco Systems (6)	1984	SanDisk (66)	1988
Google (14)	1998	NetApp (67)	1992
DirectTV Group (15)	1990	Molina Healthcare (68)	1980
Amgen (17)	1980	Intuit (70)	1983
Sun Microsystems (21)	1982	Activision Blizzard (73)	2008
Qualcomm (23)	1985	LSI (74)	1981
Sempra Energy (24)	1998	Watson Pharmaceuticals (77)	1984
Sanmina-SCI (27)	1980	Lam Research (79)	1980
eBay (29)	1995	Autodesk (81)	1982
Yahoo (34)	1995	Spansion (82)	1993
Symantec (42)	1982	Guess (84)	1981
Agilent Technologies (43)	1999	Pacer International (85)	1997
AECOM Technology (48)	1980	Maxim Integrated Products (86)	1983
Broadcom (51)	1991	Century Aluminum (88)	1995
Live Nation (56)	2005	Leap Wireless International (89)	1998
Electronic Arts (61)	1982	Sun Healthcare Group (93)	1989
Adobe Systems (62)	1982	Xilinx (94)	1984
Juniper Networks (63)	1996	Cypress Semiconductor (95)	1982
Nvidia (64)	1993		

Anm.: Tallene i parenteserne er virksomhedernes rangorden i 2009. Vestas blev stiftet i 1898 som en smedje. Efter en betalingsstandsning i 1987 blev Vestas reetableret og satsede herefter udelukkende på vindmølleproduktion. Det blev startskuddet på en lang periode med vækst. Derfor regnes Vestas for en ny virksomhed.

6. Iværksætternes rammebetingelser

Regeringens mål er, at Danmark i 2015 skal være blandt de lande i verden, hvor der er flest vækstiværksættere. Resultaterne fra kapitel 4 viser, at selvom der startes relativt mange nye virksomheder op, ligger Danmark fortsat kun i det internationale midterfelt målt på andelen af vækstiværksættere. Samtidig viser ny statistik, jf. kapitel 2, at den igangværende økonomiske krise har påvirket danskernes lyst til at starte nye virksomheder.

Tidligere års Iværksætterindeks har vist, at de lande der har de allerbedste resultater på iværksætterområdet, samtidig er de lande, der har formået at skabe de bedste vilkår for iværksættere. Nem adgang til kapital, en fornuftig sammensat statslig regulering og adgang til kvalificeret rådgivning er bare nogle af de forhold, der fremmer et lands præstationer. Forholdene kan under ét betegnes som et lands rammebetingelser. Dette kapitel vurderer Danmarks rammebetingelser for iværksætteri. I særdeleshed sammenligner kapitlet Danmark med de lande, der de seneste år har udvist de bedste præstationer på iværksætterområdet. Vurderingen foretages på baggrund af en ny og forbedret rammebetingelsesmodel. I samarbejde med OECD har Danmark i de senere år arbejdet på at tilvejebringe nye kvalitetsgodkendte indikatorer til måling af rammebetingelserne for iværksætteri (Ahmad & Hoffmann, 2008; OECD, 2008a). Resultatet ligger nu klar. Årets indeks medtager derfor 31 nye indikatorer og en række nye politikområder.

Danmark er i år placeret på en sjetteplads blandt OECD-landene målt på rammebetingelserne. Det er tre placeringer bedre end sidste år. Landene ligger dog så tæt, at selv små forbedringer i rammebetingelserne ændrer landenes indbyrdes placering. Den mindre fremgang i de danske rammebetingelser kan derfor hovedsageligt tilskrives det nye politikområde *teknologioptag*, hvor Danmark er blandt de førende OECD-lande, jf. investeringer i IT- og kommunikationsteknologier målt på andelen af BNP.

Den nye og forbedrede rammebetingelsesmodel viser også, at Danmark kun har oplevet en marginal forbedring af rammebetingelserne siden 2008. Det er ikke overraskende set i lyset af, at Danmark, i lighed med mange andre lande, i årets løb først og fremmest har koncentreret sig om at afbøde effekterne af den aktuelle økonomiske krise.

Danmark har til gengæld forbedret sine rammebetingelser for iværksætteri markant siden den første udgave af Iværksætterindekset i 2004. De førende iværksætterlande har imidlertid også forbedret niveauet over tid og ligger fortsat et stykke foran Danmark.

6.1. Faktorer der påvirker iværksætteri

Et lands iværksætteraktivitet afhænger af en mangfoldighed af forhold. Hvor nemt er det at skaffe kapital? Hvor meget fokuseres der på at opbygge iværksætterkompetencer på landets uddannelser? Hvordan er et lands konkurslovgivning indrettet? Hvor store administrative byrder pålægger staten nye virksomheder? Og formår forskningsmiljøerne at omsætte nye opdagelser til nye salgbare produkter?

Nyt datamateriale har betydet, at der nu kan præsenteres et mere kvalificeret billede af rammebetingelserne. Resultatet af arbejdet viser, at i alt seks overordnede faktorer har betydning for et lands præstationer på iværksætterområdet. Det drejer sig om *regulering, markedsforhold, adgang til finansiering, videnskabelse og -spredning, iværksætterkompetencer og iværksætterkultur*, jf. figur 6.1.

Figur 6.1. Faktorer der har betydning for iværksætterpræstationer

Anm.: For yderligere information se OECD (2008a) og Hoffmann & Ahmad (2008).

Faktorerne skaber overblik over de mange elementer, der tilsammen påvirker iværksætternes mulighed for opstart og vækst. Fællesnævneren for dem alle er, at de er en kombination af iværksætternes muligheder, kompetencer og tilgængelige ressourcer (Hoffmann & Ahmad 2008). For de enkelte faktorer er der fx tale om, at;

- *Regulering* dækker over områder, som regeringer kan påvirke direkte via lovgivning. Her har skatteniveauet, antallet af offentlige regulativer og institutionelle forhold en effekt på iværksætteraktiviteten.
- *Markedsforhold* har en betydning for iværksætternes muligheder for at starte egen virksomhed. Fx er afsætningsmulighederne bestemt af adgangen til udenlandske markeder.
- *Adgang til finansiering* har en direkte påvirkning på iværksætternes ressourcer. Fx er en høj iværksætteraktivitet påvirket af adgangen til risikovillig kapital samt effektive aktiemarkeder.
- *Videnskabelse og -spredning* omfatter spredningen af viden inden for forskning og udvikling samt tilgængeligheden af de nyeste teknologier på markedet.

- *Iværksætterkompetencer* dækker over iværksætteres evner til skabe værdi gennem nye produkter, processer og markeder. Det er fx bestemt af adgangen til de rette uddannelser og kvalificeret rådgivning.
- *Iværksætterkulturen* afdækker, hvorledes samfundet og det enkelte individ opfatter iværksættere samt muligheden for at starte egen virksomhed.

6.2. Politikområder med betydning for iværksætteraktiviteten

De seks overordnede faktorer, jf. figur 6.1, kan opdeles i en række politikområder, som man fra statslig eller anden side kan sætte ind på, hvis rammebetingelserne og dermed iværksætterpræstationerne skal forbedres.

Årets indeks opererer med i alt 29 politikområder såsom *administrative byrder*, *indkomstskat*, *udbud af lånekapital* og *R&D-aktiviteter*. Oversigten er selvsagt ikke endelig. Ny viden og nye data kan gøre det muligt at inddrage nye politikområder eller ændre strukturen for de eksisterende. Det er heller ikke alle områder, der er lige vigtige for iværksætteri.

Det er ikke alle politikområder, der direkte kan påvirkes af politiske tiltag. Nogle er bestemt af kulturelle omstændigheder og kan derfor kun påvirkes indirekte. Fx vil data for politikområdet *entreprenøriel tankegang* kun indirekte og på langt sigt afspejle nye regeringsinitiativer, såsom iværksætterkampagner og priskonkurrencer. Iværksætteres motivation til at starte egen virksomhed er således betinget af en række forskellige faktorer, der ikke entydigt kan isoleres til én bestemt årsagsammenhæng.

Andre politikområder kan påvirkes direkte. Disse er overvejende forbundet med faktoren *Regulering*. For politikområdet *arbejdsmarkedsregulering* vil fx en øget fleksibilitet i henholdsvis ansættelse og afskedigelse af medarbejdere direkte medføre, at virksomheder bliver mere omstillingsparate og får mulighed for at påtage større risici gennem nye investeringer.

Det er ligeledes forskelligt, hvor lang tid det tager før ændringer i politikområder, slår igennem i landenes iværksætterpræstationer. Ændringer i skatteniveaet vil fx hurtigt kunne mærkes af virksomhederne, mens ændringer i uddannelsessystemet ofte tager tid, før det har betydning for virksomhederne. Samtidig vil ændringerne ofte slå hurtigere igennem i opstartsrateerne end i antallet af vækstiværksættere, da vækstiværk-

sætterne først måles op til fem år efter opstarten af virksomhederne. Analyser har tidligere vist, at fire år gamle rammebetingelser forklarer en større del af variationen i præstationerne end rammebetingelserne i året, hvor præstationerne måles (Erhvervs- og Byggestyrelsen, 2008).

Figur 6.2. Politikområder benyttet til at måle iværksætteres rammebetingelser

Samlet mål for iværksætteres rammevilkår					
Regulering	Markedsforhold	Adgang til finansiering	Videnskabelse og -spredning	Iværksætterkompetencer	Iværksætterkultur
Administrative byrder	Adgang til udenlandske markeder	Lånekapital	R&D aktiviteter	Iværksætteruddannelser	Holdning til iværksætteri i samfundet
Konkurslovgivning	Grad af offentlig involvering	Venturekapital	Overførsel af viden	Tiltrækning af kvalificeret arbejdskraft	Entreprenøriel tankegang
Arbejdsmarkedsregulering	Privat efterspørgsel	Aktiemarkeder	Samarbejde imellem virksomheder	Iværksættertræning og -erfaring	
Retssystemet	Offentlig efterspørgsel	Business angels	Teknologioptag	Iværksætterinfrastruktur	
Konkurrence-lovgivning		Andre former for kapital			
Social- og sundhedsforsikring					
Indkomstskat					
Formue- og arveskat					
Selskabs- og kapitalstat					
Patentstandarder og -lovgivning					

Forklaring:

Politikområder med indikatorer	Politikområder, der ikke medtages i den samlede opgørelse	Politikområder uden indikatorer
--------------------------------	---	---------------------------------

Anm.: En diskussion af de enkelte politikområder findes i Hoffmann & Ahmad (2008) og Gabr & Hoffmann (2006). Se endvidere appendiks 2 for en detaljeret beskrivelse af alle politikområder og indikatorer.

For en række politikområder, markeret med rødt i figuren, findes der fortsat ingen kvalitetsgodkendte indikatorer (FORA, 2008). For de gule politikområder eksisterer der indikatorer, men kun så få og af så

tvivlsom kvalitet, at politikområdet af metodiske hensyn ikke indgår i Iværksætterindeksets samlede vurdering for landenes rammebetingelser. Det gør derimod de resterende 18 politikområder, der er markeret med grønt i figuren. I appendiks 2 er samtlige politikområder og deres underliggende indikatorer detaljeret beskrevet.

6.3. Ændringer i den nye rammevilkårsmodel

Årets Iværksætterindeks inddrager nye politikområder, medtager flere indikatorer og tilføjer samtidig en helt ny påvirkningsfaktor: *Videnskabelse og -spredning*.

I et samfund med stor udvikling i teknologi og videnskab er det centralt for mange virksomheder at have let adgang til den nyeste viden. For iværksættere er det afgørende, at den tilgængelige viden spredes på effektiv vis rundt i samfundet. Det skaber grobund for udvikling af nye innovative løsninger. *Videnskabelse og -spredning* dækker over politikområderne: *R&D aktiviteter, overførsel af viden, samarbejde mellem virksomheder og teknologioptag*.

Boks 6.1. indeholder en oversigt over nye, udgåede og bevarede indikatorer, der alle er opgjort på de faktorer, der blev brugt i Iværksætterindekset 2008, samt den nye klassifikation af faktorer, som den optræder i dette års indeks.

Boks 6.1. Ændringer i indikatorer for hver faktor

Dette års faktorer	Antal indikatorer i alt	Antal indikatorer der er taget ud	Antal indikatorer der er nye	Antal indikatorer der er gengangere	Sidste års faktorer
Reguleringsrammer	30	5	6	24	Incitament (motivation)
Markedsforhold	7	0	5	2	Efterspørgselsmuligheder
Adgang til finansiering	12	1	0	12	Udbud af kapital
Videnskabelse og -spredning	16	0	15	1	<i>Ikke anvendt i 2008</i>
Iværksætterkompetencer	6	0	5	1	Udbud af kompetencer
Iværksætterkultur	5	1	0	5	Iværksætterkultur
Samlet antal	76	7	31	45	

Anm.: Boks 6.1. indeholder en detaljeret beskrivelse af ændringer i indikatorer for hver faktor. I søjlen i højre side er sidste års faktorer vist. Videnskabelse og -spredning er tilføjet som ny faktor i årets indeks og indgik således ikke i Iværksætterindeks 2008.

Som det fremgår af boks 6.1. består dette års model for rammevilkår af i alt 76 indikatorer. 31 af dem er helt nye, mens 45 også blev anvendt sidste år. Syv indikatorer er helt udgået, da det ikke har været muligt at opdatere disse indikatorer.

For at sammenligne rammebetingelserne for de enkelte lande over tid er alle indikatorer opdateret bagudrettet. Udskiftningen af indikatorer og tilføjes af helt nye betyder, at resultaterne i dette års indeks ikke er direkte sammenlignelige med Iværksætterindeks 2008. For at sikre, at de metodiske ændringer i årets indeks ikke i nævneværdig grad påvirker årets rangorden, er der gennemført en beregning med sidste års indikatorer og politikområder, men med opdaterede data. Beregningen viser, at de nye indikatorer bevirker en generelt lavere score blandt landene og en betydelig udjævning af forskellene mellem gruppen af landene i top 10. For Danmarks vedkommende giver udjævningen en lille fordel på pladser i dette års samlede placering.

De forskellige indikatorer kan ikke umiddelbart sammenlignes. Nogle af indikatorerne er opgjort i kroner og øre, nogle i procent og andele, mens andre er opgjort i tid. Indikatorerne er derfor omregnet til indeksværdier for herigennem at gøre det muligt at sammenligne de enkelte indikatorer og politikområder, se appendiks 1.

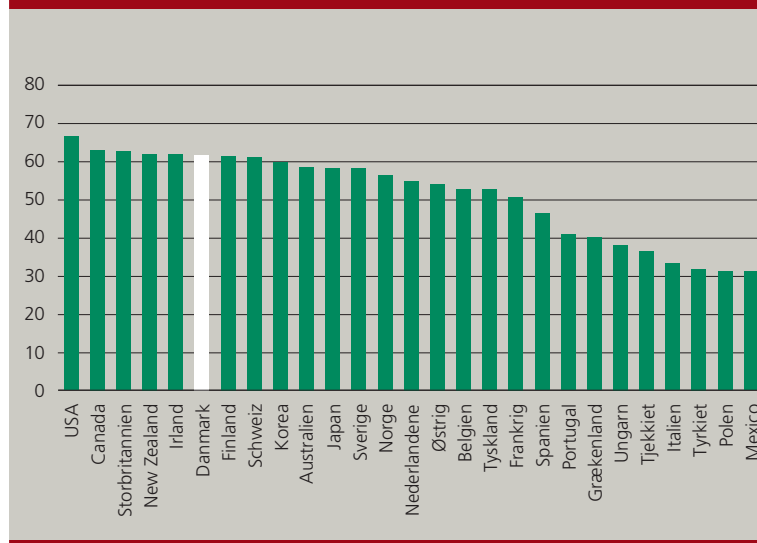
6.4. Danmarks samlede placering i 2009

Danmark er i år placeret på en samlet sjetteplads. Sammenlignet med sidste år er Danmark gået tre pladser frem målt på de samlede rammebetingelser. Danmark ligger dermed foran både Finland, Schweiz, Australien og Korea, som alle var placeret bedre end Danmark i sidste års opgørelse.

Danmarks pæne placering på de samlede rammebetingelser skyldes primært en høj score på et af indeksets nye politikområder, *teknologioptag*. Danmark er her blandt de bedste OECD-lande målt på udbredelsen af informations- og kommunikationsteknologier. Det understreges fx ved en placering som nummer et på brugen af e-handel, hvilket indikerer, at danske virksomheder aktivt anvender internettet til at erobre nye markedsområder i Danmark såvel som i udlandet.

Reelt går Danmark dog fire pladser frem i forhold til sidste år. I år introduceres New Zealand som et helt nyt land i indekset. New Zealand placerer sig på en samlet fjerdeplads. Landet er således foran Danmark og presser dermed Danmark én plads tilbage, se figur 6.3.

Figur 6.3. Rangorden af landenes rammebetingelser for iværksætteri i 2009

Anm.: Figuren viser de gennemsnitlige normaliserede rammebetingelser for de enkelte lande opgjort på seneste måling af de 76 indikatorer. Landenes score på de 76 indikatorer, der benyttes til at måle rammebetingelserne, er blevet normaliseret på en skala fra 0 til 100. For hver indikator har de bedste lande fået 100 point, og det dårligste land 0 point. Landets score er beregnet som gennemsnittet af landenes score på de 18 politikområder, det har været muligt at kvantificere. De enkelte politikområders værdi er et simpelt gennemsnit af de indikatorer, der måler området.

Kilde: Egne beregninger.

Den samlede måling af rammebetingelserne viser, at der tegner sig et billede af tre landegrupper, som placerer sig i henholdsvis toppen, midten og bunden af den normaliserede skala.

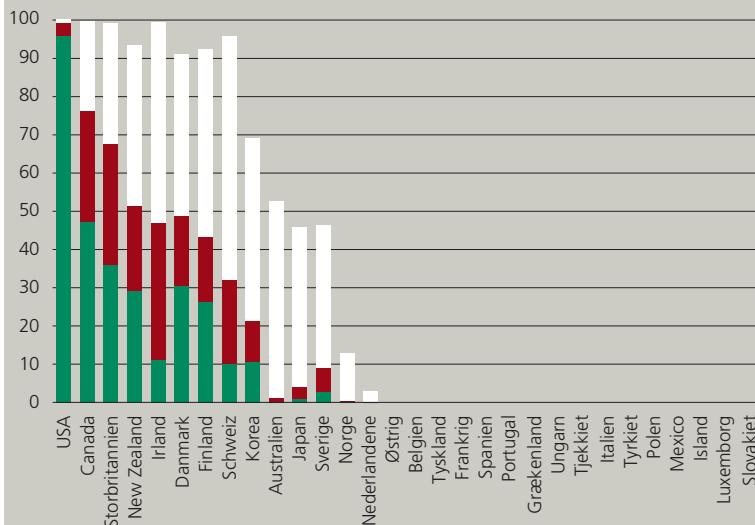
Danmark har i år bevæget sig op i den øvre halvdel af OECD-landene, som udgør de første otte lande. USA er igen i år placeret på en solid førsteplads og klarer sig markant bedre end de øvrige lande. Tyskland og Nederlandene har i år tabt terræn og er placeret i en mellemgruppe af lande. Landene placeret i bunden af skalaen har ikke ændret sig nævneværdigt siden sidste års indeks. Dog er afstanden op til mellemgruppen af lande væsentligt forøget.

Det skal tages med i betragtning, at forskellene mellem de enkelte lande i Danmarks gruppe er marginale, jf. boks 6.2. Derfor kan selv mindre forandringer i de bagvedliggende indikatorer betyde, at landene skifter pladser fra år til år.

Boks 6.2. Robusthedsanalyse

Årets indeks tildeler alle 18 politikområder samme vægt. For at sikre, at den enslydende vægtning ikke dækker over voldsomme variationer i landenes placering, gennemføres en robusthedsanalyse. Robusthedsanalysen varierer de 18 vægte tilfældigt et højt antal gange og sammentæller efterfølgende landenes placeringer i henholdsvis top 3, top 5 og top-10, jf. figur 6.4.

Figur 6.4. Robusthedsanalyse på landenes placering

Anm.: Robusthedsanalysen viser, hvor mange gange landene placerer sig i henholdsvis top 3, top 5 og top 10 ved tilfældigt udvalgte vægtninger af de 18 politikområder. Den grønne farve illustrerer top 3, den røde farve illustrerer top 5 mens den hvide farve illustrerer top 10 placering. I alt er der lavet tests med 30.000 forskellige vægte, hvilket giver anledning til 30.000 forskellige rangordninger. Landene er rangeret efter dette års samlede resultat.

Kilde: Egne beregninger.

Robusthedsanalysen viser, at de forskellige vægte ikke i nævneværdigt omfang påvirker landenes placering. USA, som er indeksets nr. 1, vil fx i 95 pct. af tilfældene være placeret i top 3. Landene i bunden af årets indeks vil, uanset kombinationen af vægte, altid være placeret uden for top 10. Tilsvarende viser analysen, at Danmark placerer sig stabilt i den store mellemgruppe af lande efter USA. I 90 pct. af tilfældene er Danmarks placering i top 10 eller bedre.

Årets opgørelse af rammebetingelserne skal samtidig ses i lyset af, at en større gruppe af lande har oplevet en tilbagegang. Således har kun otte lande forbedret niveauet i forhold til sidste år, heriblandt Danmark. De øvrige 19 OECD-lande har alle oplevet en tilbagegang. Udviklingen må delvist tilskrives finanskrisen, som har medført et generelt fald i den

økonomiske velstand, underskud på de offentlige finanser samt begrænset adgang til kapital. Det har samlet set forringet iværksætteres muligheder for at etablere og drive en ny virksomhed.

Boks 6.3. New Zealand – tiltrækning af udenlandske iværksættere

New Zealand er ny i iværksætterindekset og dette års nr. 4. Placeringen blandt de bedste skyldes først og fremmest en høj score på politikområderne under *regulering*. Den høje score afspejler resultaterne af en gennemgribende reform af New Zealands økonomiske og erhvervsrettede politik, implementeret gennem de sidste to årtier (OECD, 2007). Resultatet er, at New Zealand i dag på både *konkurslovgivning*, *arbejdsmarkedsregulering* og *retssystem* ligger i det absolutte førerfelt. Herunder kan landet bryste sig af indeksets højeste score under politikområdet for *administrative byrder*.

New Zealand er ligeledes indeksets absolutte nr. 1 – og langt foran Danmark – målt på evnen til at tiltrække kvalificeret udenlandsk arbejdskraft. Førstepladsen er ingen tilfældighed. Landets regering har de seneste år arbejdet målrettet på at trække højtuddannet udenlandsk arbejdskraft og udenlandske investeringer til landet.

Mest bemærkelsesværdigt har regeringen, som et særligt indsatsområde, aktivt arbejdet for at tiltrække udenlandske iværksættere til landet. Det er i dag muligt for iværksættere at få ophold i landet, hvis de kan påvise, at virksomheden "gavner den samlede New Zealandske økonomi". Det seneste regeringsinitiativ på området, som træder i kraft ultimo 2009, gør vejen til permanent opholdstilladelse endnu hurtigere for de særligt succesfulde iværksættere, der bringer tilstrækkeligt med nye job og investeringer til den New Zealandske økonomi.

Når New Zealand, på trods af sin gode placering, ikke ligger endnu højere, hænger det bl.a. sammen med landets svage performance på adgangen til kapital. I 2002 etablerede den daværende New Zealandske regering *New Zealand Venture Investment Fund* – en enhed der kan sammenlignes med den danske pendant – Vækstfonden. Den statsligt finansierede venture- og seedfond, har siden da investeret i alt 75 virksomheder. Trods forsøget på at opbygge et venturemarked med tilstrækkelig volumen ligger resultaterne fortsat langt fra regeringens målsætning. Den samlede indsats på ventureområdet er derfor netop nu under revision (Brownlee, Gerry, 2009).

6.5. Danmarks samlede placering i forhold til top 4-landene

I lighed med tidligere års Iværksætterindeks sammenlignes Danmarks placering med de lande, der har præsteret bedst på andelen af vækstiværksættere samt opstart af nye virksomheder. Boks 6.4. redegør for den metodiske fremgangsmåde, der ligger til grund for valget af top 4-landene.

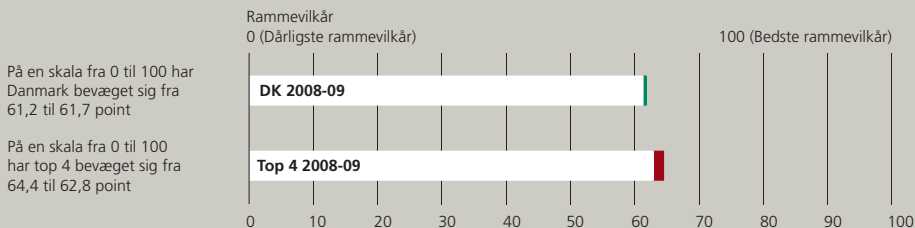
Boks 6.4. Top 4-landene

Betegnelsen "top 4-landene" dækker over de fire lande, der i de seneste år har klaret sig bedst målt på andelen af vækstiværksættere. De fire lande er USA, Irland, Canada og Korea. I figurerne på de følgende sider sammenligner indekset løbende Danmarks placering med disse fire lande. Sammenligningen med top 4-landene fastholdes således fra tidligere Iværksætterindeks, da det nyeste datagrundlag for vækstiværksættere vurderes til at være utilstrækkeligt. Dels fordi de nye data fra OECD og Eurostat kun dækker to år og et begrænset antal lande, dels fordi landenes erhvervsstruktur får betydning for landenes indbyrdes rangorden. Der vil blive arbejdet på at skaffe endnu bedre sammenligningsgrundlag i de kommende år.

Nedenstående figurer viser et mere kvalificeret billede af niveauet for Danmark vis-a-vis top 4-landene, se figur 6.5. og 6.6. Grundet tilføjelsen af de nye indikatorer er målingen af rammebetingelserne ikke direkte sammenlignelig med tilsvarende figurer i Iværksætterindeks 2008.

Danmarks forbedrede placering blandt OECD-landene giver sig ligeledes udslag i en marginal stigning i niveauet for rammebetingelserne, jf. figur 6.5. På en skala fra 0 til 100 er Danmark gået frem fra 61,2 point til 61,7 point. Top 4-landene har derimod oplevet et fald i rammebetingelserne. Danmark har således siden sidste år vundet terræn i forhold til top 4-landene.

Figur 6.5. Danmark versus top 4 – iværksætteres rammebetingelser 2008-2009

Anm.: Landenes score på de 76 indikatorer, der benyttes til at måle rammebetingelserne, er blevet normaliseret på en skala fra 0 til 100. For hver indikator har det bedste land fået 100 point, og det dårligste land 0 point. Landets samlede score er beregnet som gennemsnittet af landenes score på de 18 politikområder, det har været muligt at kvantificere. De enkelte politikområders værdi er et simpelt gennemsnit af de indikatorer, der måler området. Top-4 landenes værdi er fremkommet ved at beregne gennemsnittet af deres samlede score. 2008 er genberegnet med 2009- modellens indikatorer.

Kilde: Egne beregninger.

Udviklingen i rammebetingelserne er ikke overraskende. Fokus for hovedparten af OECD-landene har i årets løb været rettet mod implementering af instrumenter, der skal håndtere den finansielle krise, se boks 6.5. Det samme har været tilfældet i Danmark, hvor den primære opmærksomhed fra regeringens side har været rettet mod at imødegå effekterne af den nuværende krise. Dertil kommer, at de iværksætterinitiativer, der har været igangsat det seneste år, enten har været rettet mod politikområdet *infrastruktur*, som ikke er medtaget i den samlede måling, eller har været af en sådan karakter, at de først på længere sigt vil give effekter. Et eksempel på det sidste er regeringens skattereform, som først træder i kraft fra 2010.

Derudover er flere af de indikatorer, der er medtaget i årets indeks, påvirket af de faldende konjunkturer. Fx viser data, at markedsværdien for nyligt udstedte aktier er faldet i samtlige OECD-lande. Aktieværdien for nye virksomheder er med andre ord faldet væsentligt, hvilket må tilskrives finanskrisen. På trods af et generelt fald i de konjunkturfølsomme indikatorer er niveauet for Danmark i år stort set uændret. Det skyldes, at andre politikområder, såsom *teknologioptag*, opvejer den negative udvikling.

Boks 6.5. Storbritannien – iværksætteri og krisetiltag

Storbritanniens rammebetingelser for iværksætteri er bedre end de nordiske landes. Til trods for gode rammebetingelser har tidligere års målinger vist stor afstand mellem Storbritannien og USA målt på andelen af vækstiværksættere. Bl.a. på den baggrund lancerede Gordon Brown i marts 2008 strategien "Unlocking UK's talent" med det formål at bringe landet frem som verdens førende iværksætterøkonomi (HM Treasury, 2008).

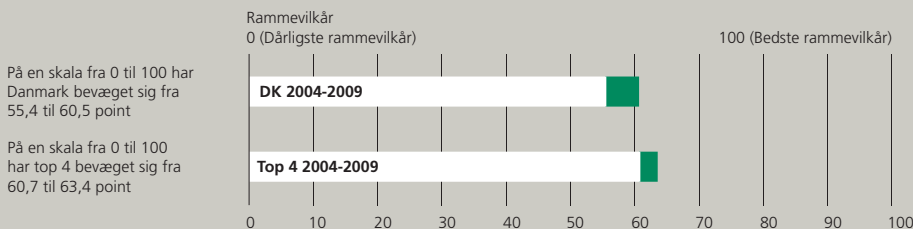
I 2009 har den britiske iværksætterindsats stået i den globale recessions tegn. De fem politikområder – iværksætterkultur, viden og kompetencer, kapital, innovation og offentlig regulering – der iflg. 2008-strategien skulle udgøre den fremtidige britiske indsats, er i løbet af 2009 blevet suppleret med initiativer af mere akut karakter.

Den britiske regering har bl.a. lanceret kampagnen "Real help now", som indeholder initiativer designet til at hjælpe små og mellemstore virksomheder igennem krisen. Herunder har man afsat 1 mia. engelske pund til lånegarantiordningen "Enterprise Finance Guarantee" samt oprettet en række "health checks" igennem Business Links – enheder der svarer til de danske Væksthuse – hvor virksomheder får gennemgået og checket deres finansielle sundhed (HM Government, 2009)

Derudover indeholder Storbritanniens nationale strategi "Building Britain's Future", der er regeringens samlede svar på krisen, en række større erhvervspolitiske tiltag med betydning for iværksætterpolitikken. Den britiske regering har fx etableret en "Strategic Investment Fund" på 750 mio. engelske pund. Fonden skal investere i virksomheder inden for en række erhvervsområder, herunder "low carbon vehicles, wind and wave power and renewable chemicals" (HM Government, 2009)

Det er også muligt at sammenligne Danmark med top 4-landene over en længere periode. Nedenfor vises udviklingen for henholdsvis Danmark og top 4-landene i perioden fra 2004, hvor det første Iværksætterindeks blev publiceret, og frem til i dag. 2004 er beregnet på ny med udgangspunkt i 2009-modellen og de tilhørende indikatorer, således at der kan sammenlignes over årene.

Figur 6.6. Danmark versus top 4 – iværksætteres rammebetingelser 2004-2009

Anm.: Figuren viser henholdsvis Danmarks og gennemsnittet af top 4's samlede ændring i rammebetingelserne siden første måling i 2004 og den nyeste måling i 2009. For at gøre data sammenlignelige er data normaliseret på de enkelte indikatorer på tværs af årene. Der er kun medtaget de indikatorer, der er opdateret på en rimelig vis, og i visse tilfælde er outliers, der gør normalisering problematisk, fjernet. Grundet dette og normaliseringen med 2004-data er figuren ikke fuldstændig sammenlignelig med figur 6.5.

Kilde: Egne beregninger.

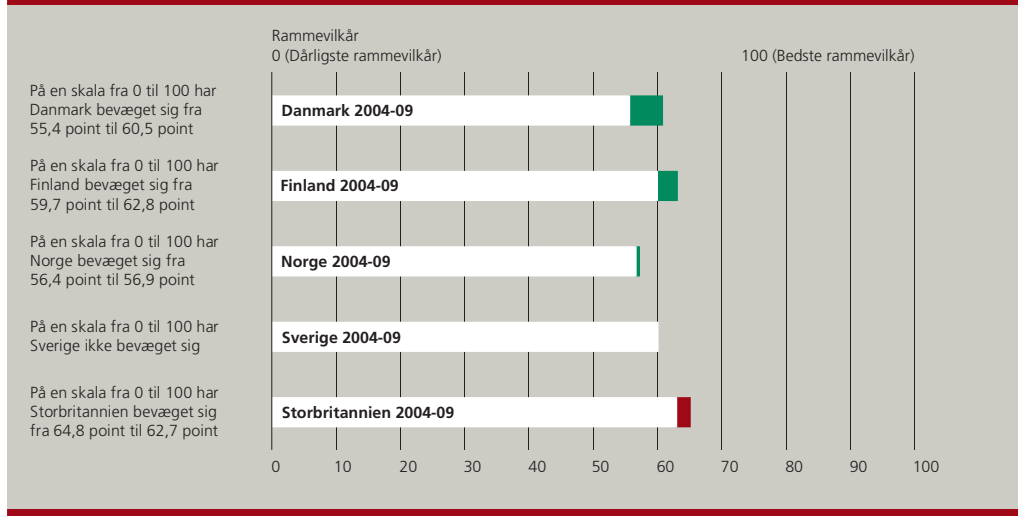
Danmark har siden første opgørelse i Iværksætterindeks 2004 forbedret sine rammebetingelser betydeligt og er således gået frem med omkring 5 point frem fra 55,4 point til 60,5 point, jf. figur 6.5. Top 4-landene har i samme periode ligeledes forbedret sine rammebetingelser med lidt under 3 point og ligger nu på 63,4 point.

Tendensen fra sidste års indeks synes således at fortsætte. Danmark er halet ind på de bedste lande siden målingen i første Iværksætterindeks. Blandt de bedste 10 lande i OECD er Danmark det land, der har forbedret rammebetingelserne mest siden 2004. Top 4-landene har imidlertid også forbedret rammebetingelserne over tid. Der skal således arbejdes målrettet, hvis Danmark skal nå at skabe de bedste rammebetingelser for iværksætteri og dermed muligheden for at nå regeringens 2015-mål på iværksætterområdet.

6.6. Danmark sammenlignet med de nordiske lande og Storbritannien

Sammenligninger er mest retvisende, hvis der sammenlignes med lande, der på flere parametre ligner hinanden. Det er fx tilfældet for de nordiske lande, der på mange områder har samme socioøkonomiske karakteristika. Derudover er det relevant at se nærmere på Storbritannien, der har gode rammebetingelser og præstationer på iværksætterområdet, men – af hensyn til sammenligneligheden med tidligere års indeks – ikke indgår i top 4-landene.

Figur 6.7. Udvikling i rammebetingelserne 2004-2009 for de nordiske lande og Storbritannien

Anm.: Figuren viser de nordiske landes og Storbritanniens ændringer i rammebetingelserne siden første måling i 2004. For at gøre data sammenlignelige er data normaliseret på de enkelte indikatorer på tværs af årene. Nogle indikatorer er ikke opdateret over alle fem år, fx grundet ændringer i opgørelsesmetoden. Disse indikatorer er opdateret så langt som muligt tilbage i tid. I visse tilfælde er outliers, der gør normaliseringen problematisk, fjernet. Grundet dette og normaliseringen med 2004-data er figuren ikke fuldstændig sammenlignelig med figur 6.2. Beregningsmetoden for OMX aktiemarkederne er, i lighed med sidste år, ændret, således at Danmark, Sverige og Finland har samme værdier i denne indikator i 2009. Dette er en fordel for Danmark relativt til Sverige.

Kilde: Egne beregninger.

Udviklingen for rammebetingelserne for Norge og Sverige er næsten status quo. Norge har forbedret niveauet for virksomhedernes adgang til venturekapital. Ændringen er dog marginal set i det samlede perspektiv. Storbritannien er samlet betragtet gået tilbage set over hele perioden. Det skyldes primært et fald i politikområderne *adgang til udenlandske markeder* og *patentstandarder og lovgivning*. Som følge af den globale finansielle krise har Storbritannien i 2009 igangsat en lang række initiativer til at ruste SMV'ers muligheder på de globale markeder, se boks 6.5. Finland er fortsat det nordiske land, der har de bedste rammebetingelser, se boks 6.6.

Danmark er til gengæld det land, der har forbedret sig mest siden 2004. I det første Iværksætterindeks var Danmark bagud sammenlignet med både Norge, Sverige, Finland og Storbritannien. Den situation er i dag ændret. Danmark er ikke bare placeret foran Sverige og Norge, men har også ind på både Finland og Storbritannien, hvis udvikling synes at være gået i stå.

Boks 6.6. Finland – systematik og uddannelse

Siden 2000 har finske regeringer arbejdet intensivt for at forbedre rammebetingelserne på iværksætterområdet. Med afsæt i det tværgående policy-program for iværksætteri "*Entrepreneurship Policy Framework*" har finnerne gennem hele perioden igangsat iværksættertiltag på områder inden for bl.a. uddannelses-, erhvervs-, skatte- og socialpolitikken.

Særligt *uddannelse i iværksætteri* er et område, hvor Finland fortsat scorer markant højere end Danmark, og hvor finnerne de sidste år har forbedret sig mest. Mens Danmark først i år er på vej med en sammenhængende strategi på uddannelsesområdet, har den finske regering arbejdet med uddannelse i iværksætteri i sin nuværende form siden 1992, hvor en komité for entreprenørskab blev nedsat af det finske National Board of Education. Det førte til inddragelse af iværksætteri i læseplaner på en række niveauer, herunder grundskole, gymnasium og efteruddannelser.

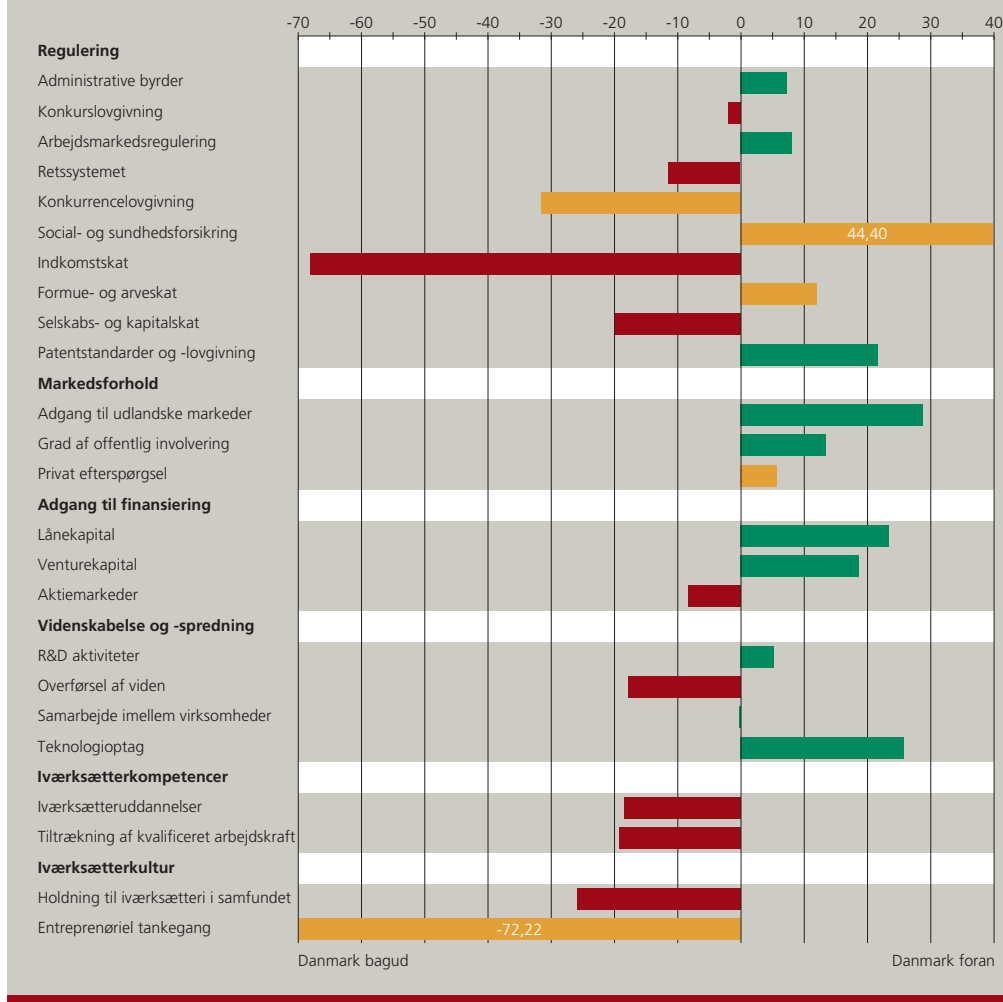
I dag er iværksætteri et af syv tværfaglige hovedtemaer i grundskolens læseplaner, og på de gymnasiale uddannelser er det et ud af seks hovedtemaer. Tilsvarende har en række universiteter i dag implementeret strategier for uddannelse i iværksætteri, herunder de tekniske universiteter, som i 2006 lancerede deres fælles strategi for området.

De finske lærere har spillet en central rolle i forhold til at fremme iværksætteri på uddannelserne. Der er bl.a. gjort en stor indsats for at rekruttere flere lærere med iværksætterbaggrund. På en række institutioner er iværksætteri en obligatorisk del af lærerstuderendes undervisning. På enkelte institutioner kan man sågar specialisere sig indenfor området, og på alle universiteter, som har læreruddannelse, kan man tage det som valgfag (Ministry of Education, 2009).

6.7. Danmark og top 4-landene på de enkelte politikområder

Der er markante forskelle mellem Danmark og top 4-landene på de forskellige politikområder, jf. figur 6.8. Sidste år var Danmark bedre end top 4-landene på 10 ud af 19 politikområder. Dette års reviderede model medtager i alt 18 politikområder i den samlede vurdering af landenes rammebetingelser. I lighed med sidste år klarer Danmark sig bedre end top 4-landene på i alt 10 af politikområderne. Der er således i alt 8 politikområder, hvor Danmark klarer sig dårligere.

Figur 6.8. Afstand mellem Danmark og Top 4 i 2009

Anm.: Grønne bjælker illustrerer, at Danmark er foran, mens de røde bjælker illustrerer, at Danmark er bagud. De enkelte områder er normaliseret på en skala på 0-100 for at gøre afstanden mellem Danmark og top 4 sammenlignelige på tværs af politikområder. Bemærk, at i alt fem politikområder – konkurrencelovgivning, social- og sundhedsforsikring, formue og arveskat, privat efterspørgsel og iværksætterkultur er markeret med gult, fordi de ikke er medtaget i den samlede indeksering af landenes rammebetingelser.

Kilde: Egne beregninger.

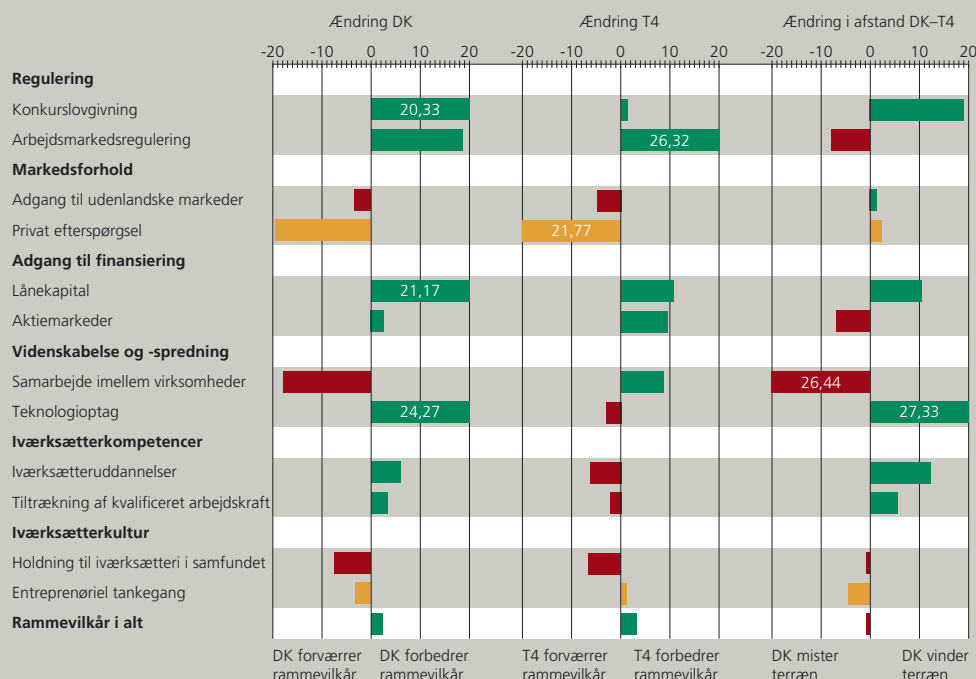
Det gælder i særligt grad på politikområderne *indkomstskat*, *holdning til iværksætteri i samfundet*, *selskabs- og kapitalbeskatning* og *iværksætteruddannelser*, jf. figur 6.8. Omvendt klarer Danmark sig i år markant bedre end top 4-landene på politikområder som *patentstandarder og -lovgivning*, *adgang til udenlandske markeder*, *teknologioptag* samt *udbud af lånekapital*.

Det danske beskatningsgrundlag over for virksomheder og privatpersoner er derfor en medvirkende årsag til, at Danmarks samlede niveau fortsat ligger under top 4-landene.

6.8. Udviklingen på udvalgte politikområder siden 2004

På fire politikområder, jf. figur 6.9., har Danmark forbedret sig markant siden 2004. Det drejer sig om politikområderne *konkurslovgivning*, *udbud af lånekapital*, *teknologioptag* samt *iværksætteruddannelse*, hvor Danmark – sammenlignet med top 4-landene indhenter mindst 10 point i perioden fra 2004 og til i dag.

Figur 6.9. Udvikling i Danmarks rammebetingelser for iværksættere 2004-2009

Anm.: Figuren viser udviklingen på udvalgte politikområder (grønne bjælker illustrerer forbedringer, mens de røde illustrerer forværringer). For hver af de seks faktorer – *regulering*, *markedsforhold*, *adgang til finansiering*, *videnskabelse og -spredning*, *iværksætterkompetencer* og *iværksætterkultur* – er der fremhævet de to politikområder, som udtrykker de mest markante ændringer siden 2004. De enkelte indikatorer og politikområder er normaliseret på en skala fra 0 til 100 for at gøre forskellene mellem Danmark og top 4-landene sammenlignelige på tværs af politikområder. Søjlen længst mod venstre viser Danmarks udvikling på de opdaterede politikområder. Søjlen i midten viser top 4-landenes udvikling, og søjlen til højre ser på Danmarks udvikling i forhold til top 4-landenes udvikling. Dvs. søjlen viser, i hvilket omfang Danmark har hentet ind på top 4-landene siden 2004. Bemærk, at i to politikområder – *privat efterspørgsel* og *entrepreneuriel tankegang* – er markeret med gult, fordi de ikke er medtaget i den samlede måling af landenes rammebetingelser.

Kilde: Egne beregninger.

Omvendt mister Danmark på *arbejdsmarkedsregulering, aktiemarkeder og samarbejde mellem virksomheder* terræn til top 4-landene. Nedenfor uddybes et udvalg af de fremhævede politikområder, ligesom en række af regeringens historiske og aktuelle initiativer på politikområderne præsenteres.

Regulering – konkurslovgivning og konkurser

Konkurslovgivning er et af de politikområder, hvor Danmark har forbedret sig mest siden 2004. Danmark er i hele perioden gået frem med 21 point på området, men er fortsat placeret en smule efter de bedste lande. Lande som Irland, Finland og Storbritannien scorer højest på området, men også top 4-landene er i dag minimalt foran Danmark. Det er værd at bemærke, at Danmark i sidste års indeks lå marginalt foran top 4-landene på politikområdet. Denne mindre forskydning skyldes ændringer i indikatorerne og er således ikke udtryk for nye politiske tiltag i de enkelte lande.

Regulering af konkursområdet er en balancegang. Der skal tages hensyn til både de konkursramte virksomheder og kreditorerne. Det er på den ene side ikke hensigtsmæssigt, at konkursramte fastholdes i gæld uden mulighed for at starte nye virksomhed. På den anden side skal lovgivningen sikre, at kreditorerne får den størst mulige andel af deres udestående igen.

På den baggrund er dansk konkurslovgivning løbende blevet forbedret over hele perioden. I 2005 blev det gjort lettere for iværksættere at få gældssanering. I 2007 blev gennemført en lovændring, der havde til formål at forbedre sagsbehandlingstiden for konkursboer. Ændringerne i lovgivningen og fremgangen på indikatorerne er imidlertid sket i en periode med økonomisk vækst og meget få konkurser. Den økonomiske krise har ændret på det billede. Danmarks Statistiks opgørelse af konkurser fra september 2009 opgjorde antallet af konkurser i første halvdel af 2009 til mere end 500 om måneden. Det er det højeste niveau i den tid Danmarks Statistik har opgjort tallene, hvilket er siden 1979. Holdbarheden af den danske konkurslovgivning og dens administration bliver således testet i øjeblikket.

Siden 2007 har virksomheder i økonomiske vanskeligheder desuden kunne trække på den landsdækkende Early Warning ordning, der fungerer i regi af væksthuse. Ordningen er et gratis tilbud om bistand til virksomheder i krise og har den seneste tid mødt en støt stigende efterspørgsel. I 2008 modtog i alt 400 virksomheder rådgivning via Early Warning ordningen, mens der i september 2009 allerede var over 475 virksomheder, der havde henvendt sig og fået hjælp via ordningen.

Markedsforhold – privat efterspørgsel

Danmark vinder ligeledes en smule terræn på politikområdet for *privat efterspørgsel*. Politikområdet er nyt i årets indeks og måler tilbøjeligheden blandt private forbrugere og virksomheder til alene at lade lave priser være udslagsgivende for køb af varer og tjenester. En høj score er dermed udtryk for den private efterspørgselsvillighed til at betale for nye og innovative produkter og tjenester. Det er med andre ord betalingsvilligheden for produkter, der ofte stammer fra iværksættervirksomheder.

Selvom området i år ikke indgår i den samlede måling, er området værd at fremhæve, idet samtlige lande er gået markant tilbage. Det seneste års tilbagegang forklarer tillige størstedelen af den samlede tilbagegang for hele perioden mellem 2004-2009. Danmarks tilbagegang har dog været betydelig mindre end i stort set alle andre lande.

Adgangen til finansiering

Den finansielle og økonomiske krise har påvirket adgangen til kapital over hele verden. Den aktuelle situation begrænser både vækstmulighederne og ikke mindst adgangen til den risikovillige kapital, der er afgørende for både at starte og udvikle nye virksomheder.

Regeringen har gennemført omfattende indgreb for at genoprette tilliden til det danske finansielle system. I februar 2009 lancerede regeringen *kreditpakken*, der skal løse op for bankernes finansiering af virksomhedernes sunde projekter. Effekten af kreditpakken begynder for alvor at slå igennem, når penge- og realkrediternes udlån til virksomheder igen er på et højt niveau (Regeringen, 2009).

Det betyder ikke, at alle virksomheder og iværksættere i Danmark igen har adgang til den nødvendige finansiering. Især små og mellemstore virksomheder oplever finansieringsproblemer og strammere kreditvilkår. Ikke mindst får helt nye ideer og forretningskoncepter en længere vej til markedet. På den baggrund er der i september 2009 indgået en aftale om en *erhvervspakke*, der skal hjælpe små og mellemstore virksomheder med at skabe ny vækst, øge deres mulighed for eksport, give bedre lånemuligheder samt tilføre ekstra risikovillig kapital til nye virksomheder. Der er i erhvervspakken afsat en ramme på 4 mia. kr.

Det er anført i figur 6.9. ovenfor, at Danmark siden 2004 har forbedret sig betydeligt på politikområdet for *udbudet af lånekapital*. Samlet set ligger Danmark, på en førsteplads på politikområdet foran lande som Storbritannien og Nederlandene.

Videnskabelse og -spredning

Danmark ligger samlet set i det internationale midterfelt blandt OECD-landene målt på den nye faktor *Videnskabelse og -spredning*. Udveksling af ny viden og intensiverede samarbejder mellem perspektivrige iværksættervirksomheder er afgørende for at højne den danske produktivitet.

Regeringen har i den forbindelse igangsat en række initiativer, der skal øge samarbejdet mellem danske virksomheder. Som led i udmøntningen af globaliseringsmidlerne er der fx oprettet et Cleantech-partnerskab, der skal styrke cleantech-iværksætters adgang til samarbejde med større virksomheder. Der indgås partnerskaber mellem iværksættere og etablerede virksomheder, som blandt andet stiller en række branchespecifikke kompetencer, viden og netværk til rådighed. De etablerede virksomheder skal bidrage til at udvikle de mest perspektivrige cleantech-iværksættere og skal samtidig forbedre iværksætternes mulighed for at tiltrække venturekapital. Konceptet om partnerskabsaftaler forventes udvidet i løbet af 2010.

Iværksætterkompetencer – uddannelse og infrastruktur

De seneste års Iværksætterindeks har fremhævet uddannelse i iværksætteri som et af de vigtigste fremadrettede indsatsområder. Selvom det i årets indeks er et af de områder, hvor Danmark vinder en smule terræn i forhold til top 4-landene jf. figur 6.9., er denne fremgang båret frem af et fald blandt top 4-landene. Desuden viser en sammenligning mellem Danmark og de øvrige OECD-lande, at der fortsat er potentiale for markante forbedringer indenfor politikområdet. Danmark ligger i dag langt efter de bedste lande, såsom Finland.

Politikområdet *infrastruktur* måles ikke i årets Iværksætterindeks. Der findes foreløbigt ingen internationalt sammenlignelige indikatorer af tilstrækkelig kvalitet. Området dækker adgangen til kvalificeret rådgivning og dermed det samlede offentlige og private udbud af rådgivningsydelser.

Væksthusene er knudepunktet i den offentlige erhvervsservice til iværksættere. Indsatsen sker i samarbejde med de private rådgivere.

I 2009 er samarbejdet mellem Væksthusene og de private rådgivere styrket gennem en samlet initiativpakke. Der er herunder oprettet en pulje på 30 mio. kr., hvor nye og mindre virksomheder med vækstpotentiale kan få medfinansieret deres køb af privat rådgivning.

Normalisering af data for rammebetingelser

Når de forskellige politikområder sammenlignes, benyttes en række indikatorer fra internationale undersøgelser udarbejdet af EU, OECD og Verdensbanken. Politikområdet *arbejdsmarkedsregulering* måles fx ved hjælp af tre indikatorer: *Fleksibilitet ved ansættelse*, *fleksibilitet ved afskedigelse* og *fleksibilitet ved overarbejde*.

De forskellige indikatorer kan ikke umiddelbart sammenlignes. Nogle indikatorer er værdier i kroner og øre, nogle er procenter eller andele, og andre er tid. For at kunne sammenligne indikatorerne regnes alle indikatorer om til indeksværdier. Hver indikator normaliseres ved at sætte værdien for det bedste land til 100 og det dårligste til 0. Efter at alle indeks på et politikområde er normaliseret, findes landenes score på hvert politikområde ved at beregne gennemsnitsværdien af indikatorerne, jf. boks A1.1.

Boks A1.1. Normalisering af indikatorer

Normaliseringen af indikatorer sker for at kunne sammenligne de forskellige indikatorer, der ligger til grund for indekset. Normaliseringen består i, at den bedste score i en måling tildeles værdien 100 og den dårligste 0, og så placeres de øvrige værdier på skalaen imellem.

Normaliseringen laves på ny for hver udgave af indekset, og man kan derfor ikke sammenligne værdierne fra indeks til indeks. For at kunne vise fremskridt fra år til år laves normaliseringen i hvert indeks for de to seneste målinger af en indikator.

I dette indeks belyses også udviklingen siden 2004. I den forbindelse laves samme øvelse med de nyeste data og data fra Iværksætterindeks 2004. Resultatet af den femårige normalisering bliver således heller ikke fuldt ud sammenlignelig med beskrivelsen af udviklingen mellem de to seneste målinger. Som det fremgår af kapitel 6, giver det dog ikke store afvigelser i resultaterne.

Erhvervs- og Byggestyrelsen arbejder løbende med at forbedre de indikatorer, der anvendes til at sammenligne rammebetingelserne. Der indgår i alt 76 indikatorer i årets indeks. Syv indikatorer er taget ud, 31 indikatorer er helt nye, mens 45 indikatorer er gengangere fra sidste års indeks.

Appendiks 2 **Beskrivelse af indikatorer for rammebetingelser**

Modellen til at evaluere iværksætternes rammebetingelser er blevet revideret i året indeks. Revisionen er sket på baggrund af erfaringerne igennem de senere år samt arbejde i OECD regi med at lave en model for iværksætternes rammebetingelser (Ahmad og Hoffman, 2008) jf. figur A2.1.

Figur A2.1 Politikområder benyttet til at måle iværksætteres rammebetingelser

Samlet mål for iværksætteres rammevilkår					
Regulering	Markedsforhold	Adgang til finansiering	Vidensskabelse og -spredning	Iværksætterkompetencer	Iværksætterkultur
Administrative byrder	Adgang til udenlandske markeder	Lånekapital	R&D aktiviteter	Iværksætteruddannelser	Holdning til iværksætteri i samfundet
Konkurslovgivning	Grad af offentlig involvering	Venturekapital	Overførsel af viden	Tiltrækning af kvalificeret arbejdskraft	Entreprenøriel tankegang
Arbejdsmarkedsregulering	Privat efterspørgsel	Aktiemarkeder	Samarbejde imellem virksomheder	Iværksættertræning og -erfaring	
Retssystemet	Offentlig efterspørgsel	Business angels	Teknologi optag	Iværksætterinfrastruktur	
Konkurrence-lovgivning		Andre former for kapital			
Social- og sundhedsforsikring					
Indkomstskat					
Formue- og arveskat					
Selskabs- og kapitalstat					
Patentstandarder og -lovgivning					

Forklaring:

Politikområder med indikatorer	Politikområder, der ikke medtages i den samlede opgørelse	Politikområder uden indikatorer
--------------------------------	---	---------------------------------

Anm.: Figur A2.1 er identisk med Figur 6.2.

Modellen er opdelt i seks overordnede faktorer, der påvirker iværksætteraktiviteten. De seks faktorer er: *Regulering*, *Markedsforhold*, *Adgang til finansiering*, *Videnskabelse og -spredning*, *Iværksætterkompetencer* samt *Iværksætterkultur*.

Hver faktor er inddelt i en række politikområder, der igen er beskrevet ved hjælp af én eller flere indikatorer. Politikområderne er i figuren tildelt tre farver. Grøn betyder, at indikatorerne er af så god kvalitet, at de kan bruges til at belyse politikområdet i modellen. Gul betyder, at der er en eller flere mindre gode indikatorer, der kan benyttes til at lave en international sammenligning. Rød betyder, at der ikke eksisterer internationale kvalitetsgodkendte indikatorer til at beskrive området.

I det følgende er de seks overordnede faktorer og 24 af politikområderne beskrevet. De resterende fem politikområder, hvor der ikke eksisterer internationale kvalitetsgodkendte indikatorer, er udeladt af denne oversigt over politikområder.

Under hvert politikområde er det beskrevet, hvorfor det er relevant at medtage politikområdet i indekset. Samtidig er fokus rettet mod den historiske udvikling for hvert enkelt politikområde. Gennemgangen af politikområderne dækker således over udviklingen i de enkelte indikatorer fra 2004 og frem til 2009. Danmark sammenlignes under hvert politikområde med henholdsvis de tre bedste lande inden for politikområdet samt de udvalgte top 4-lande, der er redegjort for i kapitel 3 og 6.

Rammebetingelser: Regulering

Faktoren *Regulering* dækker over politikområder, som de nationale regeringer kan påvirke direkte via lovgivning. Reguleringen kan påvirke iværksætteraktiviteten på mange måder. Det drejer sig eksempelvis om konkurslovgivningen, der fx påvirker den risiko, der er forbundet med at starte egen virksomhed. De administrative byrder skaber de omkostninger for virksomhederne. Samtidig påvirker de, hvor attraktivt det anses at være iværksætter. Iværksætterindekset medtager i alt 10 politikområder under regulering. De er beskrevet nedenfor.

Politikområdet: Administrative byrder

Administrative byrder er en samlebetegnelse for den tid og de ressourcer, som iværksættere bruger på at forstå regulering og indsamle, udarbejde og rapportere informationer til offentlige myndigheder. De administrative byrder er en omkostning for iværksættere og kan derudover fungere som en barriere, der reducerer lønmodtageres incitament til at starte virksomhed. Formålet med at måle de administrative byrder er at iden-

tificere tilfælde, hvor utilsigtede administrative tiltag fra de offentlige myndigheder besværliggør opstart og drift af virksomhed.

De administrative byrder opgøres i antallet af procedurer, tidsforbruget forbundet med de enkelte procedurer samt omfanget af de direkte økonomiske omkostninger. Præmissen for alle indikatorerne er, at jo færre byrder, der pålægges iværksætteren, desto større sandsynlighed er der for, at flere starter og driver succesfulde virksomheder.

Det samlede mål for *administrative byrder* består af et simpelt gennemsnit af otte indikatorer, jf. boks A2.1.

Boks A2.1. Indikatorer under politikområdet: Administrative byrder

Antal opstartsprocedurer måler de lovbundne procedurer, en iværksætter skal igennem, før virksomheden lever op til de officielle krav. Kilde: Verdensbanken, Doing Business.

Gennemsnitlig tid forbundet med opstartsprocedurerne måler den gennemsnitlige tid, iværksætteren bruger på opstartsprocedurerne opgjort i kalenderdage. Det antages i undersøgelsen, at en procedure tager minimum en dag at gennemføre. Kilde: Verdensbanken, Doing Business.

Opstartsomkostninger måler de omkostninger, iværksætteren må bære i form af afgifter og gebyrer i forbindelse med etableringen af ny virksomhed. Indikatoren er opgjort i procent af BNI pr. indbygger. Kilde: Verdensbanken, Doing Business.

Påkrævet kapital forbundet med at starte en virksomhed med begrænset ansvar viser størrelsen på beløbet, det er påkrævet, at iværksætteren stiller som garanti ved oprettelsen af virksomhed med begrænset ansvar. Indikatoren er opgjort i procent af BNI pr. indbygger. Indikatoren tager udgangspunkt i den mest benyttede virksomhedsform med begrænset ansvar i det angivne land. Kilde: Verdensbanken, Doing Business.

Registrering af ejendom samler antallet af procedurer, tidsforbruget i forbindelse med de enkelte procedurer samt omkostningerne. Og opgøres som procent af ejendommens værdi, der er knyttet til registrering af erhvervelse af landejendom. Kilde: Verdensbanken, Doing Business.

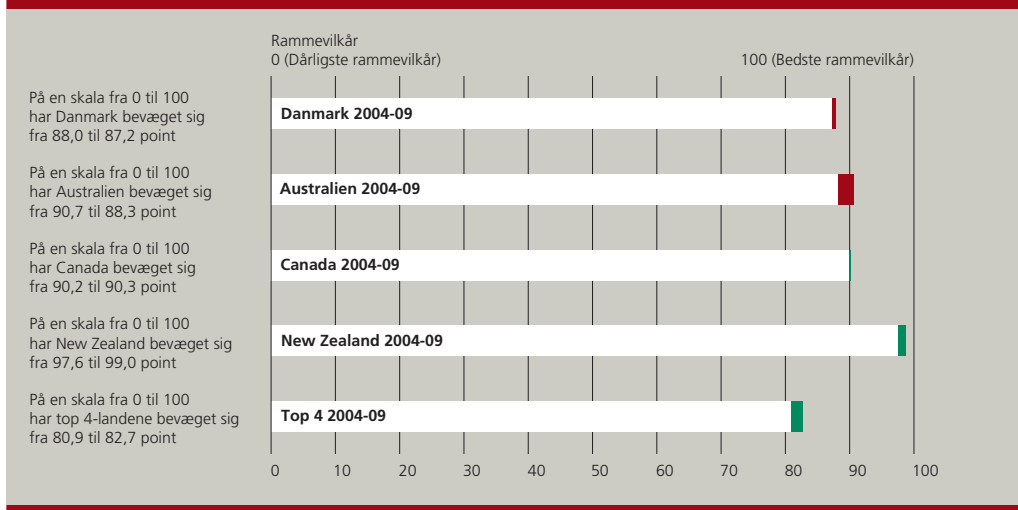
Procedurer, tid og omkostninger forbundet ved konstruktionen af et lager samler antallet af procedurer, tidsforbruget i forbindelse med de enkelte procedurer samt omkostningerne. Og opgøres som procent af BNI pr. indbygger, der er knyttet til konstruktionen af et lager. Kilde: Verdensbanken, Doing Business.

Den tid det tager at forberede og betale selskabsskat, moms og andre sociale bidrag måler den tid, det tager at forberede, opføre og betale (eller tilbageholde) selskabsskatten, moms og andre sociale bidrag, som virksomheden bliver opkrævet. Kilde: Verdensbanken, Doing Business.

Danmark har længe været et af de lande, der har færrest administrative byrder for iværksættere. Danmark lå på en sjetteplads i 2004 og er i år placeret på en fjerdeplads. Danmark har samlet set haft en lille forøgelse

på 0,8 point af de administrative byrder ved oprettelse af ny virksomhed i perioden fra 2004 til 2009. Den danske bevægelse skyldes primært en negativ udvikling i *procedurer, tid og omkostninger forbundet ved konstruktionen af et lager*. Øvrige indikatorer har for Danmarks vedkommende ikke ændret sig nævneværdigt. Den samme udvikling har gjort sig gældende i to af de tre bedste lande på politikområdet: Canada og Australien. New Zealand har imidlertid forbedret niveauet med over 4 procentpoint. Top 4-landene målt på præstationer er gået omkring 2 point frem mellem 2004 og 2009, jf. figur A2.2. Top 4-landenes fremgang skyldes primært, at Korea har oplevet en fremgang på alle indikatorer under politikområdet.

Figur A2.2. Danmark, Top 3 og Top 4 under politikområdet: Administrative byrder

Målt på indikatorerne *antal opstartsprocedurer, opstartsomkostninger* og den *tid det tager at forberede og betale selskabsskat, moms og andre sociale bidrag* har rammebetingelserne i Danmark ikke ændret sig i de sidste fem år. Danmark er for eksempel stadig det eneste land i OECD, hvor det er gratis at etablere en virksomhed. Derfor ligger Danmark stadig i toppen i forhold til de øvrige OECD lande.

Målt på *gennemsnitlige tid forbundet med opstartsprocedurerne* er Danmark gået fra fire til seks dage. Dette er dog stadig langt under 25,4 dage, som er gennemsnittet for alle OECD-landene. Som resultat af et løbende program for at reducere de administrative byrder, som danske virksomheder oplever i kontakten med det offentlige, har Danmark fået indført de såkaldte "one stop shops". Det betyder, at iværksætteren nu kun skal henvende sig ét sted for at få registeret sin virksomhed. Forøgelsen af

den gennemsnitlige tid skyldes en ændring i indikatorens opgørelse. Det estimeres således nu at tage tre arbejdsdage at skateregistrere hos Skat.

Målt på *opstartsomkostningerne* forbundet med at starte en ny virksomhed, ligger Danmark stadig godt placeret. Der er ikke sket en forandring i kapitalkravet på 125.000 kr. for oprettelse af virksomhed med begrænset ansvar. Der er dog sket en lille forbedring på området, hvilket primært skyldes, at man måler det påkrævede indskud som procent i forhold til BNI. Det har den følgerkning, at når den generelle indkomst i samfundet stiger, så forøges iværksætterens mulighed for at stille en bankgaranti tillige.

Det bemærkes, at Nederlandene har reduceret den tid det tager at forberede og betale selskabsskat, moms og andre sociale bidrag med hele 75 procent. Spanien har oplevet en firedobling af tiden, der kræves af virksomhederne for at indbetale fx selskabsskat og moms. Til sammenligning har Danmark ikke oplevet nogen forandring inden for denne indikator.

Politikområdet: Konkurslovgivning

Politikområdet *konkurslovgivning*, der omfatter reguleringen af tvangsmæssig lukning af virksomheder, muligheder for genstart og reorganisering af virksomheder, er et centralt område for iværksætteri. Det skyldes, at det har en stor effekt på, hvor risikofyldt det er at starte virksomhed. Samtidig har det stor betydning for, om iværksættere, der er gået konkurs med en virksomhed, har mulighed for at starte igen.

Konkurslovgivningen skal sikre en hensigtsmæssig balance mellem to hensyn. På den ene side skal lovgivningen sikre, at långiver har rimelige muligheder for at få sine penge tilbage. På den anden side skal lovgivningen tage hensyn til låntageren, da det ikke er i samfundets interesse, at konkursramte forbliver økonomisk ramte resten af livet. Det kan bl.a. forhindre initiativrige iværksættere i at starte virksomhed igen.

Der eksisterer en række muligheder for at mindske de omkostninger, der er forbundet med konkurs, herunder gældsaning, restrukturering og udsættelse af tilbagebetaling af gæld. Gældssaning påvirker både usikkerheden og omkostningerne, forbundet med konkurs. Restrukturering samt udsættelse og nedsættelse af tilbagebetaling af gæld sker ofte, inden en konkurs gennemføres. Det kan være med til at redde levedygtige, men insolvente, virksomheder og dermed mindske risikoen for konkurs.

Konkurslovgivning måles ved hjælp af tre indikatorer fra Verdensbanken, jf. boks A2.2. Det bliver målt hvor lang tid det tager for en virksomhed at afvikle en konkurs samt de direkte økonomiske omkostninger i forbindelse hermed. Derudover måles, hvor stor en andel af den kapital, som kreditorerne har til gode, det har været muligt for dem at trække ud af virksomheden i forbindelse med konkursbegæringen. Det antages, at jo hurtigere og mere effektivt iværksætteren kan få behandlet sin sag, desto større sandsynlighed er der for, at iværksætteren vil starte en ny virksomhed.

Boks A2.2. Indikatorer under politikområdet: Konkurslovgivning

Omkostninger forbundet med lukningen af en virksomhed måler omkostningerne i procent af de samlede værdier i virksomheden, der er forbundet med lukningen af en konkursramt virksomhed. Omkostningerne er beregnet på grundlag af besvarelser fra kuratoren og omfatter følgende: retsafgifter samt honorarer til kuratoren, uafhængige bedømmere, advokater og revisorer. Kilde: Verdensbanken, Doing Business.

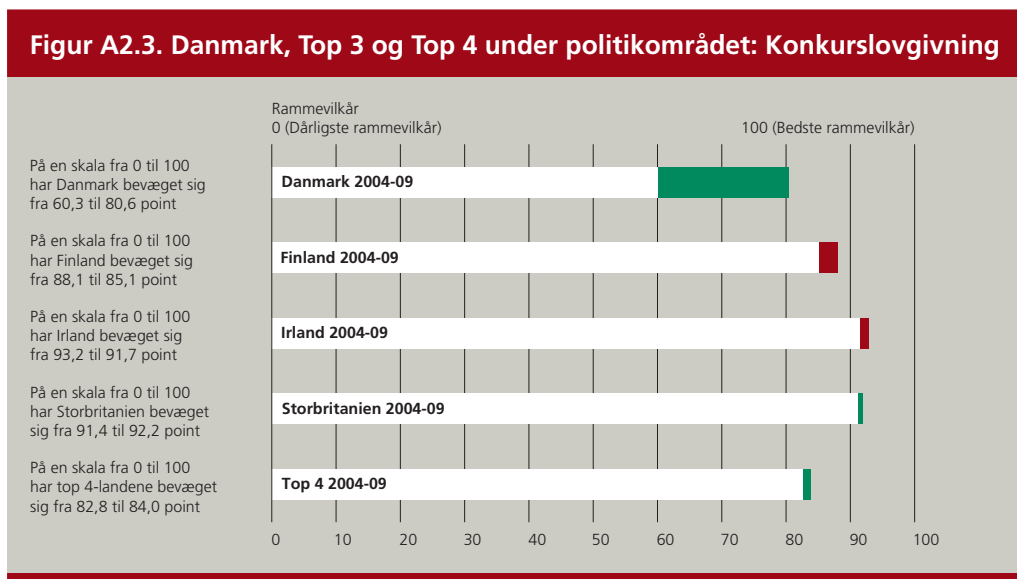
Tilbagebetalingsraten måler tilbagebetalingsraten på konkursramte virksomheder. Indikatoren vurderer kun kreditorernes andel af de værdier, som findes i virksomheden på det tidspunkt, hvor konkursen indtræffer. Indikatoren indeholder dog ikke informationer om, i hvilket omfang kreditoren får tilgodeset sit krav til virksomheden. Kilde: Verdensbanken, Doing Business.

Tidsforbruget ved lukningen af en virksomhed måler tidsforbruget forbundet med lukningen af en konkursramt virksomhed. Tidsforbruget er opgjort i kalenderår, og tager udgangspunkt i, hvor lang tid der går, fra virksomheden har erklæret sig konkurs, til konkursboet er opgjort. Kilde: Verdensbanken, Doing Business.

Genstartsmuligheder måler, hvorvidt iværksættere har mulighed for at fortsætte med at drive virksomhed efter en periode med økonomiske problemer. Det kan både være via en omstrukturering af den eksisterende virksomhed for at undgå konkurs og via gældssanering efter en konkurs. Kilde: OECD, Survey on Bankruptcy.

Verdensbankens data er indsamlet gennem respondenteres besvarelse af spørgsmål vedrørende en fiktiv konkurssag. Metoden er udviklet og løbende forbedret af Verdensbanken i samarbejde med en række internationale eksperter. Verdensbankens datagrundlag vedrørende Danmark er baseret på én besvarelse fra en advokat. De danske domstole har således ikke medvirket som respondenter i undersøgelsen. Undersøgelsens resultat vedrørende den danske konkurslovgivning er derfor behæftet med usikkerhed.

Storbritannien, Irland og Finland er de lande, der har den bedste score på konkursindikatoren. Danmark har oplevet en markant forbedring konkurslovgivningen inden for de sidste fem år, og ligger nu kun fire point efter top 4-landene. Top 4-landene har forbedret sig med et enkelt point mellem 2004 og 2009, jf. figur A2.3.

Danmark er med sin fremgang på lidt over 20 point det land i OECD, der har oplevet den største fremgang. Målt på *omkostninger forbundet ved lukningen af en virksomhed* har man hen over de sidste fem år formået at reducere omkostningerne med ca. 50 procent. Omkostningerne er her opgjort som procent i forhold til værdien af ejendommen. Tilsvarende viser indikatoren *tidsforbruget ved lukningen af en virksomhed*, at hvor det i 2004 gennemsnitligt tog 3,4 år at lukke en virksomhed, kan dette nu gøres på blot 1,1 år i gennemsnit. Derudover er der også en forbedring på *tilbagebetalingsraten*. Det betyder, at der er større sandsynlighed for, at kreditorerne får dækket deres tilgodehavende. Det har ligeledes en positiv indflydelse på kreditorernes risikovillighed overfor nye iværksættere.

Regeringen har ændret konkurslovgivningen både i 2005, hvor det blev lettere for konkursramte iværksættere at få gældssanering, og gennemført lovændringer i 2007 med henblik på at sikre hurtigere behandling af konkursboer. Endvidere er der i slutningen af 2007 etableret en Early Warning ordning i regi af Væksthusene. Ordningen er et tilbud om rådgivning til virksomheder i økonomiske vanskeligheder. Dette kan forklare noget af den danske fremgang.

Politikområdet: Arbejdsmarkedsregulering

Arbejdsmarkedsregulering er centralt for iværksættere, der kommer ind i vækstforløb, hvor de skal ansætte medarbejdere. En arbejdsmarkedslovgivning med høje minimumslønninger samt begrænsninger og omkostninger ved fyring af medarbejdere har konsekvenser for nye og mindre virksomheder, der typisk har et begrænset antal medarbejdere.

Fleksibilitet i forhold til at ansætte og afskedige gør, at virksomhederne har mulighed for at tage større risici. En rigid arbejdsmarkedsregulering kan reducere incitamentet til at blive selvstændig, da det forøger udfordringerne, der er forbundet med at skabe vækst i virksomheden. Jo større afstanden er imellem den gennemsnitlige løn på arbejdsmarkedet og mindstelønnen, desto højere fleksibilitet har iværksættervirksomheden i fastsættelse af medarbejdernes løn. Samtidig medfører en øget fleksibilitet, at iværksættervirksomheden bliver mere omstillingsparat. Det skærper virksomhedens konkurrenceevne på markedet.

Arbejdsmarkedsregulering måles af fire indikatorer, jf. boks. A2.3.

Boks A2.3. Indikatorer under politikområdet: Arbejdsmarkedsregulering

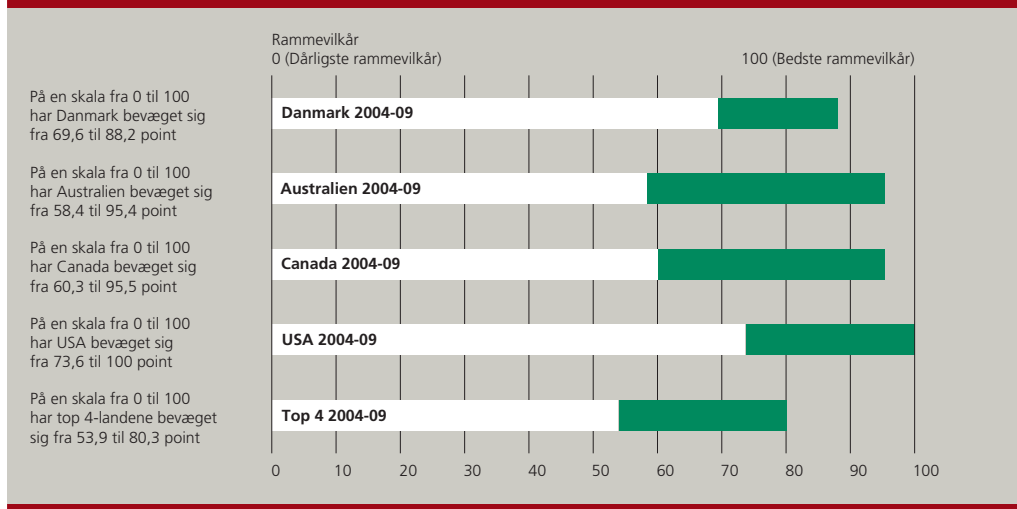
Fleksibilitet ved ansættelse måler, om love eller anden regulering har implikationer for, i hvilken grad det er muligt at ansætte en standardmedarbejder i en standardvirksomhed. Kilde: Verdensbanken, Doing Business.

Fleksibilitet ved afskedigelse måler, om love eller anden regulering har implikationer for, i hvilken grad det er muligt at afskedige en standardmedarbejder i en standardvirksomhed. Kilde: Verdensbanken, Doing Business.

Fleksibilitet ved overarbejde måler, ved hjælp af fem komponenter, hvor rigide reglerne vedrørende overarbejde er. Kilde: Verdensbanken, Doing Business.

Både Danmark og de tre bedste lande har forbedret deres arbejdsmarkedsregulering. Generelt har alle lande oplevet en gennemsnitlig forøgelse på 16,9 point. Landene Østrig, Frankrig, Norge og Sverige er de eneste, der har oplevet forringelser på området målt over de seneste fem år. Den danske fremgang på 18,6 point er ikke særligt langt fra den gennemsnitlige forøgelse. Den danske fremgang skyldes især en forbedring inden for *fleksibilitet ved ansættelse*, hvor Danmark i 2009 ligger på en delt førsteplads med blandt andet USA, Østrig og Japan. Det er også på denne indikator, at de fleste landes markante fremgang på området kan aflæses. Både Danmark og top 4-landene har oplevet en mærkbar fremgang inden for arbejdsmarkedsregulering. Top 4 landenes fremgang på 23,3 point har dog været større end Danmarks på 18,6 point, jf. figur A2.4.

Figur A2.4. Danmark, Top 3 og Top 4 under politikområdet: Arbejdsmarkedsregulering

Det danske arbejdsmarked er i meget lav grad lovreguleret. Det er derimod reguleret af frivillige kollektive aftaler mellem arbejdsmarkedets parter. *Fleksibilitet ved ansættelse* omhandler bl.a. muligheden for at anvende midlertidige kontrakter og minimumslønninger. I Danmark er der ingen begrænsninger for, hvor lange midlertidige kontrakter må være, eller hvor mange gange de må fornyes. Dog er der eksempler på, at domstole har kendt midlertidige kontrakter ugyldige, fordi de er blevet anvendt til at besætte permanente stillinger. Det er i strid med den gældende retspraksis.

Funktionæransættelse er den mest almindelige ansættelsesform. For funktionærer er reglerne for afskedigelse fastsat i funktionærloven. De præcise omkostninger ved at fyre en medarbejder afhænger bl.a. af, hvor længe en funktionær har været ansat. Generelt er der dog ikke store omkostninger forbundet med at afskedige en funktionær.

De fleste danskere har en arbejdsuge på 37 timer og modtager ekstra betaling på 50 eller 100 procent for overarbejde. Der er ingen lov, der begrænser antallet af ugentlige arbejdsdage eller det maksimale timeantal. Dog gælder det, at man skal have 11 timers fri, inden man møder igen, og man må højst arbejde gennemsnitligt 48 timer om ugen set over en tre måneders periode.

Den lave grad af lovmæssig regulering betyder også, at forandringer på området skyldes, at arbejdsmarkedets parter er kommet frem til en aftale, som gør det lettere at afskedige og ansætte medarbejdere.

Politikområdet: Retssystemet

Retssikkerhed er essentiel for en velfungerende markedsøkonomi. Et velfungerende retssystem reducerer de risici, virksomhederne løber hver gang, de indgår en kontrakt med en leverandør eller kunde. Politikområdet *retssystemet* fokuserer på, hvor effektivt retssystemet er i forbindelse med løsningen af et kommercielt kontraktbrud. Det er ikke nok for et effektivt retssystem, at lovene beskytter partneren. Det er ligeledes nødvendigt, at domstolen fungerer effektivt og er i stand til at behandle sagerne hurtigt og uden høje omkostninger for virksomhederne til følge.

Politikområdet *retssystemet* består af tre indikatorer jf. boks A2.4.

Boks A2.4. Indikatorer under politikområdet: Retssystemet

Kontrakthåndhævelse – antal af procedurer måler antallet af procedurer, sagsøger skal igennem, fra sagsøger gør sit krav kendt for domstolen indtil tidspunktet for betaling. Kilde: Verdensbanken, Doing Business.

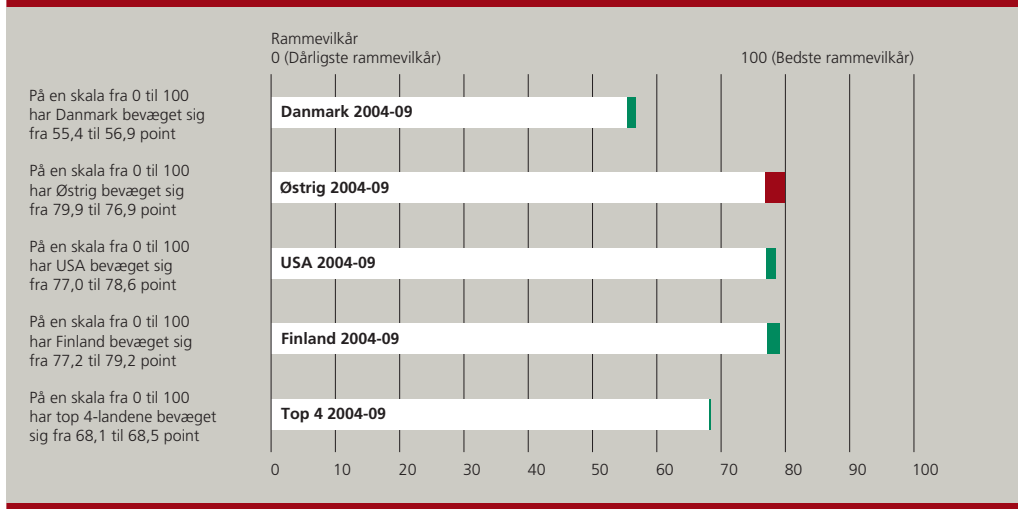
Kontrakthåndhævelse – antal dage måler antallet af dage der går fra sagsøger gør sit krav kendt for domstolen, til sagen er afviklet. Kilde: Verdensbanken, Doing Business.

Kontrakthåndhævelse – omkostninger måler de økonomiske omkostninger, kreditorer må bære for at gøre krav på sit tilgodehavende. Kilde: Verdensbanken, Doing Business.

Danmark er gået en lille smule frem på dette politikområde. Generelt er retssystemet et politikområde, der er meget stabilt. Danmark har veludviklede strukturer for retspraksis, hvilket er en nødvendighed for at opretholde en stabil markedsøkonomi.

Danmark scorer omkring 57 point på politikområdet. Det er noget efter USA, Finland og Østrig, der scorer mellem 78 og 80 point. Det er især på områderne med *kontrakthåndhævelse – omkostninger*, hvor Danmark i gennemsnit er 37,4 point efter de førende lande, samt *kontrakthåndhævelse – antal af procedurer*, hvor Danmark i gennemsnit er 20,6 point efter de førende lande. Gennemsnittet for top 4-landene ligger også noget over Danmark med 68,5 point. Danmark har oplevet en fremgang på 1,4 point mellem 2004 og 2009. Top 4-landenes fremgang på 0,4 point skyldes udelukkende USA's fremgang inden for *kontrakthåndhævelse – antal af procedurer*, jf. figur A2.5.

Figur A2.5. Danmark, Top 3 og Top 4 under politikområdet: Retssystemet

I konstruktionen af de anvendte indikatorer fra Verdensbanken tages der udgangspunkt i en standardiseret case, som gør det muligt at sammenligne landenes retssystemer. Selve undersøgelsen bygger på indsamlet data om retssystemet samt interview med lokale advokater.

Ifølge Verdensbanken tager det 380 dage at få håndhævet en kontrakt i Danmark. Denne indikator måler tiden, det tager fra starten af søgsmålet, og indtil erstatningen er udbetalt. Dette omfatter både de dage, hvor sagen bliver behandlet af retssystemet samt ventetid før og efter.

Målt på antallet af procedurer forbundet med udbetaling af erstatning, er der i det danske retssystem identificeret 34 procedurer. Tilsvarende er dette beregnet fra det tidspunkt, hvor søgsmålet er fremlagt for domstolen frem til det øjeblik, hvor udbetaling af erstatningen finder sted.

Målt på omkostningerne, forbundet med at håndhæve en kontrakt, er både Danmark og Finland gået en smule frem. Dette skyldes, at der er sket en reducere af sagsomkostningerne fra 0,5 til 1 procentpoint for begge lande. Seneste opgørelse fra 2009 viser, at sagsomkostningerne for danske virksomheder udgjorde 23,3 procent, hvorimod at sagsomkostninger for virksomheder i Finland kun udgjorde 10,4 procent.

Politikområdet: Konkurrencelovgivning

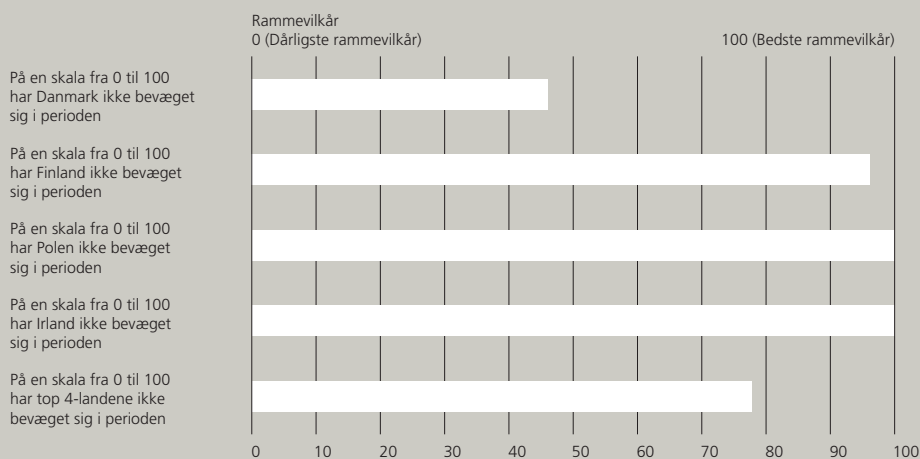
Fjernelse af adgangsbarrierer ved liberalisering, deregulering eller mindskelse af offentlige aktiviteter skaber nye forretningsmuligheder for både eksisterende og nye virksomheder. Et velfungerende marked er afhængigt af, at der er en høj konkurrence til stede på markedet. Det er ikke hensigtsmæssigt for iværksættere, hvis en gældende lovgivning er med til at hindre nye virksomheders adgang til visse sektorer. Eller at nye private virksomheder ikke har mulighed for at konkurrere på lige vilkår med offentlige virksomheder.

Indikatoren under politikområdet *konkurrencelovgivning* kan ses nedenfor i boks A2.5.

Boks A2.5. Indikatorer under politikområdet: Konkurrencelovgivning

Konkurrencebarrierer måler, ved hjælp af to indeks, hvorvidt lovgivningen sætter grænser for antallet af konkurrerende aktører på udvalgte produkt- og servicemarkeder, samt omfanget af undtagelser fra konkurrencelovgivningen for offentlige virksomheder. Kilde: OECD.

Figur A2.6. Danmark, Top 3 og Top 4 under politikområdet: Konkurrencelovgivning

Anm.: Der foreligger kun data for ét år på politikområdet, hvorfor figuren ikke er opdateret over tid. Politikområdet er derfor ikke medtaget i den samlede opgørelse af rammebetingelserne.

Indikatoren *konkurrencebarrierer* måler konkurrenceforholdet på det nationale marked. Indikatoren identificerer, hvorvidt der eksisterer begrænsninger for, hvor mange virksomheder, der må operere i en række udvalgte brancher. Der fokuseres særligt på, hvorvidt brancherne er beskyttet af staten. Enten for at beskytte de private virksomheder, der allerede er på markedet, eller for at beskytte statsejede virksomheder. Der tages forbehold for indikatorens aktualitet, da den anvender data fra 2003 og derfor ikke inkluderer en lange række liberaliseringer, som regeringen har gennemført i perioden fra 2003 frem til idag. Fx liberaliseringer på telemarkedet, som medførte opstart af mange perspektivrige danske virksomheder.

Grundet indikatorens mangel på aktuelle data, er politikområdet ikke medtaget i den samlede sammenvejning af rammebetingelserne.

Politikområdet: Social- og sundhedsforsikring

Det sociale sikkerhedsnet har betydning for motivationen for at starte egen virksomhed. Det er ikke entydigt muligt at afgøre, hvordan det påvirker iværksætteraktiviteten. For eksempel vil en lav arbejdsløshedsunderstøttelse kunne bevirke, at flere forsøgte at starte egen virksomhed frem for at være ledig. Det er det, der kan benævnes ”nødvendighedsiværksættere”. GEM’s internationale sammenligninger af ”nødvendighedsiværksætteri” peger på, at det er næsten ikke-eksisterende i Danmark (Shøtt, Thomas, 2009). Det skyldes givetvis Danmarks fintmaskede sociale system. Omvendt kan en høj arbejdsløshedsunderstøttelse også bevirke, at lønmodtagere vil være mere villige til at tage chance med egen virksomhed, da der eksisterer en sikkerhed for en minimumsindtægt, såfremt iværksætterprojektet skulle mislykkes. Et fintmasket sikkerhedsnet reducerer således mulighedsdrevne iværksætteres risiko.

Adgangen til offentlig sygeforsikring har ligeledes ikke entydigt positive eller negative konsekvenser for iværksætter motivationen. Når det gælder motivationen for at starte op, kan en attraktiv privat sygeforsikring være et godt argument for at blive i en virksomhed frem for at starte selv, hvis den offentlige sygeforsikring ikke er tilstrækkeligt dækkende, eller hvis omkostningerne forbundet ved at tegne en tilsvarende privat forsikring er meget store. Den amerikanske tænketank, The Kauffman Foundation peger på, at den manglende offentlige sundhedsforsikring i USA er en af de væsentligste problemstillinger for iværksætteri i USA.

De økonomiske konsekvenser for iværksætteren, ved ansættelse af medarbejdere, består i, at iværksættervirksomhederne kan være nødsaget til at tilbyde de samme sygeforsikringsgoder som de etablerede virksom-

heder, hvis de skal kunne følge med i konkurrencen om de dygtigste medarbejdere. Med færre medarbejdere vil iværksættere næppe kunne opnå en pris, der svarer til en etableret virksomhed. Det er derfor en fordel for iværksættervirksomhederne, hvis medarbejderne er dækket af en offentlig sygeforsikring. Dermed er samfundet med til at dække de direkte udgifter for iværksættervirksomheden (OECD, 2008b).

Indikatorerne under politikområdet *social- og sundhedsforsikring* kan ses nedenfor i boks A2.6.

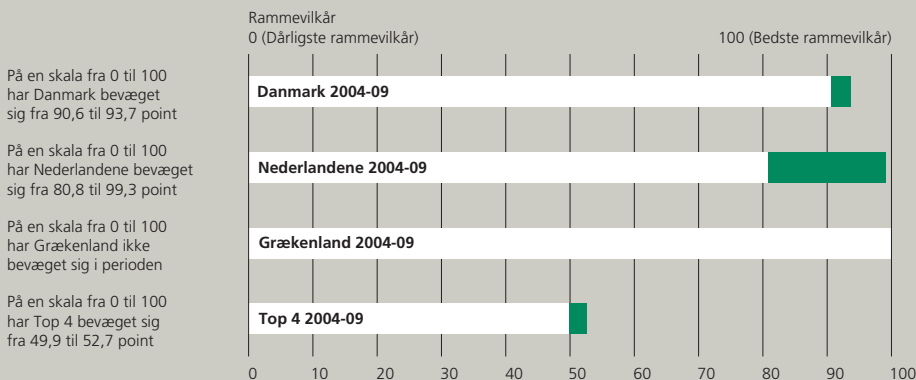
Boks A2.6. Indikatorer under politikområdet: Social- og sundhedsforsikring

Offentligt forbrug på arbejdsløshedsunderstøttelse måler de offentlige udgifter i forbindelse med arbejdsløshedsprogrammer. Dette inkluderer understøttelse til både delvis og fuldt betalt understøttelse samt andre offentlige programmer. Indikatoren er opgjort pr. arbejdsløs person. Kilde: OECD.

Offentlig sygeforsikringsdækning af befolkningen måler hvor stor en andel af befolkningen, den offentlige sygeforsikring dækker. Indikatoren måler dog ikke, hvor stor en del af sundhedstilbuddene, der er dækket af forsikringen. Der fokuseres derfor kun på, hvor stor en andel af befolkningen, der er dækket. Kilde: OECD Health Data 2009.

Danmark ligger nummer tre inden for området, efter Grækenland og Nederlandene. Både Danmark og top 4-landene har oplevet en fremgang på politikområdet. Danmarks fremgang var dog en lille smule større end top 4-landenes. Danmark gik frem med ca. 3,1 og top 4-landene med ca. 2,8 point. Fremgangen hos top 4-landene skyldes primært at andelen af offentlig sygeforsikringsdækning af befolkningen i USA er øget. USA er dog også det eneste land af Top 4 landene der ikke har en offentlig sygeforsikring, der dækker hele befolkningen, jf. figur A2.7.

Figur A2.7. Danmark, Top 3 og Top 4 under politikområdet: Social- og sundhedsforsikring

Anm.: Politikområdet er ikke taget med i den samlede opgørelse af rammebetingelserne.

Indikatoren *offentligt forbrug på arbejdsløshedsunderstøttelse* viser, hvor meget de offentlige institutioner forbruger på arbejdsløshedsunderstøttelse, administrative omkostninger og andre offentlige udgifter forbundet med arbejdsløshedsunderstøttelse. Grundet det danske flexsecurity system er dette en indikator, hvor Danmark placerer sig højt. Nederlandene har dog eksempelvis flere udgifter pr. arbejdsløs i den seneste opgørelse fra 2007. I 2006 rangerede Danmark derimod foran Nederlandene. Men hvor Danmark har mindsket udgifterne i 2007, har Nederlandene tilsvarende forøget deres.

Offentlig sygeforsikringsdækning af befolkningen er også medregnet under politikområdet. De fleste af de europæiske lande har en lang tradition for stor offentlig sundhedssektor, der dækker hele eller store dele af befolkningen. Derfor ses der også en forskel mellem de europæiske lande og resten af OECD-landene i denne indikator.

Politikområdet: Indkomstskat

En høj indkomstskat vil alt andet lige påvirke den potentielle vækst i samfundet. Det er primært differencen imellem indkomstskatten og virksomhedsbeskatningen, der er det afgørende incitament for opstarten af virksomheder. Hvis virksomhedsskatten er lavere end indkomstskatten, vil det medføre, at iværksætterne har et større incitament til at lade pengene blive i virksomheden og derved styrke virksomhedens vækstmuligheder.

Enkelte lande har udarbejdet skatterabatter eller lavere skatteniveauer for iværksættere eller mindre virksomheder. Det betyder, at det økonomiske incitament for at starte egen virksomhed stiger på samme måde, som en omstrukturering af indkomstbeskatningen ville ændre på motivationen til at blive iværksætter.

Indikatoren under politikområdet *indkomstskat* kan ses nedenfor i boks A2.7.

Boks A2.7. Indikatorer under politikområdet: Indkomstskat

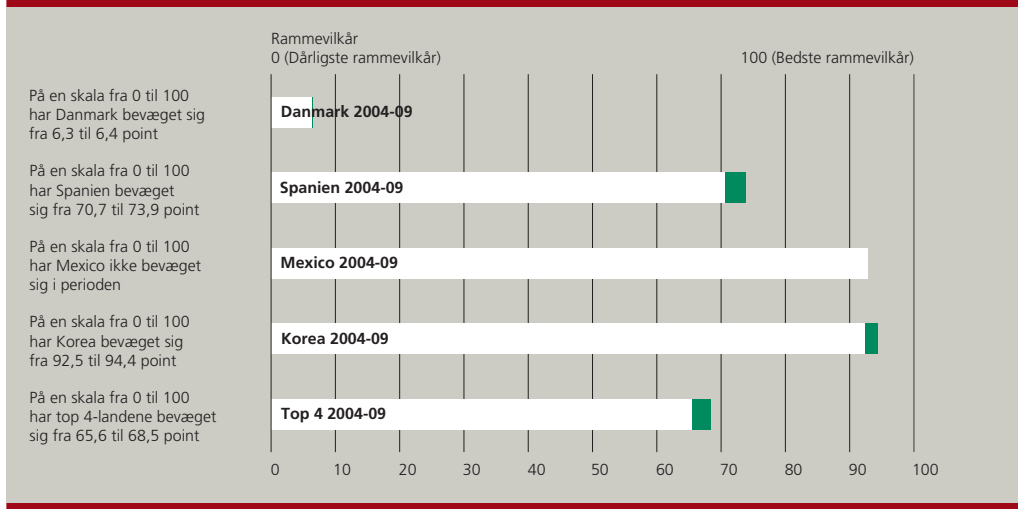
Højeste marginale indkomstskat plus arbejdsmarkedsbidrag måler den højeste marginale skatterate for en højtlønnet enlig person uden børn i procent af bruttolønnen. Kilde: OECD.

Gennemsnitlig indkomstskat plus arbejdsmarkedsbidrag måler den gennemsnitlige skatterate for en enlig person uden børn i procent af bruttolønnen. Kilde: OECD.

Indkomstskatten er som bekendt høj i Danmark. Det er derfor ikke overraskende, at Danmark ligger væsentligt efter de højest rangerende lande på dette politikområde. Danmark har sænket indkomstskatten en anelse de seneste år, hvilket har medført en fremgang fra 6,3 point til 6,4 point. Der er dog fortsat langt op til fx Korea, som ligger nummer ét inden for politikområdet med en score på 94,4 point på det normaliserede indeks. Det er naturligt, at indkomstbeskatningen er større i et samfund med en stor velfærdstat som den danske. Derfor ligger Danmark placeret sidst, når niveauet for indkomstbeskatningen opgøres blandt OECD-landene.

Situationen er den samme, når man sammenligner Danmark og top 4-landene. Top 4-landene har oplevet en fremgang på ca. 3 point. Det er primært inden for *højeste marginale indkomstskat plus arbejdsmarkedsbidrag*, at top 4-landene har oplevet en fremgang, jf. figur A2.8.

Figur A2.8. Danmark, Top 3 og Top 4 under politikområdet: Indkomstskat

Større reduktioner af indkomstskatten er omkostningstunge, og det er ikke muligt at reducere skatten til de tre bedste lande på politikområdet, uden at det får konsekvenser for de sociale ordninger, som den danske velfærdsmodel er bygget op omkring. Bl.a. derfor har en række lande – fx England, Korea og Holland – målrettet skatteincitamenterne mod iværksættere gennem gunstige beskatninger af aktieoptioner, investeringer i nye virksomheder m.v.

Politikområdet: Formue- og arveskat

Formuebeskatning reducerer mængden af mulig investeringskapital til nye virksomheder og reducerer incitamentet til at skabe sig en formue via iværksætteraktiviteter. Høj beskatning af gaver og arv afskrækker ikke iværksætteraktiviteter i sig selv. Men på linje med formuebeskatningen reducerer den investeringskapitalen. Derudover påvirker høje arveafgifter muligheden for overdragelse af virksomheder mellem generationer (OECD, 2008b).

Indikatorerne under politikområdet *formue og arveskat* kan ses nedenfor i boks A2.8.

Boks A2.8. Indikatorer under politikområdet: Formue- og arveskat

Indtægter fra arveskat måler den samlede årlige indtægt fra arveskat som gennemsnit over en tre-årig periode i forhold til BNP. Kilde: Revenue Statistics 1965-2007 – 2008 Edition, OECD.

Indtægter fra formueskat måler den samlede årlige indtægt fra formueskat som gennemsnit over en treårig periode i forhold til BNP. Kilde: Revenue Statistics 1965-2007 – 2008 Edition, OECD.

Danmark ligger sammen med en lang række andre lande i toppen på målingen af *formue og arveskat*, da begge dele er afskaffet i Danmark. Top 4-landene har oplevet en lille fremgang inden for dette område. Det skyldes primært, at de er gået mere frem under *indtægter fra formueskat*, end de er gået tilbage under *indtægter fra arveskat*. Det er især Canada, der står for den bevægelse blandt top 4-landene. Canada har nået det samme niveau som resten af top 4 inden for formuebeskatning, jf. figur A2.9.

Figur A2.9. Danmark, Top 3 og Top 4 under politikområdet: Formue- og arveskat

Anm.: Politikområdet er ikke medtaget i den samlede opgørelse af rammebetingelserne.

Danmark har længe tilhørt den absolutte top på politikområdet for *formue- og arveskat*. Det skyldes, at Danmark i en årrække har haft afskaffet formuebeskatning. Formuebeskatningen er dog også tilsvarende blevet afskaffet i mange af de andre OECD-lande. Således er det kun 5 ud af 30 lande i OECD, som har opretholdt en beskatning på området. Samme udvikling ses, når det kommer til arvebeskatning. Danmark er dog her ikke længere blandt de lavest beskattende lande. De forskellige landes placering er inden for arvebeskatning ændret marginalt. Derfor er der heller ikke de store udsving at registrere inden for dette politikområde. Danmark og de bedste tre OECD-lande har da heller ikke bevæget sig på opgørelsen af *formue- og arveskat*.

Med mange lande uden formue- og arveskat og med få lande med denne form for beskatning giver resultatet af normaliseringen store udsving. Derfor er politikområdet ikke medtaget i den samlede måling af rammebetingelserne. Kvaliteten af de enkelte indikatorer vurderes dog til at være tilstrækkelig.

Politikområdet: Selskabs- og kapitalsskat

Medens selskabsskatten ikke spiller den store rolle for nye og mindre virksomheder, der som udgangspunkt har en begrænset omsætning, har den stor effekt på overskuddet i de virksomheder, der formår at udvikle sig til vækstvirksomheder. Endvidere vil den øgede globalisering få central betydning for nye vækstvirksomheders beslutning om geografisk placering. For en iværksætter, som opererer på det globale marked, har det ikke den store betydning, hvor kontorbygningerne er placeret geografisk. Her spiller selskabsbeskatningen en væsentlig rolle.

Tilsvarende har en høj beskatning af kapitalgevinster, aktieoptioner og udbytte, betydning for private investorers incitament til at stille deres kapital til rådighed for virksomhederne, herunder iværksættervirksomhederne. Derudover kan en hård beskatning af aktieoptioner have en negativ effekt på vækstiværksætteres muligheder for at tiltrække den bedst kvalificerede arbejdskraft.

Indikatorerne under politikområdet *selskabs- og kapitalsskat* kan ses nedenfor i boks A2.9.

Boks A2.9. Indikatorer under politikområdet: Selskabs- og kapitalsskat

SME skatteraten måler selskabsskatten for små og mellemstore virksomheder.

Kilde: OECD, Tax Statistics.

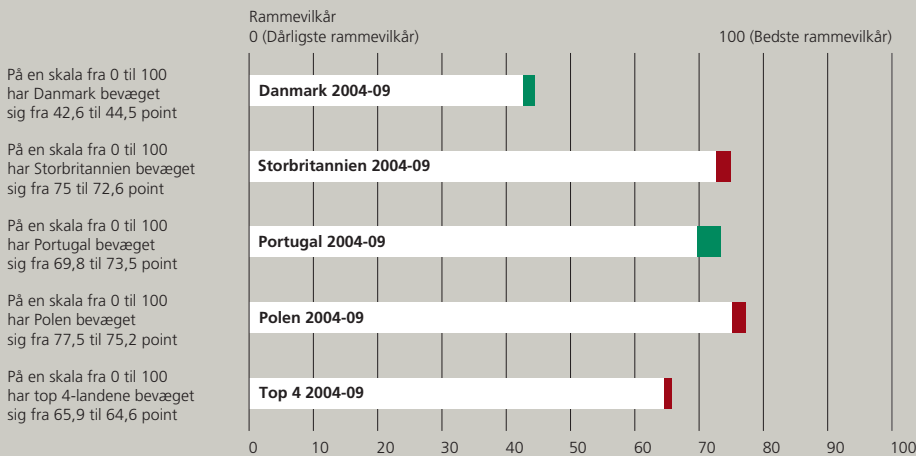
Indtægter fra selskabsskat måler de samlede årlige indtægter (som gennemsnittet over en 3-årig periode) fra selskabsskat i procent af BNP. Kilde: OECD, Revenue Statistics.

Beskatning af udbytte måler den marginale topskat på kapitaludbytte. Kilde: OECD, Tax Statistics.

Beskatning af aktieoptioner måler den gennemsnitlige beskatning for købt og nynoterede aktier. Kilde: OECD, Taxation of Employee Stock Options, Vol. 11.

I Danmark har virksomheds- og kapitalsskatterne i hele perioden været væsentligt højere end i de tre bedste lande, der i år er Polen, Portugal og Storbritannien. Danmark har oplevet en lille fremgang inden for området på 1,9 point. Tilsvarende har Top 4-Landene oplevet en tilbagegang på 1,3 point. Det er primært under *SME skatteraten*, de største udsving sker. Blandt top 4-landene er det især USA, der påvirker udviklingen negativt med en reduktion på 19,7 point. Generelt ligger de fleste af top 4-landene stabilt. Den negative udvikling skyldes USA, som har haft en samlet tilbagegang på ca. 6,1 point, jf. figur A2.10.

Figur A2.10. Danmark, Top 3 og Top 4 under politikområdet: Selskabs- og kapitalsskat

Danmark har gennemgået en forbedring af rammevilkårene for beskattningen af små og mellemstore virksomheder. Danmark er således gået frem med 18,9 point, inden for indikatoren *SME skatteraten*, i forhold til første opgørelse i Iværksætterindekset fra 2004. Tilsvarende har Storbritannien inden for samme indikator oplevet en lille tilbagegang på 3,8 point. Billedet er det samme for Portugal, der, trods en fremgang på hele politikområdet, går tilbage på *SME skatteraten*. Det bliver dog modsvaret af en forbedring på 36 point inden for *beskatning af udbytte*.

Polen, som stadig klarer sig bedst inden for politikområdet, har oplevet en tilbagegang på 2,3 point. Polens tilbagegang skyldes især en forringelse af rammerne omkring *beskatning af udbytte* samt *indtægter fra selskabsskat*. Inden for sidstnævnte indikator er Danmark gået 7,8 point tilbage. En tilsvarende udvikling ses for Danmark i forbindelse med opgørelsen af *beskatning af udbytte*, *beskatning af personlig kapitalgevinster* og *beskatning af aktieoptioner*. Her har Danmark ligeledes tabt terræn. Dog skyldes de udsving, der ses i figur A2.10, at selv små udsving i indikatorerne har relativt store konsekvenser for landenes placeringer inden for politikområdet.

Politikområdet: Patentstandarder og lovgivning

Effektiv sikring af intellektuelle ejendomsrettigheder er centrale for iværksættere, der starter med et innovativt produkt, som iværksætteren har opfundet eller erhvervet. Intellektuel ejendomsret er princippet om, at skaberen af en idé har ret til en vis kontrol over alle de fysiske for-

mer, hvorved vedkommendes idé er realiseret. Det antages, at jo højere beskyttelse af den private ejendomsret, herunder finansielle aktiviteter samt beskyttelse af intellektuel ejendomsret, der forefindes i et samfund, desto større incitament vil der være for innovation.

Den forøgede globalisering har den følgevirkning, at der tillægges stadig større fokus på en vedvarende innovation og forandring. Derfor er det nødvendigt, at de rette juridiske rammer er til stede for at reducere de risici, som iværksætteren løber.

Indikatorerne under politikområdet *patentstandarder og lovgivning* kan ses nedenfor i boks A2.10.

Boks A2.10 Indikatorer under politikområdet: Patentstandarder og lovgivning

IPR måler et gennemsnit af to indeks. Det første vurderer ejendomsrettigheder, herunder finansielle aktiver. Det andet indeks vurderer beskyttelsen af intellektuel ejendomsret. Kilde: World Economic Forum.

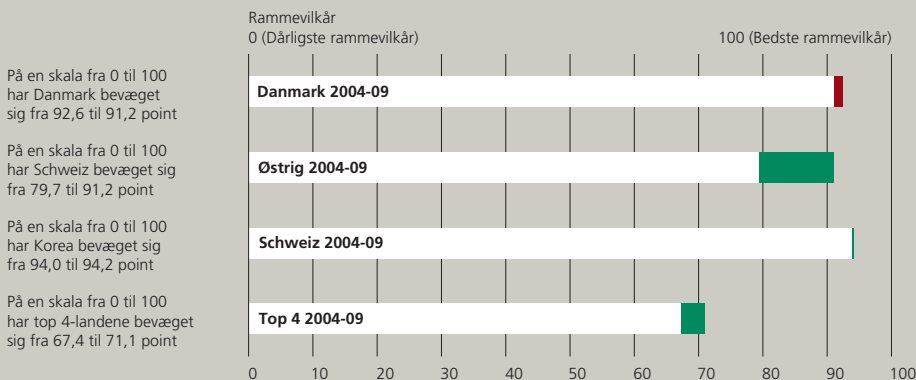
Ejendomsrettighedsbeskyttelse måler, i hvilken grad ejendomsrettighederne er juridisk beskyttet. Dette inkluderer beskyttelsen af finansielle rettigheder, som patenter og tilsvarende. Kilde: World Economic Forum.

På trods af en tilbagegang på 1,4 point siden 2004, deler Danmark stadig andenpladsen sammen med Østrig. Østrigs kraftige fremgang siden 2004 skyldes primært implementeringen af et EU IPR direktiv i Østrig i 2004-2005 samt en marginal fremgang på af beskyttelsen af ejendomsrettighederne.

Der tages dog forbehold for, at begge indikatorer inden for dette politikområde er baseret på en kvantitativ ekspertundersøgelse gennemført af World Economic Forum. Derfor må der forventes at være variationer i resultatet, uden at der er fortaget egentlige lovændringer.

Top 4-landene har oplevet en fremgang på ca. 3,8 point. Top 4-landenes fremgang skyldes primært, at Irland har oplevet en fremgang inden for *IPR* området, hvor Danmark har oplevet en tilbagegang på 2,8 point. Samtidig har Canada haft fremgang inden for *ejendomsrettighedsbeskyttelse*, hvor Danmark ikke har oplevet nogen udvikling, jf. figur A2.11.

Figur A2.11. Danmark, Top 3 og Top 4 under politikområdet: Patentstandarter og -lovgivning

Rammebetingelser: Markedsforhold

Markedsforhold måler iværksætternes adgang til markedet bredt forstået, herunder kvaliteten af efterspørgslen af både privat og offentlig karakter. *Markedsforhold* omfatter de fire politikområder *adgang til udenlandske markeder*, *grad af offentlig involvering*, *privat efterspørgsel* og *offentlig efterspørgsel*.

Politikområdet: Adgang til udenlandske markeder

Fjernelsen af handelsbarrierer og den øgede økonomiske samhandel har gjort det muligt for alle typer virksomheder – inklusiv iværksættere – at udnytte globale markedsmuligheder. Hvis man skal have mange succesfulde iværksættere, skal det være let for nye virksomheder at importere og eksportere varer. Det betyder bl.a., at der ikke bør være for mange administrative byrder forbundet med import og eksport, og at let og billig handel understøttes af ordninger, der rådgiver virksomheder om internationalisering samt om muligheden på udenlandske markeder.

Politikområdet måles ved hjælp af to indikatorer, der fokuserer på henholdsvis de import- og eksportbyrder, virksomhederne må bære for at kunne indgå i samhandlen på udenlandske markeder.

Boks A2.11. Indikatorer for politikområdet: Adgang til udenlandske markeder

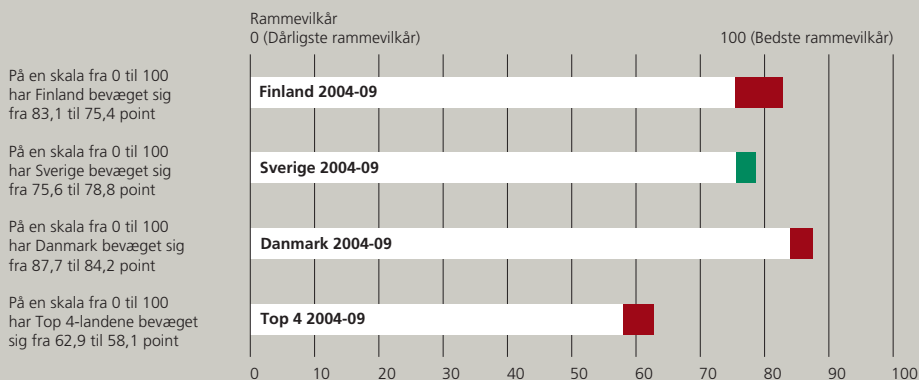
Importbyrder måler, hvor svært det er at importere en vare. Indikatoren er beregnet som gennemsnittet af (1) hvor mange dage det tager at importere nye varer, (2) hvor meget det koster pr. container, og (3) antallet af dokumenter og tilladelser, der kræves. Kilde: Verdensbanken, Doing Business.

Eksportbyrder måler, hvor svært det er at eksportere en vare. Indikatoren er beregnet som ovenstående (tid, pris og antal dokumenter).

Kilde: Verdensbanken, Doing Business.

Danmark klarer sig pt. bedst inden for politikområdet med en samlet score på 84,2 point. På trods af at Danmark har oplevet en markant forringelse af indikatoren *eksportbyrder*. Danmarks tilbagegang på 3,5 point er dog mindre en Top 4-landenes fald på 4,8 point i samme periode, jf. figur A2.12.

Figur A2.12. Danmark, Top 3 og Top 4 under politikområdet: Adgang til udenlandske markeder

Der har for perioden fra 2004 til 2009 været en generel negativ udvikling i adgangen til de udenlandske markeder. Det gør sig gældende for de tre lande, der scorer højest på den normaliserede skala for politikområdet, men er ligeledes tilfældet for top 4-landene, der alle har oplevet en negativ udvikling under indikatoren *eksportbyrder*. Den negative udvikling skyldes, at der har været en generel stigning i omkostningerne på containerfragt.

Finland er som det eneste land gået tilbage på begge indikatorer. Finland er gået tilbage med 7 point på politikområdet og er nu ringere rangeret end Sverige. På trods af tilbagegangen rangerer Finland dog stadig i toppen blandt OECD-landene på politikområdet. Sverige har oplevet en væsentlig fremgang på politikområdet. Det skyldes en signifikant forbedring af muligheden for at importere varer. Sverige har over perioden forbedret importindikatoren med 19 point og ligger nu placeret som det næstbedste land inden for politikområdet med en samlet score på 78,8 point.

Politikområdet: Grad af offentlig involvering

Fri konkurrence giver i de fleste tilfælde bedre muligheder for at starte og vokse med en virksomhed. Det skyldes, at offentlig indblanding på markedet kan gøre det vanskeligere for nye virksomheder at konkurrere, fx hvis der er priskontrol, eller hvis offentligt ejede selskaber ikke konkurrerer på markedsvilkår. Offentlig indgriben kan selvfølgelig være til gavn for nogle virksomheder, men det kan samtidig være på bekostning af andre.

Der indgår fire indikatorer for politikområder, der tilsammen måler i hvilken grad det offentlige er involveret i markedsmekanismene. Indikatorerne angiver således iværksætteres spillerum for at drive virksomhed.

Boks A2.12. Indikatorer for politikområdet: Grad af offentlig involvering

Offentlige virksomheder og investeringer måler i hvilken grad landene benytter private snarere end offentlige selskaber til at producere varer og tjenesteydelser. Kilde: Economic Freedom of the World, 2008 Annual Report.

Ejerskab af banker måler hvorvidt landets banker er privatejede. Kilde: Economic Freedom of the World, 2008 Annual Report.

Priskontroller måler i hvilken grad priserne fastsættes frit på markedet. Fri dannelse uden indgriben fra staten eller karteller gør det muligt for nye virksomheder at konkurrere på prisen. Kilde: Economic Freedom of the World, 2008 Annual Report.

Licensrestriktioner måler tilgængeligheden for en virksomhed i forbindelse med etablering på et nyt marked. Jo nemmere det er at tilegne sig en licens fra staten, desto nemmere vil det være for iværksætteren at drive virksomhed.

Danmark og de tre bedste lande ligger alle over 89 point og rangerer væsentligt højere end Top 4-landene, der gennemsnitlig ligger på 78,1 point, jf. figur A2.13.

Figur A2.13. Danmark, Top 3 og Top 4 under politikområdet: Grad af offentlig involvering

Danmark og politikområdets tre bedste lande har de bedst mulige rammevilkår i henhold til *offentlige virksomheder og investering* samt *ejerskab af banker*. Det er en placering, som landene (med undtagelse af Finland) har haft siden periodens start. Indikatorerne har derfor ikke haft indflydelse på den samlede placering inden for politikområdet. Finlands topplacering skyldes en bemærkelsesværdig forbedring på førstnævnte indikator. Danmark og de tre bedste lande på politikområdet anvender i høj grad private selskaber til produktion af varer og tjenester, ligesom landene har en privatiseret banksektor. Årsagen til Top 4-landenes lave placering skyldes lavere score på *offentlige virksomheder og investering* samt *priskontrol*.

På indikatoren for *priskontrol* er Danmark steget fra 50 point, til 62,5 point. Fremgangen skyldes primært, at de andre OECD lande har oplevet en tilbagegang. Hvad angår *licensrestriktioner*, så tegner der sig et billede af en svag forbedring blandt landene, dog med undtagelse af Finland, som har oplevet en forringelse.

Politikområdet: Privat efterspørgsel

Nye virksomheders succes afhænger af, at de kan få solgt deres varer og tjenesteydelser. Deres muligheder for at få succes på et marked er således givet af efterspørgslen. Den private efterspørgsel består af virksomheders og forbrugeres købekraft og villighed til at købe iværksætternes produkter. Nye virksomheder kan forsøge at konkurrere med de eksisterende på en række parametre, fx pris, kvalitet og CSR. Disse parametre har alle betydning for, at den pågældende vare differentierer sig fra eksisterende udbud af varer på markedet.

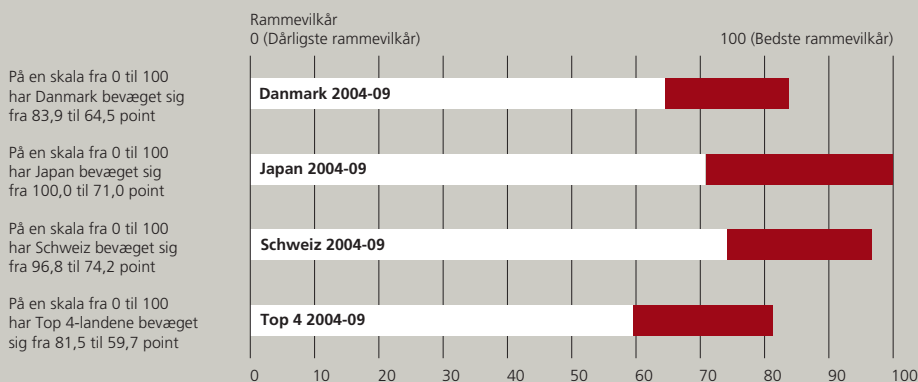
Når virksomhederne konkurrerer på prisen af en vare, er der forskellige måder at opnå fordele i forhold til konkurrenterne på. Ofte vil det være vanskeligt for nye virksomheder at gøre sig gældende på markeder, hvor prisen er den vigtigste parameter. Disse markeder karakteriseres ofte som usofistikerede. Konkurrerer virksomhederne derimod på kvaliteten, vil der være tale om et mere sofistikeret marked. Et marked hvor virksomhederne konkurrerer på kvaliteten frem for prisen vil typisk forventes at være mere dynamisk. Forbrugerne vil samtidig opleve en større produktinnovation. Det vil typisk være lettere for nye virksomheder at konkurrere på et sofistikeret marked. Faktisk argumenterer den amerikanske økonom Amar Bhide for, at en af årsagerne til USA's store succes som iværksætteland er, at amerikanske forbrugere og virksomheder er meget parate til at købe innovative produkter. Derfor medtages *købernes sofistikation* i vurderingen af den private efterspørgsel.

Boks A2.13. Indikatorer for politikområdet: Privat efterspørgsel

Købernes sofistikation er et udtryk for, hvor kompliceret forbrugernes adfærd er. En høj score gives, når køb foretages på baggrund af en sofistikeret analyse af en vares ydeevne eller præstation frem for prisen alene. Kilde: World Economic Forum, *Executive Opinion Survey*.

Danmark ligger på en tredjeplads på indikatoren på trods af at Danmark er gået næsten 20 point tilbage på indikatoren. Mange andre lande, herunder Top 4-landene, har dog oplevet endnu større fald, jf. figur A2.14.

Figur A2.14. Danmark, Top 3 og Top 4 under politikområdet: Privat efterspørgsel

Anm. Politikområdet er ikke medtaget i den samlede opgørelse af rammebetingelserne.

Alle lande går tilbage på dette politikområde. Det kan tilskrives den finansielle krise, der har medført faldende formuer og stigende usikkerhed for mange forbrugere. Det kan have medvirket til, at mange forbrugere vil gå efter pris frem for kvalitet, når der skal handles.

Når faldet ser så dramatisk ud, skyldes det i høj grad den metodiske fremgangsmåde for normaliseringen. Indikatoren opgøres på en skala fra 1 til 7 point. Ved en normalisering af datagrundlaget fra 0 til 100, vil et lille fald i indikatoren resultere i et forholdsmæssigt stort fald på den normaliserede skala. Desuden skal udsagn for indikatoren tolkes med et vist forbehold, da data er baseret på en spørgeskemaundersøgelse, der søger at afdække forbrugeradfærd. Der kan således forekomme store udsving fra år til år, hvilket har betydning for kontinuiteten i iværksæt-

terindeksets datagrundlag. Grundet indikatorens kvalitet og fordi der kun foreligger én indikator for politikområdet, indgår den ikke i den samlede beregning af rammebetingelserne.

Politikområdet: Offentlig efterspørgsel

Den offentlige sektor er af en betydelig størrelse i mange OECD-lande og dermed også en vigtig faktor for den samlede efterspørgsel. Når det offentlige skal købe ind skal der tages hensyn til prisen, men samtidigt skal det sikres, at korruption ikke opstår. Den danske offentlige sektor køber i højere og højere grad ind via udbud og SKI-aftalerne. Det kan være vanskeligt for nye og mindre virksomheder, at gøre sig gældende inden for disse aftaler.

Der findes ikke nogen god indikator til at sammenligne de offentlige indkøb på tværs af OECD-landene.

Rammebetingelser: Adgang til finansiering

Det kræver kapital at starte en ny virksomhed. Kapitalen kan bl.a. fremskaffes via egen opsparing, banklån eller investering af risikovillig kapital i virksomheden. Derfor er den overordnede rammebetingelse *Adgang til finansiering* medtaget i indekset. I politikområderne under denne rammebetingelse vurderes adgangen til *lånekapital*, *venturekapital*, *aktiemarkeder*, *business angels* og *andre former for kapital*.

Politikområdet: Lånekapital

Udbuddet af lånekapital er vigtigt for iværksætteres muligheder for at starte og investere i deres egen virksomhed. Uden et stort og effektivt lånemarked til at bakke op om nye ideer og virksomheder, vil mange iværksættere stå over for store finansielle barrierer i deres bestræbelser på at starte egen virksomhed.

Staten kan forbedre de hjemlige finansielle markeder via initiativer, der forbedrer adgangen til lånekapital. Specielt for iværksættere kan staten udstede bankgarantier, så banker og pengeinstitutter bliver mere motiverede for at yde lån til iværksættere. Danmark har i længere tid stillet ”kom-i-gang-lån” og vækstkautioner til rådighed for danske iværksættere.

Der eksisterer en række indikatorer, der måler størrelsen og effektiviteten af allerede eksisterende lånekapitalmarkeder, jf. boks A2.14.

Boks A2.14. Indikatorer under politikområdet: Lånekapital

Privat kredit måler kredit til den private sektor fra finansielle institutioner, der tager imod indlån som pct. af BNP. Kilde: Verdensbanken, *World Development Indicators*.

Rentespredning måler udlånsrenten minus indlånsrenten baseret på gennemsnitlige årlige rater for hvert land. Kilde: International Monetary Fund, *International Financial Statistics*.

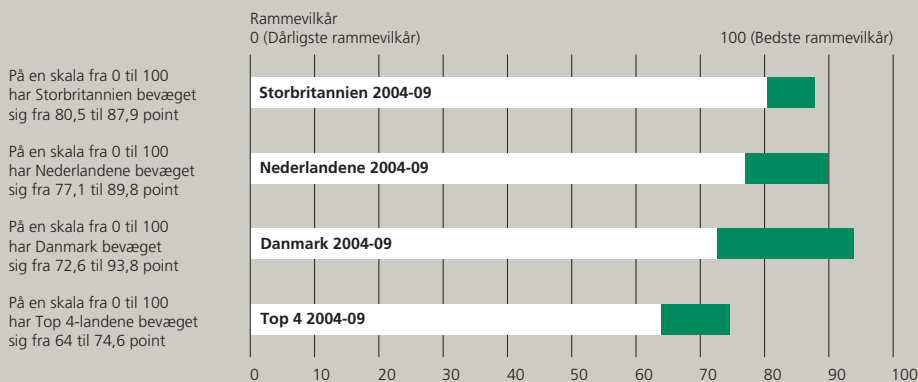
Legal Rights Index måler, i hvilken grad love om sikkerhed for lån samt konkurs er gunstige for adgangen til at låne penge. Kilde: Verdensbanken, *Doing Business*.

Adgang til lån måler, hvor let/vanskeligt det er at få et banklån alene på baggrund af en god forretningsplan og uden at stille sikkerhed. Kilde: World Economic Forum (WEF), *Global Competitiveness Report*.

Country Credit Rating måler risikoen forbundet med at låne penge til en række lande. Målingen er baseret på en undersøgelse af individuelle investorer vurdering af hvert lands troværdighed foretaget af The Institutional Investor Magazine. Kilde: IMD, *World Competitiveness Yearbook*.

På dette politikområde ligger Danmark på en førsteplads. I perioden fra 2004 til 2009 er Danmark gået godt 21 point frem. Fremgangen skyldes en forbedring af alle indikatorer, jf. figur A2.15.

Figur A2.15. Danmark, Top 3 og Top 4 under politikområdet: Lånekapital

Hovedparten af ændringen i Danmarks placering skyldes en mindsket rentespredning. En lav rentespredning gør det nemt og billigt at låne. Det fremmer vilkårene for iværksættere, når de skal skaffe kapital til virksomheden i opstarts- eller ekspansionsfasen. Når det gælder indikatoren *adgang til lån* ligger Danmark på en delt førsteplads sammen med Finland. Disse målinger har endnu ikke fanget det fulde omfang effekterne fra finanskrisen, som har gjort det betydeligt, vanskeligere for virksomheder at optage banklån.

Indikatoren *privat kredit* er meget konjunkturfølsom. De nyeste data er opgjort for 2007 og inkluderer således ikke den senere tid vanskeligheder på kreditmarkederne som følge af finanskrisen. Danmark har oplevet en beskedent fremgang på indikatoren *Landets kreditværdighed*. Placeringen er stort set uændret, hvilket skyldes Danmarks i forvejen høje placering.

Danmark ligger foran Top 4-landene på alle indikatorer for politikområdet. Top 4-landenes fremgang i perioden skyldes primært væksten i indikatoren *privat Kredit*. Der må påregnes væsentlige ændringer i opfølgelsen af lånefinansiering i næste års iværksætterindeks, når den fulde effekt af kreditkrisen fremgår af statistikken.

Politikområdet: Venturekapital

Risikovillig kapital er en vigtig kilde til finansiering af nye virksomheder med meget høj vækst samt virksomheder med en meget lang udviklingsfase, før de kan få et produkt på markedet. Det skyldes, at disse virksomheder ikke kan finansiere deres vækst via salg. Det er kun en meget lille del af de nye danske virksomheder, der har behov for risikovillig kapital. Det er imidlertid nogle af de nye virksomheder med det største potentiale.

For at udbygge udbuddet af venturekapital kan lande tage initiativer til at udvikle nationale venture-fonde eller forbedre reguleringen af venturemarkedet, så eksisterende fonde kan udbygges. Det kan være direkte investeringer i fonde, økonomiske garantier til fonde eller at løsne for lovmæssige bindinger, der kan gøre det mere attraktivt for fx pensionsfonde eller forsikringsvirksomheder at investere i venturefonde.

Der eksisterer en række indikatorer til at måle venturekapital, herunder udbuddet af kapital både under opstarts- og ekspansionsfasen. Det samlede mål for venturekapital fremgår af boks A2.15.

Boks A2.15. Indikatorer under politikområdet: Venturekapital

Udbud af venturekapital (opstartsfasen) måler gennemsnittet af de årlige totale venturekapitalinvesteringer i den tidlige fase som andel af BNP over en toårig periode. Kilde: OECD, *Entrepreneurship Indicators Programme*.

Udbud af venturekapital (ekspansionsfasen) måler gennemsnittet af årlige totale venture kapital investeringer i ekspansionsfasen som andel af BNP over en to-årig periode. Kilde: OECD, *Entrepreneurship Indicators Programme*.

Adgang til venturekapital måler virksomheders vurdering af hvor nemt det er at få venturekapital i landet. Kilde: World Economic Forum, *Global Competitiveness Report*.

Danmark scorer sammen med de øvrige nordiske lande højt, når det gælder *venturekapital*, og alle de nordiske lande ligger over gennemsnittet i Top 4-landene, jf. figur A2.16.

Figur A2.16. Danmark, Top 3 og Top 4 under politikområdet: Venturekapital

OECD har lavet en ny opdeling af de forskellige faser af venturekapital. Der eksisterer derfor kun sammenlignelige data for to år. Norges fremgang skyldes primært en forbedring af *udbud af venturekapital (ekspansionsfasen)*. Her er Danmarks score uændret på 61 point, hvilket fortsat er marginalt højere end i Norge. Danmark går tilbage på *adgang til venturekapital*, hvor scoren dog stadig er høj. Det må forventes, at der er nogle

udsving i denne indikator, da den er baseret på en spørgeundersøgelse af en række virksomhedsledere. Niveaueet afspejler, at danske virksomheder anser mulighederne for at skaffe venturekapital i Danmark for gode, hvilket stemmer overens med de pæne scorer for de øvrige indikatorer.

I Danmark bidrager såvel Vækstfonden som innovationsmiljøerne med væsentlige investeringer i de tidlige faser, hvilket er en del af forklaringen på Danmarks relativt store marked for venturekapital i de tidlige faser. Således er i alt cirka 61 % i 2006 af investeringer gennemført af det offentlige. (Vækstfonden, 2008).

Top 4-landene klarer sig ikke nær så godt som de nordiske lande. Forspringet afspejles i alle tre indikatorer. Dog er afstanden størst for *udbud af venturekapital (opstartsfasen)*. På trods af et veludviklet amerikansk marked for venturekapital er det ikke tilstrækkeligt til at konsolidere niveaueet for top 4-landene.

Politikområdet: Aktiemarkeder

Effektive kapitalmarkeder inkluderer velfungerende aktiemarkeder, der kan assistere unge virksomheder med at skaffe midler, når de børsnoteres. Udstedelse af aktier er en væsentlig forudsætning for, at virksomheder kan ekspandere kraftigt uden at være helt afhængige af lånefinansiering. Derudover er et effektivt aktiemarked også nødvendigt for at have et effektivt marked for venturekapital, da aktiemarkedet er en af exitmulighederne for ventureinvestorerne til at få deres penge retur.

Velfungerende aktiemarkeder er således en vigtig motivation både for de iværksættere, der ønsker at ekspandere samt nye potentielle iværksættere. Omvendt kan dårligere aktiemarkeder være en barriere for nye virksomheder, da det bliver nemmere for eksisterende børsnoterede virksomheder at bevare deres styrke i forhold til små unoterede selskaber.

Boks A2.16. Indikatorer under politikområdet: Aktiemarkeder

Markedsværdien af udstedte aktier måler værdien af alle aktier på landets aktiemarked som andel af BNP. Et stort aktiemarked gør det lettere for nye virksomheder at udstede aktier. Kilde: World Federation of Exchanges.

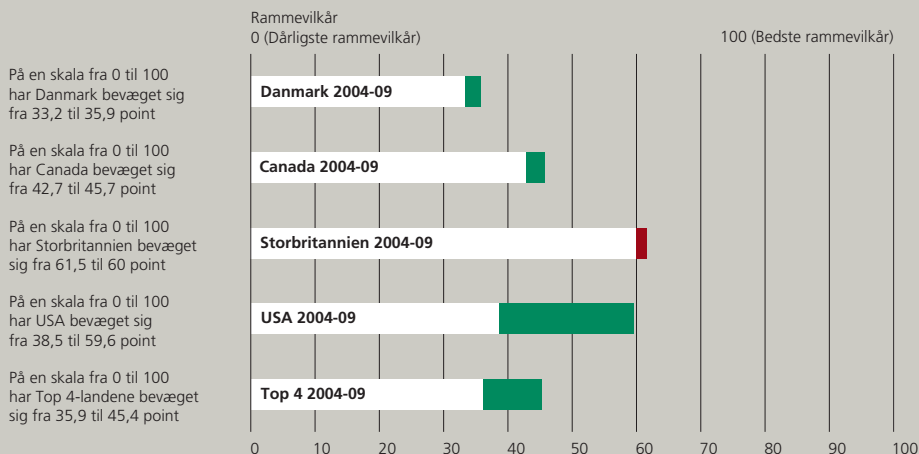
Markedsværdien af nyligt udstedte aktier måler aktieværdien af nye virksomheder på aktiemarkedet som andel af BNP. Kilde: World Federation of Exchanges.

Beskyttelse af investorer måler effekten af regler, der har til formål at styrke den lille aktionær i en virksomhed. I indikatoren indgår bl.a. gennemsigtighed af transaktioner, aktionærs mulighed for at sagsøge virksomhedslederne for misbrug af midler. Kilde: Verdensbanken, Doing Business.

Omsætning på primært aktiemarked måler den totale mængde handlede aktier på børsen som andel af BNP. En høj handelsvolumen angiver et smidigt og vel fungerende aktiemarked, da det typisk er ensbetydende med få barrierer for handel på aktiemarkedene. Kilde: World Federation of Exchanges.

Danmark har en score på 35 point. Det er noget efter de bedste lande og Top 4-landene, jf. figur A2.17.

Figur A2.17. Danmark, Top 3 og Top 4 under politikområdet: Aktiemarkeder

Det er vanskeligt at konkludere entydigt på baggrund af data for aktiemarkederne, da disse varierer som følge af aktiemarkedernes fluktuationer. Der tages derfor forbehold for datakvaliteten for de enkelte indikatorer på politikområdet. Derudover er aktiemarkederne blevet internationaliseret både i form af, at virksomheden kan blive børsnoteret uden for landets grænser, og i form af fusioner af børser. Dette er også sket med OMX's overtagelse af Københavns Fondsbørs. Det har besværliggjort den nationale dataindsamling. Derfor scorer Island, Sverige, Finland og Danmark det samme på denne indikator.

Danmarks fremgang skyldes bl.a, at *markedsværdien af udstedte aktier* er gået frem fra 13 til 36 point. Finanskrisen har vist sig en smule i tallene, men den kan ikke ses i den lange opførelse fra 2004 til 2009. Der er til gengæld et fald i forhold til sidste år.

Indikatoren *beskyttelse af investorer* giver en indikation af aktiemarkedernes effektivitet. Danmark ligger i midterfeltet med en uændret score på 49 point, mens de tre førende lande på politikområdet alle ligger noget højere. Top 4-landene scorer også højt hvad angår *beskyttelse af investorer*, på trods af at Korea trækker gennemsnittet væsentligt ned.

Politikområdet: Business angels

Business angels er private investorer, der investerer i nye lovende virksomheder. Business angels bidrager ofte både med kapital og kompetencer til de nye virksomheder. Der er ikke nogen sammenlignelige indikatorer for business angels aktiviteter i de respektive lande, derfor er politikområdet ikke medtaget i indekset. Undersøgelser fra Danmarks statistik viser dog, at kun 7 % af danske vækstiværksættere modtager kapital fra en business angel. Tilsvarende anslås det, at business angels i USA står for 90 pct. af den eksterne kapital til innovative opstartsvirksomheder (FORA, 2009).

Der er fra offentlig side gennemført en række initiativer, der har til formål at fremme antallet og aktiviteten blandt business angels. For eksempel er det blevet lettere i Danmark at investere rate- og kapitalpensionsmidler i noterede aktier. Man har desuden støttet op omkring private investeringsnetværk og vækstfonden har i 2007 lanceret et forretningsområde Partnerkapital, hvor fonden investerer sammen med business angels.

Politikområdet: Andre former for kapital

En ofte gentaget frase er, at iværksættere får deres finansiering fra "fools, friends and family". Dvs. at iværksættere ofte går uden om de klassiske finansielle markeder, og skaffer investeringskapitalen af egen lomme el-

ler som lån fra familie og venner. Mange danskere har en stor del af deres formue placeret i deres boliger, og med faldet i boligpriserne vil det være vanskeligere for mange at skaffe den startkapital, de tidligere kunne få herfra.

Der eksisterer på nuværende tidspunkt ingen indikatorer for politikområdet, hvorfor området heller ikke indgår i beregninger af årets måling.

Rammebetingelser: Videnskabelse og spredning

Den største nyskabelse i revisionen af modellen for iværksætternes rammebetingelser er et øget fokus på videnskabelse og spredning. I et samfund med stor udvikling i teknologi og videnskab er det centralt for virksomheder at have let adgang til den nyeste viden. Dette er også centralt for en del af de meget perspektivrige iværksættervirksomheder, der fx bliver skabt med udgangspunkt i forskning og udvikling på de højere læreanstalter. *Videnskabelse og spredning* dækker over politikområderne: *R&D aktiviteter, overførsel af viden, samarbejde mellem virksomheder og teknologioptag.*

Politikområdet: R&D aktiviteter

Investeringer i viden er en afgørende for vækst i en globaliseret verden. Erhvervslivets udgifter til R&D (research & development) er afgørende for udviklingen af nye produkter og produktionsmetoder. Der er samtidig behov for offentlige investeringer i grundforskning, hvor der ofte vil være længere vej til kommerialisering.

Både små og store virksomheder spiller en vigtig rolle i landenes innovationsresultater og andel af R&D. Effekten af et øget fokus på R&D blandt små og mellemstore virksomheder er generelt større i mindre økonomier sammenlignet med store økonomier. Iværksættere har ifølge forskere som David Audretsch en særlig rolle i at kommercialisere både offentligt og privat finansieret forskning.

For en vækstvirksomhed, der ønsker at operere på flere markeder, kan et internationalt samarbejde med andre virksomheder være en god måde at skabe den fornødne markedsadgang samt viden om nye innovationsmåder på. I forbindelse med patentansøgninger er det ikke sikkert, at patentet skaber mest vækst i det land, hvor den er opfundet, den skaber måske højere vækst og flere arbejdspladser, der hvor den bliver udviklet og solgt (Bhide, Amar, 2008). Det er således ikke helt entydigt, at en høj grad af R&D aktiviteter vil medføre mange nye innovative virksomheder og dermed vækst. Det afhænger i lige så høj grad af, om der er iværksættere, der vil bringe innovationerne på markedet.

Indikatorerne under politikområdet *R&D aktiviteter* kan ses nedenfor i boks A2.17.

Boks A2.17. Indikatorer under politikområdet: R&D aktiviteter

Statens udgifter til R&D måler statens udgifter til R&D som procent af BNP. Kilde: OECD, Science and Technology Statistics.

Højere uddannelsesinstitutioners udgifter til R&D måler de højere uddannelsesinstitutioners udgifter til R&D som procent af BNP. Kilde: OECD, Science and Technology Statistics.

Erhvervslivets udgifter til R&D måler erhvervslivets udgifter til R&D som procent af BNP. Kilde: OECD, Science and Technology Statistics.

Samlede offentlige udgifter til R&D måler de samlede offentlige udgifter til R&D som procent af BNP. Kilde: OECD, Science and Technology Statistics.

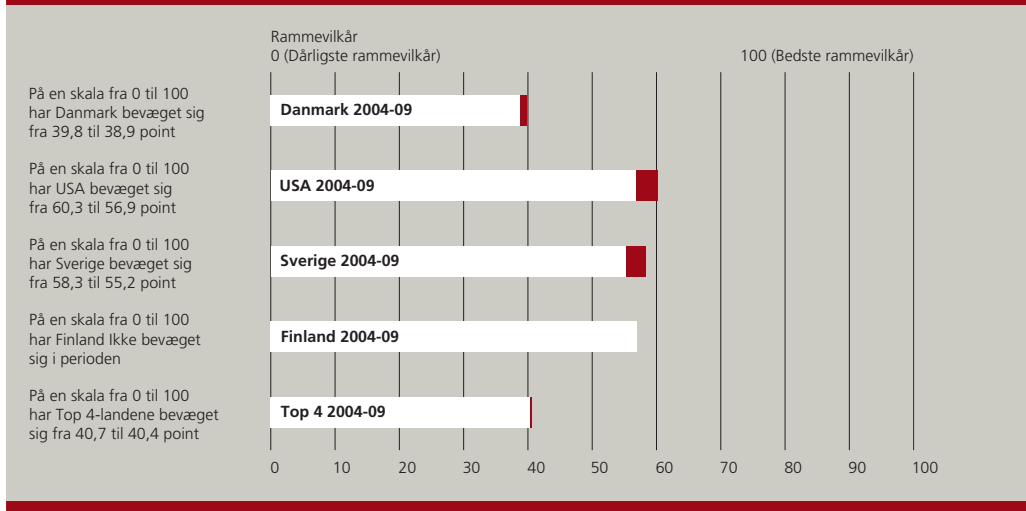
Samlede private udgifter til R&D måler de samlede private institutioners udgifter til R&D som procent af BNP. Kilde: OECD, Science and Technology Statistics.

Internationalt samarbejde mellem patentansøgninger, PCT måler internationalt samarbejde imellem patentansøger igennem "Patentsamarbejdsstraktaten". Målingen opgøres som procent af den samlede mængde anmeldte patenter. Kilde: OECD.

Patenter tildelt til ansøger, som er bosat i landet, måler antallet af patenter tildelt ansøger, som er bosat i landet, hvor patentet er tildelt. Der er tale om en summering af USPTO og EPO tal. Kilde: OECD.

Danmark har i hele perioden ligget lavt placeret i forhold til de andre OECD lande. Med en tilbagegang på 0,9 point fra 39,8 til 38,9 er der heller ikke tegn på, at denne placering bliver forbedret i fremtiden. Finland, der er det førende land i 2009, har siden 2004 holdt et stabilt niveau. Det skyldes, at både den offentlige og private investering i forskning har ligget stabilt i hele perioden. Tilsvarende er både USA og Sverige gået kraftigere tilbage end Danmark, men på grund af Danmarks udgangspunkt betyder dette, at de fastholder en førerposition i forhold til Danmark.

Figur A2.18. Danmark, Top 3 og Top 4 under politikområdet: R&D aktiviteter

Forskning og udvikling skaber muligheder for iværksættere og dækker over mange forskellige aktiviteter, der forøger tilgængeligheden af ny viden i samfundet. Udgifterne til R&D aktiviteterne bliver typisk opdelt i to kategorier: R&D personale samt R&D udgifter. Samlet omtales disse aktiviteter også som R&D input.

Under politikområdet *R&D aktiviteter* bliver indikatorer som *statens udgifter til R&D*, *højere uddannelsesinstitutioners udgifter til R&D* og *erhvervslivets udgifter til R&D* sat i forhold til samfundets samlede produktion. Årsagen hertil er, at R&D kun bibringer en samfundsmæssig nytte, hvis det resulterer i en forøget værdiskabelse i produktionen. R&D er et politikområde, hvor Danmark generelt er lavt rangeret sammenlignet med de øvrige OECD lande. Dette gælder uanset om, der er tale om offentlig eller privat finansieret forskning. Danmark har oplevet en lille tilbagegang på 0,6 point inden for *samlede offentlige udgifter til R&D*. Dog står det værre til med den *samlede private udgift til R&D*, hvor Danmark er gået tilbage fra 64,1 point i 2003 til 0,1 point i 2007.

Et andet aspekt af udbredelsen af R&D er det internationale samarbejde mellem forskellige patentmyndigheder. Disse aftaler har til formål at lette udbredelsen og penetreringen af den forskning, der danner grundlag for nye produkter. Derfor måles det internationale samarbejde via udbredelsen af patentsamarbejdsstraktaten (PCT). Danmark har forbedret niveauet fra en 17. plads i 2003 til en 14. plads i 2007 baseret på udbredelsen af patentsamarbejdsstraktaten (PCT).

Politikområdet: Overførsel af viden

Effektiv teknologioverførsel af offentlig forskning til erhvervslivet betyder, at samfundet kan profitere af forskningen, da nye produkter i eksisterende virksomheder og nye virksomheder med baggrund i forskning skaber arbejdspladser, nye produkter og øget konkurrence.

En måde, hvorved denne kommercialisering sikres, er ved at forankre universiteternes ejerskab over for den viden og patenter, der er afledt af den offentlige forskning. Ved at lade universiteterne bistå etableringen af virksomheder på baggrund af den tilgængelige viden, opnås en effektiv teknologioverførsel fra universiteterne til markedet. Hertil kan nye forskningsmiljøer, eksemplificeret via landets forskerparker, være med til at fremme det strategiske samarbejde mellem nye virksomheder og universiteterne.

Indikatorerne under politikområdet *overførsel af viden* kan ses nedenfor i boks A2.18.

Boks A2.18. Indikatorer under politikområdet: Overførsel af viden

Universitet og erhvervslivets forskningssamarbejde måler, i hvilket omfang der forefindes et samarbejde imellem erhvervslivet og universiteterne. Kilde: WEF, Global Competitiveness Report.

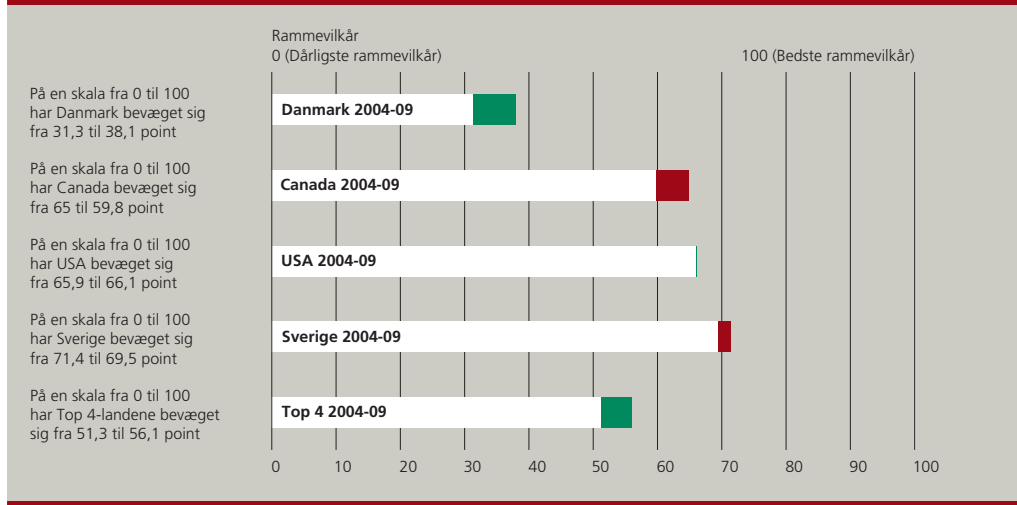
Højere uddannelsesinstitutioners forskning betalt af erhvervslivet måler den procentuelle størrelse af R&D udgifterne blandt højere uddannelsesinstitutioners, der modtager økonomisk finansiering fra erhvervslivet. Kilde: OECD, Science and Technology Statistics.

Virksomheder, der samarbejder med universiteter og andre offentlige forskningsorganisationer måler procentdelen af virksomheder, der angiver universiteter og andre offentlige forskningsorganisationer som kilden til innovation. Kilde: OECD, Main Science and Technology indicators.

Antallet af patentansøgninger på vegne af universiteter måler, hvor stor en andel af tildelte patenter, der tildeles universiteter. Kilde: OECD, Patent Database.

Danmark har i hele perioden rangeret lavt i forhold til de andre OECD lande. Danmark har dog oplevet en fremgang på 7,4 point fra 31,3 til 38,1. Dette skal ses i relation til, at to af de førende lande har oplevet en tilbagegang i selv samme periode. Top 4-landene har til gengæld oplevet en mærkbar fremgang på 5 point siden 2004, jf. figur A2.19.

Figur A2.19. Danmark, Top 3 og Top 4 under politikområdet: Overførelse af viden

Med hensyn til udvikling af indikatorerne under området oplever Danmark og top 4-landene den samme tendens. Det er dog primært virksomheder, der samarbejder med universiteter og andre offentlige forskningsorganisationer samt antallet af patentansøgninger på vegne af universiteter, der trækker den samlede fremgang.

De lovgivningsmæssige rammer kan for eksempel skabe incitamenter, der tilskynder universiteterne, eller andre institutioner, til at målrette deres indsats mod at skabe nye forretningsventures, spin-outs eller andre former for overførelse af teknologi, der er baseret på offentligt grundforskning. Det kan blandt andet ske ved at sikre universiteterne ejerskab over den viden og de patenter, der udspinder sig fra den offentlige forskning (som fx den amerikanske Bayh Dole Act, der er blevet indført i en fordansket udgave i Danmark) eller ved indførelsen af teknologioverførselskontorer, der fremmer strategiske samarbejder mellem virksomheder og universiteterne. Siden indførelsen har der været en jævn stigning i teknologioverførslen i Danmark (Forsknings- og Innovationsstyrelsen, 2009).

Selvom Danmark overordnet er gået frem med lidt over 7 point, rangerer Danmark samlet set på en 17. plads. Dette skyldes primært, at Danmark scorer lavt i indikatorerne *virksomheder, der samarbejder med universiteter og andre offentlige forskningsorganisationer*. Der tages dog forbehold for validiteten af denne indikator.

Seneste fremgang skyldes, at Danmark har forbedret niveauet inden for opgørelsen af indikatorerne *universitet og erhvervslivets forskningssamarbejde* og *antallet af patentansøgninger på vegne af universiteter*. Fremgangen kan tilskrives, at universiteterne har tillagt stigende fokus på kommercialiseringen af forskningen. Dette øgede fokus på kommercialiseringen skyldes blandt andet, at de 10 forskerparker nu er ved at have fundet deres fodfæste i forhold til universiteterne og virksomhederne. Samtidig kan effekten af lovændringerne i patentlovgivningen i 2002 nu aflæses statistisk.

Den svenske tilbagegang skyldes, at landet i perioden har haft færre offentlige forskningsprojekter finansieret af private virksomheder. Sverige har oplevet en tilbagegang på 11,5 point inden for indikatoren *højere uddannelsesinstitutioners forskning betalt af erhvervslivet*. Den canadiske tilbagegang skyldes, at der er tildelt færre patenter til universiteterne og andre offentlige institutioner. Canada er gået 20,2 point tilbage inden for indikatoren *antallet af patentansøgninger på vegne af universiteter*.

Politikområdet: Samarbejde mellem virksomheder

Det strategiske samarbejde er ikke afgrænset til kun at foregå imellem virksomhederne og offentlige institutioner. Samarbejdet mellem private virksomheder er ligeledes afgørende for samfundets generelle vidensniveau. Samarbejdet mellem to private virksomheder kan bl.a. udmønte sig i udveksling af højteknologisk know-how eller i formidling af best practice inden for specifikke produktionsområder.

Samarbejdet mellem to private virksomheder vil typisk være en fordel for begge virksomheder, da disse hver især vil modtage ny viden, som kan implementeres i deres respektive produktudvikling. Videndelingen kan finde sted i alle led af virksomhedens værdikæde. Dette forudsætter dog, at der på forhånd er etableret de rette juridiske og økonomiske rammer.

Såfremt der er enighed om de økonomiske incitamenter samt den fornødne juridiske sikkerhed, er virksomhederne bedre stillet i forbindelse med overholdelse af en indgået samarbejdsaftale. Dette reducerer omkostningerne forbundet med samarbejdet og forøger samtidig potentialet for økonomisk gevinst til begge virksomheder.

Samarbejde med større etablerede virksomheder kan være en fordel for iværksættere, da de potentielt kan trække på al den viden og de kompetencer, der findes i de store virksomheder. Samarbejdet vil ligeledes være en fordel for de store virksomheder, da iværksættere ofte kan handle hurtigere og være mere fleksible end de store virksomheder og således

benytte samarbejdet med de nye virksomheder til at komme på forkant med udviklingen.

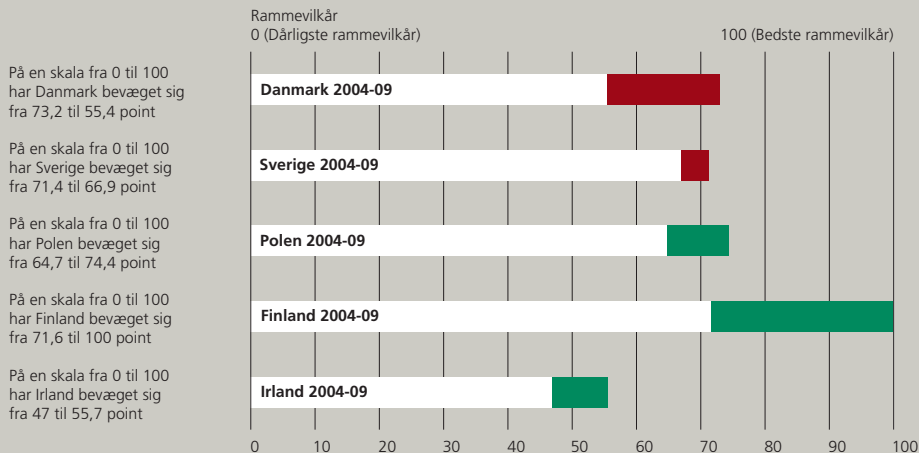
Indikatorerne under politikområdet *samarbejde mellem virksomheder* kan ses nedenfor i boks A2.19.

Boks A2.19. Indikatorer under politikområdet: Samarbejde imellem virksomheder

Iværksættere, der samarbejder med andre virksomheder måler procentdelen af iværksættere, der angiver andre virksomheder som kilden til innovation. Kilde: Eurostat.

Danmark har oplevet en tilbagegang på 17,8 point. Irland er det eneste af top 4 landene, der er omfattet af undersøgelsen. Irland har oplevet en pæn fremgang, jf. figur A2.20.

Figur A2.20. Danmark, Top 3 og Top 4 under politikområdet: Samarbejde imellem virksomheder

Anm.: Politikområdet er ikke medtaget i den samlede opgørelse af rammebetingelserne. Der foreligger ikke data for USA, Korea og Canada under dette politikområde.

Meget tyder på, at samarbejde med andre virksomheder påvirker iværksætters innovation. Dette gælder særligt for mindre virksomheder, der ikke nødvendigvis har ressourcerne til alene at stå for de nødvendige innovationer. Fra at have været af de førende lande inden for området i 2004 er Danmark, faldet ned til midtergruppen blandt OECD-

landene. De resterende lande i toppen, såsom Finland, Sverige og Polen, har derimod fastholdt deres position. Det må forventes, at den danske position i fremtidige undersøgelser vil blive forbedret, når erhvervsudviklingsprogrammer såsom fx brugerdreven innovation slår igennem i statistikken.

Politikområdet tæller ikke med i den samlede vægtning. Det skyldes to forhold; For det første er indikatoren *samarbejde med andre virksomheder* baseret på data, der er indsamlet via spørgeskemaer eller personinterviews (Summary Methodology, Fourth community innovation survey, 2006). Dette muliggør store udsving, der næppe er en realistisk afspejling af virkeligheden. For det andet omfatter indikatoren kun ét ud af top 4-landene.

Politikområdet: Teknologioptag

Udbredelsen af informations- og kommunikationsteknologier indikerer, i hvilken grad en teknologi er blevet adopteret og derfor må anses for at udgøre en samfundsmæssig standard. Indikatorer herunder fokuserer på følgende områder: udbredelsen af e-handel, udbredelsen af eGovernment samt it & kommunikation. Samlet bidrager områderne til en reduktion af virksomhedernes administrative omkostninger.

Uanset virksomhedens størrelse eller type spiller kommunikation og administration en væsentlig rolle for produktiviteten. Derfor måler det politikområde også investeringerne i it og kommunikation.

Indikatorerne under politikområdet *teknologioptag* kan ses nedenfor i boks A2.20.

Boks A2.20. Indikatorer under politikområdet: Teknologioptag

Andelen af e-handel af samlede omsætning måler andelen af handelen, der er foregået via Internettet ud af hele virksomhedens omsætning. Kilde: Eurostat.

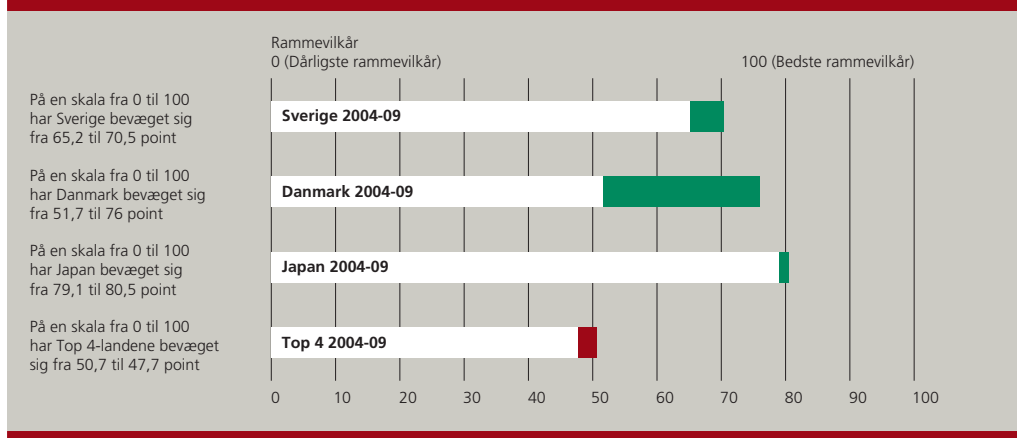
Andelen af virksomheder der benytter eGovernment måler andelen af virksomheder, der anvender elektroniske registreringer til det offentlige. Kilde: Eurostat.

Virksomhedernes forbrug på it måler virksomhedernes samlede forbrug inden for IT, som andel af BNP. Kilde: Eurostat.

Virksomhedernes forbrug på kommunikation måler virksomhedernes samlet forbrug inden for kommunikation, som andel af BNP. Kilde: Eurostat.

Danmark er nummer 3 på politikområdet. Danmark er gået frem med 24,3 point i den målte periode. Tilsvarende er Japan, som er placeret som nummer ét, kun gået 1,5 point frem. Sverige har derimod kun opnået en fremgang på 5,3 point. Sverige, der var bedre placeret end Danmark i begyndelsen af perioden, er nu blevet overhalet af Danmark. Top 4-landene har oplevet en tilbagegang på ca. 3 point. Top 4-landenes tilbagegang skyldes primært, at USA og Irland har oplevet et fald på indikatoren *virksomhedernes forbrug på it*, jf. figur A2.21.

Figur A2.21. Danmark, Top 3 og Top 4 under politikområdet: Teknologioptag

Anm.: Der foreligger ikke data for Korea og Canada under dette politikområde.

For både Danmark og Sverige skyldes fremgangen blandt andet, at begge lande har oplevet en markant vækst i andelen af virksomheder, der benytter eGovernment.

Danmark har også oplevet en markant fremgang inden for indikatoren *andelen af e-handel af samlede omsætning*. Danmark oplevede en fremgang på hele 81,8 point. Dette er en fremgang fra 2 % til 11 %. Det skal ses som en indikation af, at Internethandel er blevet mere udbredt i Danmark. Samtidig har danske virksomheder formået at anvende Internettet til at etablere sig på udenlandske markeder.

Danmark har oplevet en marginal tilbagegang i forhold til *virksomhedernes forbrug på it* og *virksomhedernes forbrug på kommunikation* på henholdsvis 3,9 point og 5,9 point. Konsekvenserne er dog forholdsvis få, da det ikke påvirker det samlede resultat for politikområdet. Samtidig er disse indikatorer behæftet med en vis usikkerhed, da de er opgjort i forhold til BNP. Eventuelle udsving kan derfor også være forårsaget af ændringer i forbruget.

Rammebetingelser: Iværksætterkompetencer

Opstart af og vækst i nye virksomheder kræver kompetencer blandt iværksættere. En central rammebetingelse for gode præstationer på iværksætterområdet er derfor *Iværksætterkompetencer*. Under denne overskrift forsøger indekset at vurdere, hvor gode de enkelte lande er til at kvalificere borgerne i samfundet til at blive stærke iværksættere. Hvis borgerne har et højt niveau af iværksætterkompetencer, vil de også være mere motiveret til at starte egen virksomhed og have en højere succesrate med de nye virksomheder. Iværksætteren vil dog aldrig kunne håndtere alle forhold selv, hvis virksomheden skal vokse. Derfor medtager indekset også politikområder som *adgang til kvalificeret udenlandsk arbejdskraft* og *iværksætterinfrastruktur*, der beskriver adgangen til yderligere kompetencer, i denne kategori. *Iværksætterkompetencer* indeholder politikområderne *iværksætteruddannelser, tiltrækning af kvalificeret arbejdskraft, iværksættertræning og – erfaring samt iværksætterinfrastruktur*.

Politikområdet: Iværksætteruddannelser

Iværksætterkompetencer kan opnås på mange måder. En af dem er ved at undervise unge mennesker i, hvordan man starter og får en virksomhed til at vokse. Det skal bidrage til, at unge ser iværksætteri som en karrieremulighed og opnår nogle af de kompetencer, der skal til for at starte en virksomhed.

Traditionelle merkantile uddannelser på handelshøjskolerne og lignende udbyder kurser i emner som regnskabsførelse, finansiering mv. Der er dog relativt store forskelle i omfanget og kvaliteten af traditionelle merkantile uddannelser. Handelshøjskoleuddannelserne er ikke kun vigtige, fordi studerende herfra starter nye virksomheder, men ligeledes på baggrund af, at andre iværksættere ofte vil have behov for at ansætte medarbejdere fra handelshøjskolerne. Derfor er det vigtigt, at kandidaterne fra handelshøjskolerne har kendskab til, hvordan man får virksomheder til at vokse, og ikke kun til hvordan man sikrer fornuftig drift i store virksomheder.

For at forbedre omfanget af iværksætterkompetencer må omfanget af uddannelser, fag og kurser udvides, fra folkeskolen og helt til universitetet. Aktiviteter, der går videre end traditionel undervisning, såsom praktikophold, etablering af konkrete iværksættercentre, undervisning af iværksætterrådgivere samt lærere og professorer er nødvendige for succes. Det samme gælder introduktionen af iværksætterundervisning i forbindelse med efteruddannelse og opkvalificeringskurser.

Iværksætteruddannelser måles ved hjælp af tre indikatorer, der dels måler undervisning i at starte og drive egen virksomhed, og dels måler undervisningens effekt på lyst til at starte egen virksomhed, se boks A2.21.

Boks A2.21. Indikatorer for politikområdet: Iværksætteruddannelser

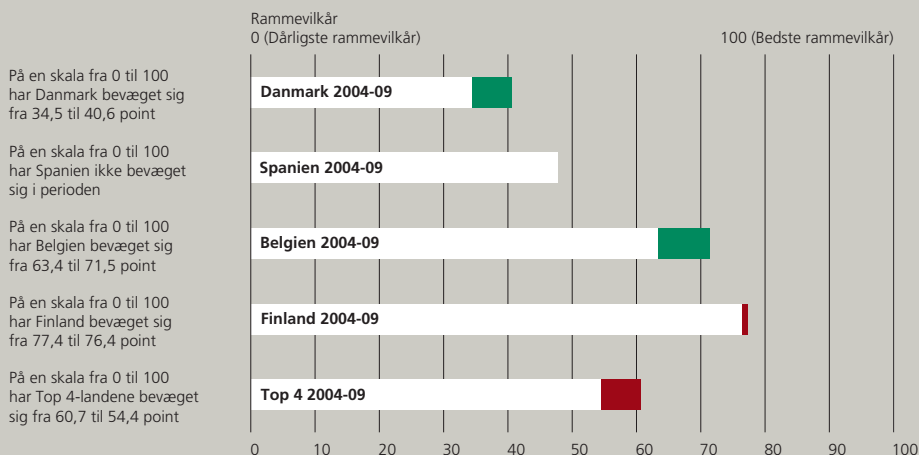
Kvaliteten af handelsskoler måler virksomhedslederes opfattelse af landets handelsskoler. Data er baseret på en spørgeskemaundersøgelse. Kilde: World Economic Forum, Executive Opinion Survey.

Iværksættertræning i skoletiden måler andelen af befolkningen i alderen 18-64 år, der har modtaget undervisning i at starte egen virksomhed i løbet af skoletiden. Kilde: Global Entrepreneurship Monitor, 2008 Global Report.

Iværksættertræning efter skoletiden måler andelen af befolkningen, der har modtaget undervisning i at starte egen virksomhed uden for skoletiden. Kilde: Global Entrepreneurship Monitor, 2008 Global Report.

Danmark ligger med ca. 40 point noget efter de bedste lande og top 4 landene, jf. figur A2.22. Det skal dog understreges, at data ikke inkluderer mange af de nyere initiativer til at fremme iværksætteri i uddannelsessystemet. Disse initiativer må forventes, at løfte den danske score på sigt.

Figur A2.22. Danmark, Top 3 og Top 4 under politikområdet: Iværksætteruddannelser

Anm.: Der indgår kun én indikator for flere af OECD-landene på politikområdet.

Grundet manglende data for flere af OECD-lande på de inkluderede indikatorer, skal rangeringen af landene tages med forbehold.

Danmarks score er i perioden fra 2004 til 2009 øget en smule på grund af udviklingen for indikatoren *kvaliteten af handelsskoler*. Derimod scorer Danmark forholdsvis lavt på indikatorerne, der måler hvor meget undervisning danske elever modtager i at starte egen virksomhed; både i og uden for skoletiden. Finland indtager førerpositionen på opgørelsen af iværksætterundervisning efter skoletiden. Det er med til at konsolidere Finlands placering på en samlet førsteplads for politikområdet.

For Top 4-landene foreligger der kun data på alle tre indikatorer for henholdsvis Irland og Korea. Tilbagegangen skal altså tolkes med en vis forsigtighed. Generelt er top 4-landene, i lighed med Danmark, gået tilbage på indikatoren *kvaliteten af handelsskoler*.

Politikområdet: Tiltrækning af kvalificeret arbejdskraft

Tiltrækning af kvalificeret udenlandsk arbejdskraft er vigtig for mange danske virksomheder. Det er i særdeleshed vigtigt for videntunge virksomheder, der har behov for at være på forkant med udviklingen. Dette er tilfældet for både nye og eksisterende virksomheder. Førrende iværksætterregioner som Silicon Valley tiltrækker rigtig mange højt-kvalificerede udenlandske iværksættere. Analyser viser, at immigranter var CEO's eller forskningschefer i en ud af fire teknologi- og ingeniør opstartsvirksomheder i USA fra 1995 til 2005 – og i halvdelen af opstarterne i Silicon Valley. Disse virksomheder havde 450.000 ansatte og generede en omsætning på 52 milliarder dollars i 2006 (Wadhwa et. al., 2009).

Hvis man ser på de indvandrere, der allerede er i Danmark, har de en forøget tendens til at starte egen virksomhed. Således har denne del af befolkningen flere virksomheder pr. indbygger end resten af befolkningen (Erhvervs- og Byggestyrelsen, 2009).

Politikområdet medtager desuden data for indvandrere med højere uddannelse. Rationalet er, at jo højere uddannelsesniveau, desto større chancer for overlevelse har potentielle iværksættere med indvandrerbaggrund. Hertil er indvandrere med højere uddannelse ofte mere specialiserede og klarer sig bedre i konkurrencen end andre nye virksomheder.

Boks A2.22. Indikatorer under politikområdet: Tiltrækning af kvalificeret arbejdskraft

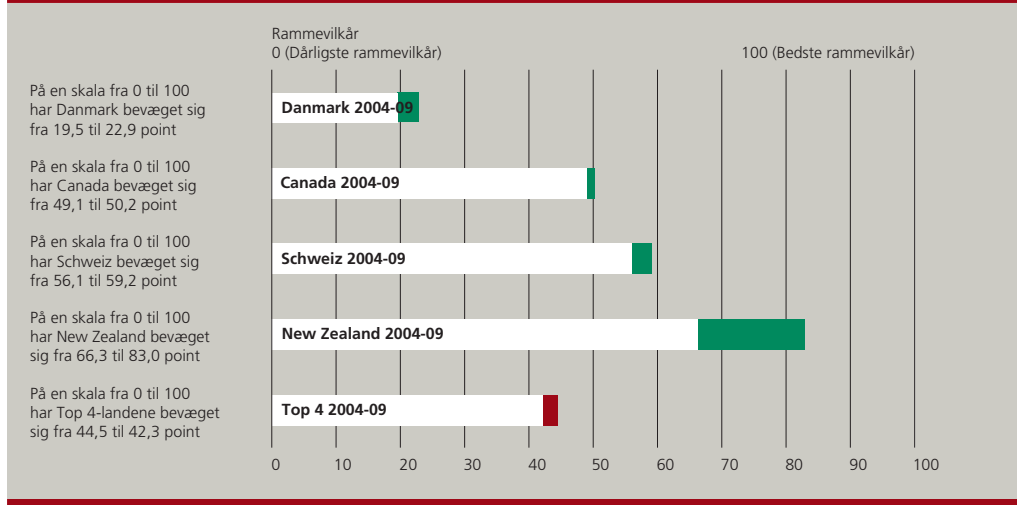
Tilgang af udenlandsk arbejdskraft måler tilvæksten af indvandrere med opholdstilladelse i udvalgte OECD-lande. Kilde: OECD, International Migration Outlook.

Beholdning af udenlandsk arbejdskraft måler antallet af indvandrere med opholdstilladelse i udvalgte OECD-lande. Kilde: OECD, International Migration Outlook.

Indvandrere med højere uddannelse måler andelen af den indvandrede arbejdsstyrke, der har en videregående uddannelse. OECD Development Centre, Growth and Human Capital: Good data, good results (D. Cohen og M. Soto).

New Zealand scorer højest på politikområdet, og har i perioden oplevet en massiv stigning i *tilgangen af udenlandsk arbejdskraft*. For Danmark, Canada og Schweiz er forbedringen på politikområdet mere beskedent, jf. figur A2.23.

Figur A2.23. Danmark, Top 3 og Top 4 under politikområdet: Tiltrækning af kvalificeret arbejdskraft

Anm.: Korea er ikke medtaget i top 4.

Danmark og de tre førende OECD-lande på politikområdet har i perioden fra 2004 til 2009 opnået en bedre score på tilgang af udenlandsk arbejdskraft. Danmark scorer dog lavest blandt de fremhævede lande.

Indikatoren *indvandrere med højere uddannelse* er ikke blevet opdateret og har således ikke betydning for landenes bevægelse på politikområdet. Det er to af Top 4 landene, Irland og Canada, der klarer sig bedst inden for denne indikator.

Top 4-landene har oplevet en svag tilbagegang. Faldet skyldes i overvejende grad et fald i tilgangen og beholdningen af udenlandsk arbejdskraft i primært Irland, som har oplevet en kraftig tilbagegang i perioden 2003 til 2006.

Politikområdet: Iværksættertræning og erfaring

Iværksætterkompetencer kan fås ved at prøve at være iværksætter eller ved, at man træner det på en mere hands-on facon end på skolebænken. Disse former for erfaring og træning vil ofte give potentielle iværksættere en bedre forståelse af, hvad det vil sige at starte virksomhed.

Der findes på nuværende tidspunkt ingen tilstrækkeligt gode indikatorer, der kan benyttes til at sammenligne dette på tværs af lande.

Politikområdet: Iværksætterinfrastruktur

Iværksætterinfrastruktur dækker over udbuddet af – og netværksdannelsen blandt – de aktører, der direkte eller indirekte rådgiver og bidrager med ny viden til nye og mindre virksomheder. Det er et område, der er vanskeligt at måle. De årlige rapporter fra Global Entrepreneurship Monitor (GEM) bidrager til at give et billede af den offentlige del af iværksætterinfrastrukturen.

Ligesom den offentlige indsats har betydning for iværksætternes muligheder for at komme ind i solide vækstforløb, er også kvaliteten af den private rådgivning vigtig. Der findes imidlertid ingen internationale målinger af dette område. Væksthusene arbejder med systematisk henvisning til private rådgivere. Det forventes, at dette vil styrke markedet og derved gøre det mere attraktivt for private rådgivningsvirksomheder at specialisere sig i iværksætterrelevante problemstillinger.

Rammebetingelser: Iværksætterkultur

Rammebetingelsen *Iværksætterkultur* måler, hvorledes både samfundet og det enkelte individ opfatter iværksætterne og sine egne muligheder for at blive iværksætter. Rammebetingelsen *Iværksætterkultur* kan ses

som resultatet af de andre rammebetingelser, for hvis de andre rammebetingelser er gode, må det forventes, at dette påvirker samfundskulturen, og der derved opstår en selvforstærkende effekt. Dvs. at hvis man ændrer samfundets grundlæggende institutioner og incitamentstruktur, vil man også skabe en mere iværksætterorienteret kultur.

Politikområdet: Samfundets holdning til iværksætteri

Ud over effektive lovgivningsmæssige rammer er samfundets holdning over for iværksættere et centralt element for at opstart af nye virksomheder kan blive en succes. Det er fx afgørende, om det er forbundet med høj eller lav status at starte og vokse med en virksomhed. Hvis befolkningen er positivt stemt over for iværksætteri, vil det givetvis medføre en naturlig vækst i iværksætteraktiviteten. En positiv iværksætterkultur vil i højere grad motivere den enkelte iværksætter til at starte egen virksomhed.

Regeringen har i en årrække arbejdet på at øge motivation ved hjælp af iværksætterkampagner og iværksætterpriser, der understøtter iværksætterens motivation og risikovillighed til at starte virksomhed. Boks A2.23 indeholder en oversigt over medtagne indikatorer på politikområdet.

Boks A2.23. Indikatorer under politikområdet: Samfundets holdning til iværksætteri

Præference for at være selvstændig inden for fem år måler, hvorvidt individer vil foretrække at springe ud som selvstændig inden for de næste fem år. Indikatoren er baseret på en spørgeskemaundersøgelse. Kilde: Gallup, Flash Eurobarometer nr. 192.

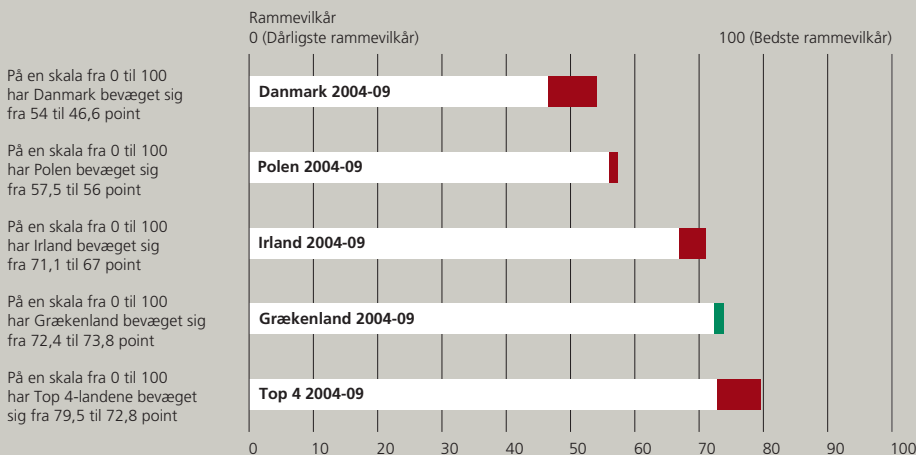
Selvstændiges anseelse måler, hvordan folk opfatter selvstændige. Indikatoren er baseret på en spørgeskemaundersøgelse. Kilde: Gallup, Flash Eurobarometer nr. 192.

Risiko måler befolkningens villighed til at starte en virksomhed, hvis der er risiko for at fejle. Indikatoren er baseret på en spørgeskemaundersøgelse. Kilde: Gallup, Flash Eurobarometer nr. 192.

Iværksættere blandt ledere måler, hvor udbredt det er for folk i lederstillinger at blive iværksættere. Indikatoren er baseret på en spørgeskemaundersøgelse. Kilde: IMD World Competitiveness Year-book, Executive Opinion Survey.

Danmark ligger på omkring 46 point på politikområdet. Det er noget efter de bedste lande og top 4 landene, jf. figur A2.24.

Figur A2.24. Danmark, Top 3 og Top 4 under politikområdet: Holdning til iværksætteri i samfundet

Anm.: Der mangler data for en række ikke europæiske lande

Danmark er gået tilbage på indikatorerne *præference for at være selvstændig inden for fem år* og *iværksættere blandt ledere* med henholdsvis 11,4 og 18 point. Tallene skal tolkes med forsigtighed, da indikatorerne er baseret på surveys med henholdsvis 500 respondenter og en række erhvervsledere.

Danmark ligger på en tredjeplads målt på indikatoren *iværksættere blandt ledere*. Det indikerer et relativt udbredt ønske for danskere i lederstillinger om at blive iværksættere. Da iværksætternes overlevelseschancer i høj grad afhænger af uddannelse og erfaring, er det et godt tegn, at der en stor andel af ledere, der er indstillede på at blive selvstændige. For denne indikator ligger Danmark foran de tre førende lande for politikområdet som helhed. Danmark er ligeledes placeret foran top 4-landene.

Der er ikke data for alle top 4-landene, hvorfor data skal tolkes med forbehold.

Politikområdet: Entreprenøriel tankegang

En såkaldt entreprenøriel tankegang er karakteriseret af fokus på muligheder, innovativ problemløsning og positiv holdning til at prøve sig frem og risikere noget nyt. En sådan tankegang er nyttig i store virksomheder, offentlige stillinger, og hvis man ønsker at starte egen virksomhed.

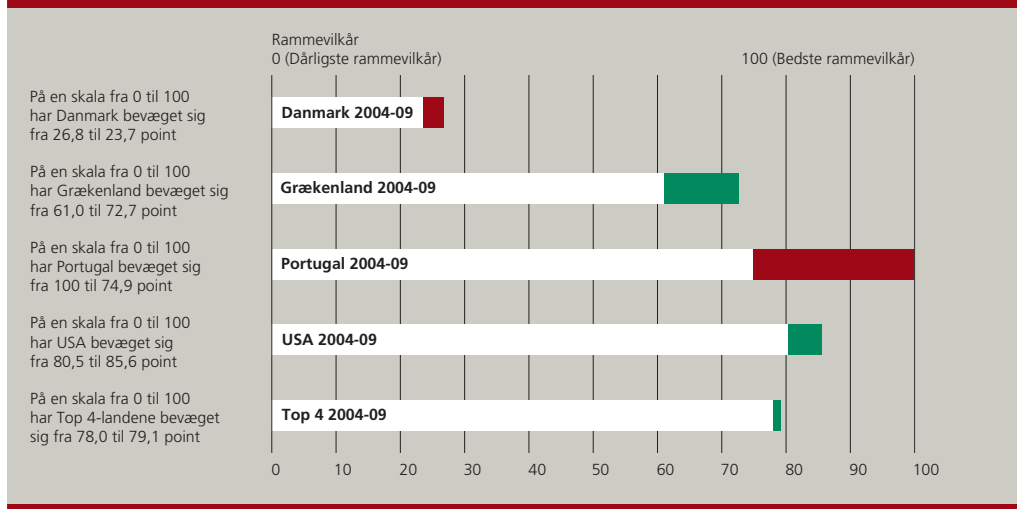
Det er meget vanskeligt at måle en entreprenøriel tankegang. Som en erstatning er der inkluderet en indikator, der måler præferencer for at blive selvstændig. Det er ikke en perfekt substitut men giver en god ide om, hvor attraktivt det anses at være selvstændig og dermed den del af den entreprenørielle tankegang, der går på virksomhedsopstart. Boks A2.24 indeholder en oversigt over inkluderede indikatorer for politikområdet.

Boks A2.24. Indikator under politikområdet: Entreprenøriel tankegang

Præference for at være selvstændig måler, om individer foretrækker at være fastansatte eller selvstændige. Indikatoren er baseret på en spørgeskemaundersøgelse. Kilde: Gallup, Flash Eurobarometer nr. 192.

Danmark er placeret langt efter top 4 landene med en score på 23,7 point. Grækenland har oplevet en stor fremgang, hvorimod Portugal er gået kraftigt tilbage, fra at have de bedste rammebetingelser ved første måling i 2004. USA indtager førerpositionen og toppe listen med 86 point. USA er dermed det land, hvis indbyggere udtrykker den største lyst til at blive selvstændige, jf. figur A2.25.

Figur A2.25. Danmark og Top 3 under politikområdet: Entreprenøriel tankegang

Anm.: Data dækker kun EU-landene, USA, Norge og Island.

Politikområdet bliver målt ved hjælp af en enkelt indikator. Indikatoren er baseret på en survey med 500 respondenter. Dette datagrundlag er ikke blevet vurderet tilstrækkeligt til, at politikområdet kan medtages i den samlede vurdering af iværksætternes rammebetingelser.

Beskrivelse af nye indikatorer for iværksætteri

A3.1. Den kvartalsvise og årlige opgørelse over tilgangen af nye virksomheder

Det nye datamateriale er udviklet af Danmarks Statistik til belysning af den kvartalsvise tilgang af nye virksomheder. Opgørelsen er et supplement til den årlige statistik over tilgangen af nye virksomheder, som kendes fra den årlige Erhvervsdemografi. Idet den kvartalsvise opgørelse er tidligere, må den dannes på andre præmisser end den årlige opgørelse.

Men det metodiske udgangspunkt for den kvartalsvise opgørelse svarer til den internationalt standardiserede metode til dannelsen af årlige erhvervsdemografiske opgørelser, hvor virksomheders identitet følges over tid. Flere forhold indgår som kriterier i forbindelse med den kvartalsvise opgørelse: Startdato, demografirelationer og bagatelgrænse.

Startdato

Den kvartalsvise opgørelse indeholder udelukkende enheder med reel startdato i tællingskvartalet. Afgrænsningen sker ud fra viden om de økonomiske enheders start- og slutdato i Danmarks Statistiks Erhvervsstatistiske Register. Såfremt en enhed ikke har eksisteret eller har været ophørt i 2 år forud for den i det Erhvervsstatistiske Register senest kendte startdato, vil den reelle startdato være identisk med denne. Såfremt enheden har eksisteret tidligere og kun har været ophørt i kortere tid end to år forud for senest kendte startdato, vil den reelle startdato være identisk med startdatoen for den tidligere ophørte enhed, og enheden vil blive klassificeret som en videreførelse.

Demografirelationer

Den kvartalsvise opgørelse indeholder udelukkende reelt nye virksomheder, dvs. virksomheder, hvor det ved hjælp af det Erhvervsstatistiske Register ikke kan påvises, at de har demografirelationer – eksempelvis en overtagelse eller en videreførsel af en eksisterende virksomheds aktiviteter – til allerede eksisterende virksomheder. Hvis en sådan relation kan påvises, betragtes enheden ikke som reelt ny, og indgår derfor ikke i opgørelsen.

Den kvartalsvise opgørelse foretages ved hjælp af de på opgørelsestidspunktet tilgængelige oplysninger om virksomhedernes moms-, ATP-, lønsum- og kildeskatindbetaling. Disse oplysninger foreligger for samt-

lige momspligtige erhverv samt for de arbejdsgivere, der indbetaler ATP, og er derfor en god indikator på økonomisk aktivitet. Idet disse oplysninger kun er tilgængelige på opgørelsestidspunktet, anvender den kvartalsvise opgørelse strengere regler end den årlige for, hvornår der er tale om en demografirelation mellem to enheder. Endvidere er bestemmelsen af identitet over tid i den årlige opgørelse afhængig af størrelsen af udvekslingen af økonomisk aktivitet mellem enhederne, mens det i den kvartalsvise opgørelse tolkes som en sammenhæng, hvis der blot er sket en udveksling.

I den årlige opgørelse anvendes endvidere beskæftigelsesoplysninger til at afdække demografirelationer mellem virksomhederne. Dette er ikke muligt i den kvartalsvise opgørelse, idet oplysningerne om beskæftigelsen i de nye virksomheder hentes fra arbejdsgivernes kvartalsvise samlede ATP-indberetning, hvor det ikke er muligt at identificere enkeltpersoner og dermed afdække, hvorvidt grupper af medarbejdere flytter fra én virksomhed til en anden, og danner en demografisk relation mellem disse.

Bagatelgrænse

Den kvartalsvise opgørelse indeholder kun virksomheder med et vist minimum af økonomisk aktivitet i startkvartalet. Nye virksomheder i den kvartalsvise opgørelse fastlægges endelig ud fra størrelsen af deres økonomiske aktivitet. For at blive defineret som ny skal en virksomhed, ud over at opfylde betingelserne beskrevet ovenfor, også være kommet over bagatelgrænsen for økonomisk aktivitet i startkvartalet.

Der er således forskel på anvendelsen af bagatelgrænsen for økonomisk aktivitet i den årlige og den kvartalsvise opgørelse; kriteriet for sidstnævnte er, at virksomhederne skal være kommet over bagatelgrænsen for økonomisk aktivitet allerede i startkvartalet, mens det i den årlige Erhvervsdemografi accepteres, at virksomhederne kommer over bagatelgrænsen inden for deres første leveår. Til gengæld fastsættes bagatelgrænsen lavere i forbindelse med den kvartalsvise opgørelse.

A3.2 Fremskyndet opgørelse over vækstiværksættere

Vækstiværksættere dannet på baggrund af oplysninger i den kvartalsvise ATP-opgørelse

Ved hjælp af den årlige Erhvervsdemografi dannes en population af reelt nye virksomheder i årene t-1 og t-2. Denne population afgrænses ved hjælp af Firmastatistikken for året t, hvor enhederne skal have en aktivitet svarende til mindst 5 årsværk. Herefter påhæftes denne population oplysninger for det årlige antal af ATP-fuldtidsbeskæftigede (alle årets kvartalsvise indberetninger divideret med antal kvartaler, som virksomheden har indberettet ATP-bidrag for) i t og t+3. Virksomheder med en vækst over 72,8 pct. i ATP-fuldtidsbeskæftigelsen markeres som vækstiværksættere.

Figur A3.1. Eksempel på periodisering i forbindelse med årlig opgørelse af vækstiværksættere

Særligt ved ATP-beskæftigelsesindikatoren

ATP-opgørelsen dannes på baggrund af arbejdsgivernes ATP-indberetninger, som knyttes til virksomhedernes SENr. Erhvervsdemografien og den Generelle Firmastatistik har herimod CVRnr som tællingsenhed, hvorfor der kan komme afvigelser mellem resultaterne af den gængse metode til beregning af vækstiværksættere og ATP-metoden.

Statistikken giver endvidere ikke mulighed for at bedømme udviklingen i antallet af beskæftigede personer. Det skyldes, at indbetalingerne omregnes til fuldtidsbeskæftigede og en række beskæftigede personer – selvstændige, medarbejdende ægtefæller samt lønmodtagere med mindre end 9 timers beskæftigelse om ugen – ikke indgår i ATP-opgørelsen.

For det andet består datamaterialet af arbejdsgiveres samlede indbetalinger for både hel- og deltidsbeskæftigede, og da satserne for hel- og deltidsbeskæftigede er forskellige, giver materialet ikke mulighed for at opgøre antallet af lønmodtagere. Beskæftigelsestallene beregnes ved at dividere de samlede ATP-indbetalinger med bidraget for en fuldtidsbeskæftiget og er således et udtryk for det samlede beskæftigelsesomfang, dvs. det antal fuldtidsbeskæftigede lønmodtagere, de indbetalte beløb svarer til.

Litteraturliste

Acs, Parsons og Tracy (2008). High Impact Firms: Gazelles revisited, Corporate Research Board, Washington DC.

Ahmad og Hoffman (2008). A Framework for Addressing and Measuring Entrepreneurship, OECD Statistic Working Papers, OECD, Paris.

Bhide, Amar (2008). The Venturesome Economy, Princeton University Press, Princeton.

Brownlee, Gerry (2009). Address to Private Capital Markets Forum: Venture Capital in NZ, Wellington.

Danmarks Statistik (2003). Upubliceret spørgeskemaundersøgelse: Undersøgelse af vækstiværksættere, www.dst.dk, København.

Danmarks Statistik (2008). International Sourcing, Moving Business Functions Abroad, www.dst.dk, København.

Det Økonomiske Råd (2003). Dansk Økonomi, forår 2003, www.dors.dk, København.

Erhvervs- og Byggestyrelsen (2003). De nye virksomheder – 4. statistiske portræt af iværksættere, www.ebst.dk, København.

Erhvervs- og Byggestyrelsen (2006). Iværksættere og nye virksomheder, www.ebst.dk, København.

Erhvervs- og Byggestyrelsen (2008a). Iværksætterindeks 2008, www.ebst.dk, København.

Erhvervs- og Byggestyrelsen (2008b). Kvinder kan – få succes med egen virksomhed, www.ebst.dk, København.

Erhvervs- og Byggestyrelsen (2009). Iværksættere med udenlandsk baggrund, www.ebst.dk, København.

Erhvervsministeriet (1996). Erhvervsredegørelse 1996, København.

Ernst & Young (2009). Nordic Entrepreneurship Survey 2009, www.ey.com.

FORA (2008). Quality Assessment of Entrepreneurship Indicators, www.foranet.dk, København.

FORA (2009). Business Angels i Danmark og USA, www.foranet.dk, København.

Forsknings- og Innovationsstyrelsen (2009). Kommercialisering af forskningsresultater, Statistik 2008, www.fi.dk, København

Gabr, H. M. og Hoffmann, A. (2006). A general policy framework for entrepreneurship, FORA, København.

HM Government (2009). Building Britain's Future, Office of Public Sector Information, Kew.

HM Treasury (2008). Enterprise: unlocking the UK's talent, Department for Business Enterprise & Regulatory Reform, London.

Jensen og Treppendahl (2003). Dynamik, iværksættere og produktivitet, Økonomi- og Erhvervsministeriet, København.

Kauffman (2008). The future of the research university, Meeting the Global Challenges of the 21st Century, Ewing Marion Kauffman Foundation, Kansas City.

Koellinger og Thurik (2009). Entrepreneurship and the Business Cycle, Tinbergen Institute Discussion Paper, Tinbergen Institute, Amsterdam.

Malchow-Møller, Schjerning og Sørensen (2009). Entrepreneurship, job creation and wage growth, Centre for Applied Microeconometrics, København.

Ministry of Education (2009). Guidelines for Entrepreneurship Education, Helsinki.

OECD (2007). Reviews of Innovation Policy, New Zealand, OECD Reviews of Innovation Policy, Paris.

OECD (2008a). Measuring Entrepreneurship: A digest of indicators, OECD Statistic Directorate, OECD, Paris.

OECD (2008b). Entrepreneurial Review Denmark, Structural Policy Division, Directory for Science, Technology and Industry, OECD, Paris.

OECD(2009). Measuring entrepreneurship, A collection of indicators, 2009 Edition, OECD Euro-stat Entrepreneurship Indicators Programme.

Regeringen (2009). Danmark styrket ud af krisen, København.

Shøtt, Thomas (2009). Education, Training and Networking for Entrepreneurship in Denmark 2008 – studied via Global Entrepreneurship Monitor, Syddansk Universitet, Odense.

Summary Methodology, Fourth community innovation survey (2006). http://epp.eurostat.ec.europa.eu/cache/ITY_SDDS/en/inn_cis4_sm1.htm, Eurostat, Statistical Office of the European Communities, Luxembourg.

Sørensen og Larsen (2006). Liberalisering af vandsektoren? – Om overføring af erfaringer fra el- til vandsektoren http://www.akf.dk/udgivelser/akfnyt/2006_3/04_liberalisering_vandsektoren/, AKF, København.

UK Strategic Investment Fund (2009). Interim Report, Department for Business Innovation & Skills, London.

Van Stel og Storey (2004). The Link Between Firm Births and Job Creation: Is there a Upas Tree Effect, Max Planck Institute of Economics, Jena.

Vækstfonden (2008). Venturekapital i Danmark – Fokus på aktører i seed-markedet, www.vf.dk, København.

Wadhwa et. al. (2009). America's Loss is the World's Gain: America's New Immigrant Entrepreneurs, Part IV, Ewing Marion Kauffman Foundation, Kansas City.

Økonomi- og Erhvervsministeriet (2007). Vækstredøgørelse 07, www.oem.dk, København.

Iværksætterindeks 2009 er en systematisk kortlægning og evaluering af iværksætterområdet i Danmark.

Iværksætterindekset bygger på data for en række OECD-lande og identificerer Danmarks styrker og svagheder som iværksætterland.

Desuden giver indekset mulighed for løbende at følge med i, om de danske rammebetingelser for iværksættere og deres præstationer forbedres i et omfang, så regeringen kan nå sine mål for iværksætterområdet. Målene er, at Danmark skal være blandt de europæiske lande, hvor der hvert år startes flest nye virksomheder, og at Danmark i 2015 skal være blandt de lande i verden, hvor der er flest vækstiværksættere.